

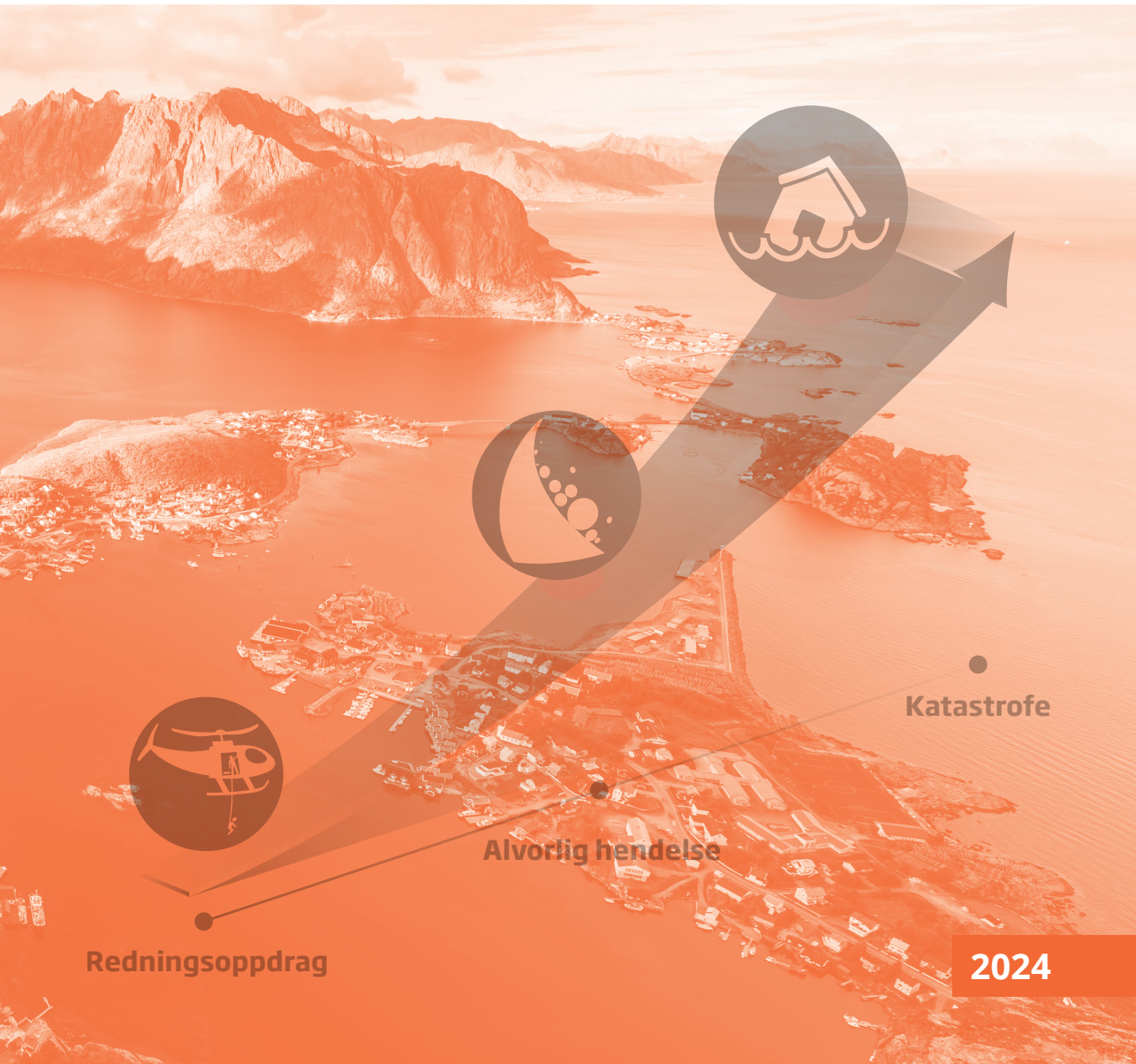

Hovedredningsentralen

Nivå 1

Håndbok for redningstjenesten

Systembeskrivelse – prinsipper – verdier

Redningsoppdrag

Alvorlig hendelse

Katastrofe

2024

FORORD

Fra Justis- og beredskapsminister Emilie Mehl

Som justis- og beredskapsminister er jeg ansvarlig statsråd for den norske redningstjenesten. Dette er en svært viktig og meningsfull oppgave, som berører helt grunnleggende verdier i samfunnet.

Redningstjenesten i Norge er ingen organisasjon, men en funksjon. Ingen institusjoner alene kan makte denne oppgaven. Samvirke mellom offentlige, private og frivillige ressurser står derfor som et helt sentralt prinsipp for redningstjenesten. Dette gjør redningstjenesten til en svært viktig ressurs for samfunnssikkerheten både lokalt og nasjonalt.

Samvirkeprinsippet skal forstås som noe mer enn en intensjon om godt samarbeid. Prinsippet er en forpliktelse til å legge til rette for, trene og teste at de ulike ressursene og kapasitetene fungerer sammen på hensiktsmessig måte.

Redningshåndboken bygger på Organisasjonsplan for redningstjenesten (vgl. res av 6. desember 2019). Dette er første reviderte utgave av håndboken og den er utviklet gjennom involvering fra fagmiljøene i alle etater og organisasjoner som er brukere av håndboken. Redningshåndboken gir en overordnet beskrivelse av roller, ansvar og oppgaver i redningstjenesten, og redegjør for de sentrale verdiene og prinsippene som den norske redningstjenesten er tuftet på.

Målgruppen for håndboken er alle som har en rolle i redningstjenesten og gir en god innføring for alle som ønsker å forstå den norske redningstjenesten.

Jeg oppfordrer til aktiv bruk av boken da jeg ser på den som et godt verktøy for å videreutvikle denne viktige tjenesten.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke alle dere som har bidratt i arbeidet med å revidere redningshåndboken.

Oslo, 1. september 2024

HVORDAN BRUKE HÅNDBOK FOR REDNINGSTJENESTEN

Norsk redningstjeneste er tuftet på felles verdier nedarvet i generasjoner. Den viktigste er respekten for liv og solidariteten oss imellom når noen er i nød. I et land med krevende terreng, vanskelige værforhold og tidvis langt mellom ressursene må hver og en forstå sin betydning i helheten og bidrag også utover eget ansvarsområde når det trengs. Høy kompetanse, lokal forankring og god motivasjon gir en tjeneste som er tilpasset utfordringene den blir stilt overfor, og som er lett gripbar og innsatsvillig.

Håndbok for redningstjenesten er viktig for å ha et felles utgangspunkt

Da håndbok for redningstjenesten ble utgitt for første gang i 2018 markerte det et viktig skille i norsk redningstjeneste. Med håndboken oppnådde vi en rekke effekter:

- Vi fikk det første felles dokumentet som er systembeskrivende for helheten i norsk redningstjenesten
- Vi etablerte planhierarkiet som gjelder i redningstjenesten
- Det ble utarbeidet den første felles begrepskatalogen til bruk i norsk redningstjeneste
- På en rekke områder bidro håndboken til å avklare beste praksis

Håndbok for redningstjenesten er normativ

Hovedredningssentralen (HRS) er ansvarlig utgiver av publikasjonen. Håndboken er utarbeidet som en bredt forankret prosess

for å sikre relevante faglige beskrivelse og riktig organisasjonsforståelse. Håndboken beskriver det faktiske og juridiske ansvaret ulike aktører har i tjenesten, og der hvor håndboken normerer ut over det så er det som et resultat at vi forplikter oss gjennom samarbeidet i Nasjonalt Redningsfaglig Råd.

Andre utgave er en viktig milepæl

I andre utgave har vi lagt vekt på gjenkjennbarhet fra første utgave, men med tilpasning til strukturen i øvrige veiledere som utgis fra HRS. Det er gjort et omfattende arbeid med faglig oppdatering av de ulike kapitlene i lys av ny kunnskap og endringer som har skjedd etter første utgave. Det er også tatt inn noen nye emner.

Samvirkeprinsippet forplikter

Redningstjenesten i Norge utøves som et samvirke mellom offentlige, frivillig og private ressurser. HRS har som sitt ansvar å ta vare på og utvikle dette samvirket. Vi gjør det gjennom blant annet å utgi denne håndboken. Samvirkeprinsippet er mer enn et «prinsipp», det er et «mindset» og en arbeidsmetodikk. For å lykkes med samvirke må man ha felles og koordinert ledelse, arenaer for felles læring og utvikling, og et utstrakt samarbeid i det daglige. Det viktigste elementet i godt samvirke er at vi kjenner hverandre, er tilstrekkelig modnet til å by på oss selv, og invitere oss inn for å få hjelp når det trengs. Samvirkeprinsippet forutsetter at alle aktørene har inngående kjennskap til

organisering av redningstjenesten og kunnskap nok til å støtte opp innsatsen til andre ressurser når det er påkrevet. En ærlighet på egne begrensninger er fundamentalt for å lykkes i samhandlingen. Forberedelsene til neste redningsaksjoner skjer i planverk og opplæring. Håndbok for redningstjenesten er ment å være et viktig referansedokument for alle som er ressurser i redningstjenesten, kjernen i målgruppen er de som har et leder- og opplæringsansvar.

Stor takk til arbeidsgruppen

Mandatet til å forestå denne revisjonen er gitt av Nasjonalt Redningsfaglig Råd. Rådet har satt ned en arbeidsgruppe med bred innsikt i redningstjenesten. Det er gjennomført en revisjon i to faser og med en omfattende høringsprosess. Stor takk til alle som har bidratt med innspill til håndboken.

Den største innsatsen er i arbeidet er gjort av arbeidsgruppen. Det er alltid et sammensatt og omfattende arbeid å revidere et dokument som favner så bredt som redningshåndboken. Arbeidsgruppen har lyktes med å skape både faglig engasjement og god forankring.

Arbeidsgruppen er ledet av Per Olaf Torkildsen fra HRS. Øvrige medlemmer av gruppen har vært:

Tomas Ringen, *Hovedredningsentralen*
Bente Asphaug, *Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum*
Vegard Standahl Olsen, *Norsk Folkehjelp*

Trude Mikkeldrud Torp, *Politidirektoratet*
(redaktør)

Kaare Johan Finbak, *Norske Redningshunder*
Kristian Fredrik Nygård, *Redningsselskapet*
Yngvi Eggertsson, *Røde Kors Hjelpekorps*
Ole Edvard Nordhelle, *Helsedirektoratet*
Per Magne Tveitane, *Helsedirektoratet*
Vidar Aaker, *Direktoratet for Samfunns-
sikkerhet og Beredskap*

Oslo den 26. juni 2024

Jon Halvorsen
*Direktør for Hovedredningsentralen og
leder av Nasjonalt Redningsfaglig Råd*

INNHOLD

1 Innledende del	9
1.1 Om håndbok for den norske redningstjenesten	9
1.2 Forankring	9
1.3 Revisjon	9
2 Risiko, risikohåndtering og sikkerhet i redningstjenesten	11
2.1 Risiko	11
2.2 Risikohåndtering og sikkerhet	11
2.3 Ansvar for sikkerheten	12
2.4 Helse, miljø og sikkerhet (HMS) hos den enkelte aktør i redningstjenesten	12
2.5 Forsikring for frivillige	12
3 Redningstjenesten	13
3.1 Hva er redningstjeneste	13
3.2 Redningsberedskap, en kritisk samfunnsfunksjon	14
3.3 Beredskapsnivåer i redningstjenesten	15
3.4 Grunnleggende prinsipper for redningstjenesten	15
3.5 Hovedprinsippene i beredskapsarbeidet	16
3.6 Geografisk ansvarsområde for den norske redningstjenesten	16
3.7 Jan Mayen	17
3.8 Multi- og bilaterale traktat- og avtaleforpliktelser for sjø- og luftredningstjenesten	17
3.9 Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR)	18
4 Redningstjenestens organisasjonsplan og generelle rammeverk	19
4.1 Organisasjonsplan for redningstjenesten.	19
4.2 Sentral krisehåndtering	20
4.3 Planhierarki i redningstjenesten	21
4.4 Planverket i redningstjenesten	22
4.5 Samordnet planverk	22
4.6 Vedlikehold av planverk	22
4.7 Planprosessen	23
4.8 Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten	23
5 Organisering, ansvar og ledelse	25
5.1 Hovedredningsentralen – HRS	25
5.2 Hovedredningsentralens redningsledelse	25
5.3 De lokale redningsentralene – LRS	25
5.4 De lokale redningsentralenes redningsledelse	26

5.5	Politimesterens stab	26
5.6	Politidistriktets operasjonssentral	26
5.7	Særskilt om den lokale redningscentralen på Svalbard	27
5.8	Representantenes rolle i redningsledelsene	27
5.9	Ansvar og koordinering offshore	28
5.10	Statsforvalteren og kommunal kriseledelses rolle	29
5.11	Kommunens rolle når redningsaksjonen avsluttes	30
5.12	Rednings- og beredskapsråd	31
6	Redningshendelser	33
6.1	Landhendelser	33
6.2	Sjøhendelser	33
6.3	Lufthendelser	34
6.4	Overskridende hendelser	34
7	Redningstjenestens ressurser og kapasiteter	39
7.1	Politiet	39
7.2	Helsetjenesten	41
7.3	Brann- og redningsvesen	43
7.4	Redningshelikoptertjenesten	46
7.5	Kystverket	48
7.6	Sivilforsvaret	48
7.7	Forsvaret	49
7.8	Frivillige rednings- og beredskapsressurser	50
7.9	Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF)	51
7.10	Norges Luftsportforbund Flytjenesten (NLF Flytjenesten)	51
7.11	Norske Redningshunder (NRH)	52
7.12	Kapasiteter:	52
7.13	Røde Kors Hjelpekorps (RKH)	53
7.14	Norsk Folkehjelp Sanitet (NFS)	54
7.15	Speidernes beredskapsgrupper (SBG)	55
7.16	Norsk Grotteforbund/Norsk Grotteredningstjeneste (NGRT)	55
7.17	Norsk Radio Relæ Liga (NRRL)	56
7.18	Norske Alpine Redningsgrupper (NARG)	57
7.19	Redningssselskapet (RS)	58
7.20	Industrivernet	59
7.21	Uorganiserte frivillige	60

8	Situasjonsforståelse, prioritering, rapportering, varsling og kommunikasjon i en redningsaksjon.....	61
8.1	Strategisk nivå	61
8.2	Operasjonelt nivå	61
8.3	Taktisk nivå	61
8.4	Nivåer i det nasjonale beredskapsapparatet	62
8.5	Felles situasjonsforståelse	62
8.6	Situasjonsrapportering under redningsaksjoner	62
8.7	Livreddende innsats og deling av kritisk informasjon under redningsaksjoner	63
8.8	Nødvarsel	63
8.9	Kommunikasjon	63
9	Beskrivelse av redningsaksjoner.....	67
9.1	Hastegrad på redningsaksjoner	67
9.2	Definere redningsaksjoner	68
9.3	Stadiene i en redningsaksjon	69
10	Mottak av nødmelding og mobilisering av redningsressurser.....	73
10.1	Mottakere av nødmeldinger	73
10.2	Politiets nødnummer (112)	73
10.3	Medisinsk nødmeldetjeneste (113 og 116 117)	73
10.4	Nødmeldesentral brann (110-sentral)	73
10.5	Telenor Kystradio	73
10.6	Lufttrafikkjentesten	73
10.7	Hovedredningsentralen (HRS)	74
10.8	Prinsipper for varsling ved redningsaksjoner	74
10.9	Ulike typer varsling av redningsressurser	74
11	Organisering av innsatsområdet.....	77
11.1	Avgrensning	77
11.2	Overordnet mål med innsatsen	77
11.3	Stedlig ledelse	77
11.4	Innsatsledere fra helse, brann og Sivilforsvaret	79
11.5	Delledere	79
11.6	Fagledere	79
11.7	Merking av ledere	79
11.8	Organisering av innsatsområde	80
11.9	Innsatslederens kommandoplass (IL-KO)	81

11.10	Masseskadetriage	82
11.11	Soneinndeling i et innsatsområde (tre-sonesystemet)	83
11.12	Sektorisering av innsatsområde	84
11.13	Nasjonal veileder for katastrofehendelser	84
12	Evaluering og erfaringslære	85
12.1	Rapportering fra redningsaksjoner	85
12.2	SAR-rapport	85
12.3	Erfaringslære etter redningsaksjoner og øvelser	85
12.4	Utvikling gjennom øvelser og samtrening	86
12.5	LRS øvingsutvalg	87
12.6	Risiko- og sårbarhetsanalyse og beredskapsanalyse	87
12.7	Internasjonale erfaringer	87
12.8	Arenaer for erfaringslæring og utvikling	89
12.9	Tilsyn	89
13	Samband i redningstjenesten	91
13.1	Nødnett	91
13.2	Maritim radio	92
13.3	Flyradio	92
13.4	Alternativ kommunikasjon	92
14	Digitalt samvirke	95
14.1	Felles Ressursregister (FRR)	95
14.2	Politiets registrering av impliserte ved alvorlige hendelser eller katastrofer	96
14.3	Felles system for aksjonsstøtte	96
14.4	Posisjonsformater	97
15	Fagord og begreper i redningstjenesten	99
15.1	Liste over forkortelser	99
15.2	Liste over termer i redningstjenesten	103

Innsatsleder politi gir brief til frivillige på Hjerkin.
Foto: Martin Amble Ruge

1 INNLEDENDE DEL

1.1 Om håndbok for den norske redningstjenesten

Håndboken gir en overordnet beskrivelse av roller, ansvar og oppgaver i redningstjenesten, den beskriver og redegjør for de sentrale verdiene og prinsippene som den norske redningstjenesten er tuftet på.

Målgruppen for håndboken er alle aktører som har en rolle i redningstjenesten. Utover det gir håndboken en nødvendig innføring for alle som ønsker å forstå den norske redningstjenesten.

1.2 Forankring

Håndboken ble utarbeidet i en første utgave på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet (JD) i 2018.

Håndboken bygger på gjeldende Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020) med tilhørende instruksjer og mandater. I tillegg bygger håndboken på krisehåndteringsprinsippene, særlig samvirkeprinsippet, og det som er anerkjent som beste praksis og kunnskap fra de ulike fagfeltene som er sentrale i redningstjenesten.

1.3 Revisjon

Hovedredningssentralen (HRS) og Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR) har i fellesskap vurdert at det er behov for å gjennomgå og oppdatere 2018-utgaven. HRS har ledet revisjonsarbeidet organisert med en arbeidsgruppe der representanter fra sentrale samvirkeaktører

i redningstjenesten har deltatt. I arbeidet har NRR vært referansegruppe og høringsinstans. NRR har underveis i prosessen involvert medlemmene med oppfordring om å involvere egen etat/organisasjon.

Denne utgaven av redningshåndboken erstatter utgaven fra 2018. HRS har fått i oppdrag å utgi den nye reviderte håndboken.

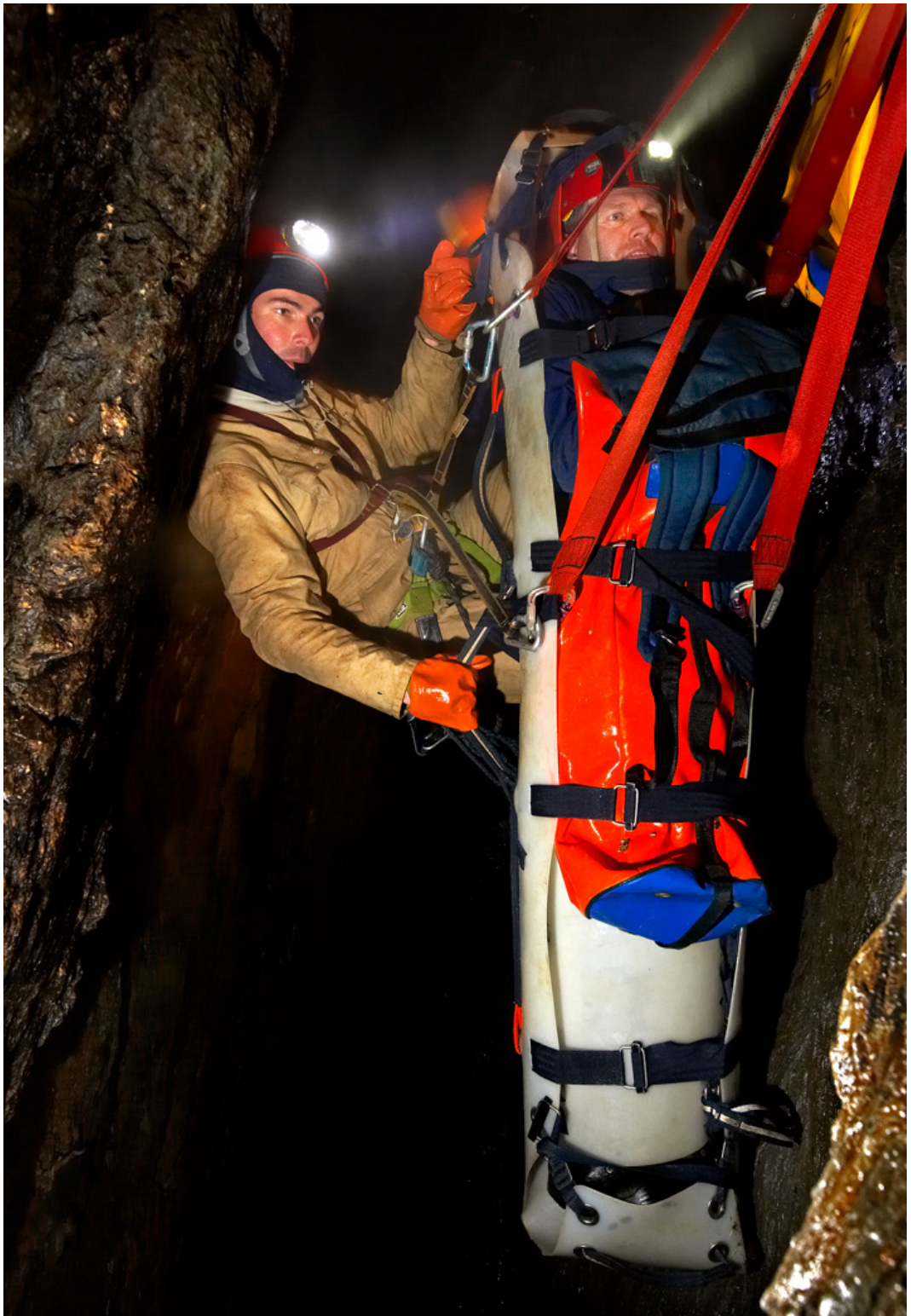

Foto: Marek Vokac, Norsk Grotteredning

2 RISIKO, RISIKOHÅNDTERING OG SIKKERHET I REDNINGSTJENESTEN

I et redningsoppdrag vil det kunne oppstå situasjoner som innebærer økt risiko for sikkerheten. Kravet til rask respons er alene en faktor som kan føre til økt risiko. I tillegg kommer faktorer ved miljøet man skal operere i, og forhold hos de som skal reddes. I langvarige aksjoner er subjektive forhold hos aktørene knyttet til utholdenhet og egnethet av stor betydning.

2.1 Risiko

Det forventes at alle som bidrar inn i den norske redningstjenesten, både på individuelt plan og som en ressurs i en etat/organisasjon, har et avklart forhold til hvilken risiko som aksepteres. Et viktig prinsipp i den norske redningstjenesten er at man ikke skal gjøre innsats med for stor fare for eget liv eller alvorlig skade. I det ligger det at man på et faglig grunnlag vurderer risikomomenter og tilpasser innsatsen innenfor akseptabel risiko.

Ofte kan det være vanskelig å identifisere alle risikomomenter i en aksjon, og med økende usikkerhet er det akseptabelt å bruke mer tid på å tilføre redningsaksjonen erfarne ledere og å sette ned tempoet i selve gjennomføringen. Eksempler på dette kan være å vurdere værforhold før man benytter helikopter, eller å vurdere den mentale tilstanden til en som er savnet, før man iverksetter innsats med frivillige mannskaper alene i terrenget.

Det er akseptabelt å ikke gjennomføre en redningsaksjon dersom det innebærer for høy risiko for innsatsmannskaper.

2.2 Risikohåndtering og sikkerhet

Aktørene som er forpliktet til eller har forpliktet seg til å delta i den offentlige organiserte redningstjenesten, skal ha prosedyrer og ordninger for å vurdere, redusere og håndtere risiko.

Risikovurderinger og sikkerhetshåndtering skal være prioritert og ha høy oppmerksomhet gjennom hele aksjonen. Risikovurdering skal være en del av den første meldingen til innsatspersonellet, det skal tas med i orientering til mannskaper og ledere når disse ankommer stedet, og det skal være fast punkt i statusmøter i regi av innsatsleder gjennom hele aksjonen.

Risikohåndtering og sikkerhet er sentralt i avvikshåndtering, trening, seleksjon av mannskaper, materiell, utrustning og rutiner. God planlegging og gjennomføring av et redningsoppdrag vil kunne begrense omfanget på hendelsen, og man bør vektlegge:

- nødvendig egensikkerhet for innsatsmannskaper
- ivaretagelse av sikkerheten til andre uskadde i området
- forebygging av at andre kommer i fare
- iverksettelse av tiltak så raskt som mulig for å forhindre eller begrense ytterligere fare eller skade for den nødstilte.

Alle nasjonale veiledere på nivå 2 og 3 (HRS, 2024) for redningstjenesten inneholder egne kapitler om sikkerhet og risikohåndtering.

2.3 Ansvar for sikkerheten

Alle ressurser som bidrar i en søk- og redningsaksjon, har et ansvar for å ivareta sikkerheten under en aksjon, og sikkerhetstiltak forutsettes innlemmet i utdanning, utrustning og planverk.

Innsatsleder har det overordnede ansvaret for sikkerheten i en redningsaksjon på land.

2.4 Helse, miljø og sikkerhet (HMS) hos den enkelte aktør i redningstjenesten

Den enkelte aktør i redningstjenesten har et selvstendig ansvar for å ivareta sikkerheten i søks- og redningsaksjoner, og for at HMS og sikkerhetstiltak er implementert og integrert i utdanning, utrustning, planverk, arbeidsutførelse, og øving og trening.

Det er ikke utarbeidet egne krav, prosedyrer mv. for ivaretagelse av HMS i redningstjenesten. Aktørene i redningstjenesten vil imidlertid som hovedregel være omfattet av de til enhver tid gjeldende regler og krav om forsvarlig arbeidsmiljø.

Innsatsleder politi skal utøve koordinerende ledelse i innsatsområdet. Dette innebærer et ansvar for å legge til rette for at samvirkeaktørene får gode arbeidsforhold. Et viktig fundament for å lykkes med dette, er størst mulig grad felles situasjonsforståelse (HRS, 2018).

2.5 Forsikring for frivillige

JD har tegnet yrkesskadeforsikring for alle frivillige, både organiserte og uorganiserte, i redningstjenesten. For de frivillige som periodevis kan delta i svært krevende aksjoner, er det viktig at de får en økonomisk trygghet og forutsigbarhet ved deltakelse i redningsarbeid og

organisert trening. Det ønskes å signalisere verdien av denne innsatsen ved at de frivillige får en forsikringsdekning tilsvarende lov om yrkesskadeforsikring som omfatter alle frivillige som deltar på organiserte treninger, øvelser og oppdrag uavhengig av type.

3 REDNINGSTJENESTEN

I Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020) er begrepet redningstjeneste definert som: «*Offentlig organisert øyeblikkelig innsats fra flere samvirkepartnere for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivare tatt av særskilt opprettede organer eller ved særlige tiltak. Redningstjenesten utøves som et samarbeide mellom offentlige virksomheter, frivillige organisasjoner og private virksomheter og personer, under ledelse og koordinering av en Hovedredningssentral, samt underordnede lokale redningssentraler*».

I definisjonen av redningstjeneste i Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020) settes det som et vilkår at hendelsen skal være av en karakter som krever innsats fra samvirkepartnere utover det som håndteres av «særskilt opprettede organer» eller «med særskilte tiltak», og at den skal være ledet og koordinert av Hovedredningssentralene (HRS) eller lokale redningssentraler (LRS).

«Særskilt opprettede virksomheter» er typisk nødetatene (brann, helse og politi). «Særlige tiltak» viser til lovpålagt beredskapsansvar, eksempelvis industrivern, offshoreindustrien og flyplassers brann- og redningstjeneste. Kriseutvalg for atomberedskap er et eksempel på en særskilt opprettet tiltak, som ledes av Direktorat for strålevern og atomsikkerhet (DSA).

Uønskede hendelser / ulykker håndteres i det daglige av ulike offentlige etater og private aktører. Eksempler på dette kan være en trafikkulykke eller husbrann som håndteres av nødetatene alene, eller en skadet person ved en offshoreinstallasjon som må evakueres til land ved hjelp av operatørselskapets egne beredskapsressurser.

Ved redningshendelser hvor nødetatene (særskilt opprettede virksomheter) eller operatørselskap offshore (særskilte tiltak) ikke har tilstrekkelige eller nødvendige ressurser, iverksettes den offentlig organiserte redningstjenesten i regi av HRS eller underordnede LRS. For vurdering av skille mellom helse og / eller redningsoppdrag, se kapittel 6.4.4 Helseoppdrag eller redningsoppdrag.

Samvirkepartnere defineres i Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020) som offentlige organer, frivillige organisasjoner, private virksomheter og personer som kan bidra med kompetanse, personell, materiell og / eller infrastruktur under redningsaksjoner. Redningshåndboka legger til grunn samme definisjon.

3.1 Hva er redningstjeneste

Redningstjeneste innebærer søk og redning (SAR) etter mennesker som er i nød eller overhengende fare. Nød brukes når det er mottatt nødmelding eller observasjoner av personer i nød, og når tiltak i beredskapsfasen ikke avklarer situasjonen. Nød brukes

Felles øvelse i Sør-vest. Foto: FORF

også når graden av bekymring for sikkerheten til personer som kan være i nød, er så stor at det er nødvendig med iverksettelse av en søk- og redningsaksjon, og ellers når det foreligger informasjon som tilsier at det er rimelig sikkert at personer er i fare og trenger umiddelbar assistanse. Den norske redningstjenesten utøves i et samvirke mellom ulike samvirkepartnere med relevant og tilgjengelige ressurser. Norge har en integrert redningstjeneste som omfatter redningsaksjoner knyttet til land, luft og sjø. Redningstjenesten ivaretar sitt samfunnsansvar i fredstid, under kriser, konflikter og krig.

3.2 Redningsberedskap, en kritisk samfunnsfunksjon

Redningstjenesten er av JD definert som en samfunnskritisk funksjon. Denne er delt opp i fire deler, redningsberedskap, brannvern, Siviltforsvar og kjemikalier og eksplosiver. HRS skal kontinuerlig opprettholde en redningsberedskap i henhold til redningstjenestens definisjon.

For å opprettholde redningsberedskap har JD definert følgende virksomheter:

- Hovedredningsentralen
- Lokale redningsentraler
- Redningshelikoptertjenesten
- Frivillige redningsorganisasjoner
- Telenor Kystradio
- Redningsselskapet
- Luftambulansetjenesten
- Avinor
- Havindustritilsynet

Denne listen legger grunnlaget for planlegging og tilrettelegging for å opprettholde redningstjenesten som kritisk samfunnsfunksjon jf. Liste over virksomheter med kritisk samfunnsfunksjon og nøkkelpersonell (Regjeringen.no, 2022).

Risikoen for høyt personellfravær grunnet blant annet kriser, konflikter og krig bør møtes gjennom kontinuitetsplanlegging. Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) har til hjelp utarbeidet Veileder i kontinuitetsplanlegging – Opprettholdelse av kritiske funksjoner ved høyt personellfravær (DSB, 2020).

Forsvaret og Sivilforsvaret har en fritaksordning for personer som dekker en samfunnskritisk funksjon. Virksomhetene bør kartlegge og søke om fritak for disponering og frammøte for nødvendig nøkkelpersonell som ivaretar redningsberedskapens kritiske samfunnsfunksjoner også ved krise, konflikt og krig. Informasjon om fritaksordningen finnes på Forsvarets hjemmesider.

3.3 Beredskapsnivåer i redningstjenesten

Videreutvikling av beredskapsnivå i redningstjenesten skal gjøre redningsberedskapen forberedt til å håndtere uventede situasjoner i spekteret normal drift til katastrofe og krig. Ved å følge nivåene ønskes oppnådd en effektiv opprettholdelse av redningsberedskapen på enhver uønsket situasjon som måtte oppstå.

Organisasjonsplan og de grunnleggende prinsipper for redningstjenesten ligger i bunn, og nivåene kan benyttes nasjonalt, regionalt og lokalt, så vel som hos den enkelte samvirkepartner innenfor redningstjenesten.

Grønt beredskapsnivå

Grønt beredskapsnivå beskriver en normal situasjon hvor grunnberedskapen opprettholdes. Dette innebærer eksempelvis at nødvendig personell, materiell, infrastruktur og reaksjonstid er på plass for å sikre at beredskapsløsningen fungerer effektivt og tilfredsstillende fastsatte krav.

Gult beredskapsnivå

Gult beredskapsnivå beskriver en forsterkning av beredskapen gjennom en økning av tiltak og beredskapsressurser for å møte risikoen i en uønsket situasjon. For eksempel kan dette innebære å mobilisere ekstra mannskaper, utstyr, forflytning og økt rapportering i linjen når det er nødvendig.

Rødt beredskapsnivå

Rødt beredskapsnivå beskriver full beredskap hvor alle relevante ressurser og tiltak vurderes for å håndtere en uønsket situasjon med mulige alvorlige og katastrofale konsekvenser.

3.4 Grunnleggende prinsipper for redningstjenesten

3.4.1 Samvirkeprinsippet

Redningstjenesten er bygget på fire grunnleggende prinsipper: samvirkeprinsippet, ansvarsprinsippet, prinsippet om integrert tjeneste, og koordineringsprinsippet. Samvirkeprinsippet er bærebjelken og ble første gang beskrevet i denne sammenhengen i [St.meld. 86. \(1961-62\)](#) (Stortinget.no, 1962). Redningstjenesten utøves som et samvirke mellom offentlige organer, frivillige organisasjoner, private virksomheter og personer. Alle offentlige organer (statlige, kommunale og fylkeskommunale) som har kapasitet, informasjon eller kompetanse egnet for redningsformål, plikter å bidra i redningstjenesten med til enhver tid tilgjengelig kapasitet og kompetanse.

I tråd med samvirkeprinsippet plikter offentlige institusjoner selv å bære alle utgifter som påløper i forbindelse med sitt bidrag til redningstjenesten. Offentlige institusjoner skal også stille ulike rådgivningsfunksjoner og redningsrelevante data mv. kostnadsfritt til disposisjon for HRS og LRS.

Samvirkeprinsippet er det som oftest fremheves når man snakker om redningstjeneste. Årsaken er at store avstander, krevende værforhold og tidvis knappe ressurser krever at aktørene både før, under og etter hendelsene, jobber sammen på tvers av etater og organisasjoner for å redde liv. Samvirkeprinsippet må forstås som en plikt til å samarbeide, dele erfaringer og bidra med egne kapasiteter i felles oppgaveløsning. Samvirkepartnerne i redningstjenesten bør delta på relevante

faglige arenaer, dele planverk seg imellom og harmonisere eget planverk og operasjonsmønster slik at det fungerer innenfor rammen av den samvirkende norske redningstjenesten. I førsteinnsats vil det innebære å kjenne til de viktigste oppgavene for de ulike samvirkepartnerne og kunne løse oppgaver også utenfor eget ansvarsområde om det er det som kreves for å redde liv.

Samvirke skal med andre ord forstås som noe mer enn en intensjon om godt samarbeid. Samvirkeprinsippet er en forpliktelse til å legge til rette for, trene og teste at de ulike ressursene og kapasitetene fungerer sammen på en hensiktsmessig måte.

Samvirkeprinsippet gjenspeiles bl.a. gjennom at redningstjenesten ledes av en redningsledelse satt sammen av ulike offentlige og frivillige aktører både ved HRS og LRS.

3.4.2 Ansvarsprinsippet

Det organet som har ansvar for funksjoner eller oppgaver til daglig, har også ansvaret for disse under en redningsaksjon, uavhengig av omfang og årsak til denne, jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020).

3.4.3 Prinsippet om integrert tjeneste

Redningstjenesten er en integrert tjeneste, noe som innebærer at den omfatter alle typer redningsaksjoner knyttet til land-, sjø- og luftredningstjeneste. Akkurat denne dimensjonen er ett av de spesielle kjennetegnene ved den norske redningstjenesten. Det at det samme lederapparatet har ansvar uansett type hendelse, reduserer rommet for tvil om ansvarsforhold og fare for forsinkelser i oppstarten av aksjoner. Prinsippet om at redningstjenesten er integrert under en felles ledelse, gjør det også lettere å samle erfaring og utvikle tjenesten.

3.4.4 Koordineringsprinsippet

Redningstjenesten koordineres i forberedelser og innsats gjennom HRS og underlagte LRS, jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020). Koordineringsprinsippet utgjør sammen med ansvarsprinsippet, prinsippet om integrert tjeneste og samvirkeprinsippet de fire grunnleggende prinsippene i norsk redningstjeneste.

3.5 Hovedprinsippene i beredskapsarbeidet

Samvirkeprinsippet er i dag også tatt inn som det fjerde krisehåndteringsprinsippet i Norge, jf. [St.meld. 5 \(2020-2021\)](#) (Regjeringen.no, 2020), i tillegg til ansvarsprinsippet, likhetsprinsippet og nærhetsprinsippet.

3.5.1 Likhetsprinsippet

Den organisasjon man opererer med under større hendelser og kriser, skal i utgangspunktet være mest mulig lik den organisasjon man har i dagligdags redningshendelser.

3.5.2 Nærhetsprinsippet

Kriser skal organisatorisk håndteres på lavest mulig nivå.

3.6 Geografisk ansvarsområde for den norske redningstjenesten

Redningstjenestens geografiske ansvarsområde er i tillegg til norsk territorium med Svalbard, Jan Mayen, de sjø- og havområdene og luftrommet over som til enhver tid er fastsatt av Norge i samråd med nabostater på grunnlag av internasjonale overenskomster, hvor Norge har forpliktet seg til å yte redningstjeneste. Norge er i tillegg bundet av internasjonale avtaler som forplikter ut over det fastsatte geografiske ansvarsområdet. Internasjonalt fordeles geografiske ansvarsområder inn i Search and Rescue Regions (SRR).

Kartet viser norsk redningsansvarsområde.

HRS sine to avdelingers geografiske ansvarsområde som er fastsatt i Instruks fra Justis- og beredskapsdepartementet (Regjeringen.no, 2020). Ved behov skal de to avdelingene overta eller bistå i hverandres redningsaksjoner eller bistå i utførelsen av andre oppgaver.

JD har i Instruks for politimesterne for Hovedredningssentralen Sør-Norge og Hovedredningssentralen Nord-Norge (Regjeringen.no, 2020) delt det norske ansvarsområdet mellom HRS Nord-Norge og HRS Sør-Norge ved breddegrad 65° N på sjø og ved grensen mellom Nordland og Trøndelag politidistrikter på land.

HRS kan beslutte at en LRS skal lede og koordinere redningsaksjoner utenfor eget distrikt.

3.7 Jan Mayen

Jan Mayen er en del av Kongeriket Norge med 12 NM territorialfarvann. Øya ligger

geografisk i islandsk søk- og redningsregion (SRR). Innbyggerne på øya er personell fra Forsvaret og Meteorologisk institutt. Organisasjonsplan for redningstjenesten i Norge omfatter Jan Mayen. Stasjonssjefen har i redningstjenesten rollen som innsatsleder under ledelse og koordinering fra HRS Nord-Norge og LRS Nordland.

3.8 Multi- og bilaterale traktat- og avtaleforpliktelser for sjø- og luftredningstjenesten

Det foreligger en rekke bi- og multilaterale traktater som har innvirkning enten direkte eller indirekte på redningstjenesten.

Det overordnede internasjonale rammeverket for redningstjeneste på sjø og i luft fremgår av den Internasjonale konvensjonen om søk og redning til sjøs (SAR-konvensjonen) (Lovdata, 1979), Overenskomst om internasjonal sivil luftfart (ICAO-konvensjonen) (Lovdata, 1944)

og Internasjonal konvensjon om sikkerhet (for menneskeliv) til sjøs (SOLAS-konvensjonen) (Lovdata, 1974).

SAR-konvensjonen

SAR-konvensjonen ble ratifisert av Norge 9. desember 1981 og retter seg i hovedsak mot myndighetene og redningstjenesten. SAR-konvensjonen har bestemmelser om organisering av redningstjenesten til sjøs, krav om samarbeid mellom kontraherende stater, samt operasjonelle prosedyrer og prosedyrer for skipsrapportering.

SOLAS-konvensjonen (Safety Of Life At Sea)

SOLAS-konvensjonen ble ratifisert av Norge 17. februar 1977. Konvensjonen omhandler sikkerheten til personell og skip på sjøen. Konvensjonen er underlagt International Maritime Organization (IMO).

ICAO (International Civil Aviation Organization) Annex-12

Annex-12 (ICAO, 2012), i overenskomst om internasjonal sivil luftfart, er luftfartens SAR-konvensjon.

3.9 Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR)

NRR har som mål å være et organ for å utvikle og styrke samhandlingen mellom sentrale samvirkepartnere innen landredning. Rådet vil også være en naturlig møteplass for deltagerne til å drøfte aktuelle problemstillinger og utfordringer, samt gi innspill og andre redningsfaglige tilbakemeldinger til JD.

NRR skal på grunnlag av de overordnede prinsipper og rammer som foreligger for redningstjenesten bidra til, og være en støtte for, JDs arbeid for sikker og formålstjenlig redningstjeneste.

Rådet bør blant annet:

- Utveksle erfaring og informasjon med målsetting om å styrke redningstjenesten og samvirke mellom relevante aktører.
- Bidra til utvikling av redningstjenesten, blant annet ved å utarbeide faglige veiledere for tjenesten i et samvirkeperspektiv. Dette kan inkludere å vurdere behovet for, samt å nedsette arbeidsgrupper for utvikling av fagveiledere, eller utgjøre en referansegruppe for denne typen fagutvikling.
- Etter anmodning eller på eget initiativ understøtte JD med råd og informasjon.

HRS leder rådet og Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF) ivaretar sekretariatet. Rådet består i dag av følgende medlemmer:

- 330 skvadronen
- Avinor
- BarentsWatch
- Den norske turistforening
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- FORF
- Forsvarets operative hovedkvarter
- Helsedirektoratet
- Luftambulansetjenesten
- Miljødirektoratet
- NHO Reiseliv
- Norsk Brannbefal Landsforbund
- Næringslivets sikkerhetsorganisasjon
- Politidirektoratet
- Politihøgskolen (PHS)
- Redningselskapet
- Regionale helseforetak
- Sivilforsvaret

Rådet inviterer inn eventuelle nye medlemmer eller foreslår endinger i sammensetningen.

4 REDNINGSTJENESTENS ORGANISASJONSPLAN OG GENERELLE RAMMEVERK

4.1 Organisasjonsplan for redningstjenesten.

Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020) er fastsatt av regjeringen ved kgl.res. Den er hjemlet i politilovens § 27 (Lovdata, 2021) som et supplement til Kongens instruksjonsmyndighet. Justis- og beredskapsdepartementet (JD) fastsetter underliggende instruksjoner og mandater, se kapittel 1-5 i organisasjonsplanen. Instruksene retter seg mot politimesterne (Regjeringen.no, 2020) som leder HRS og LRS. Mandatene retter seg mot redningsledelsene (Regjeringen.no, 2022) ved HRS og LRS.

I organisasjonsplanen fastsettes redningstjenestens organisering og rutiner for samarbeid, ledelse, koordinering, ansvar og oppgaver. Formålet er å ivareta en integrert redningstjeneste på land, i sjø og i luft basert på et samvirke mellom offentlige, frivillige og private aktører.

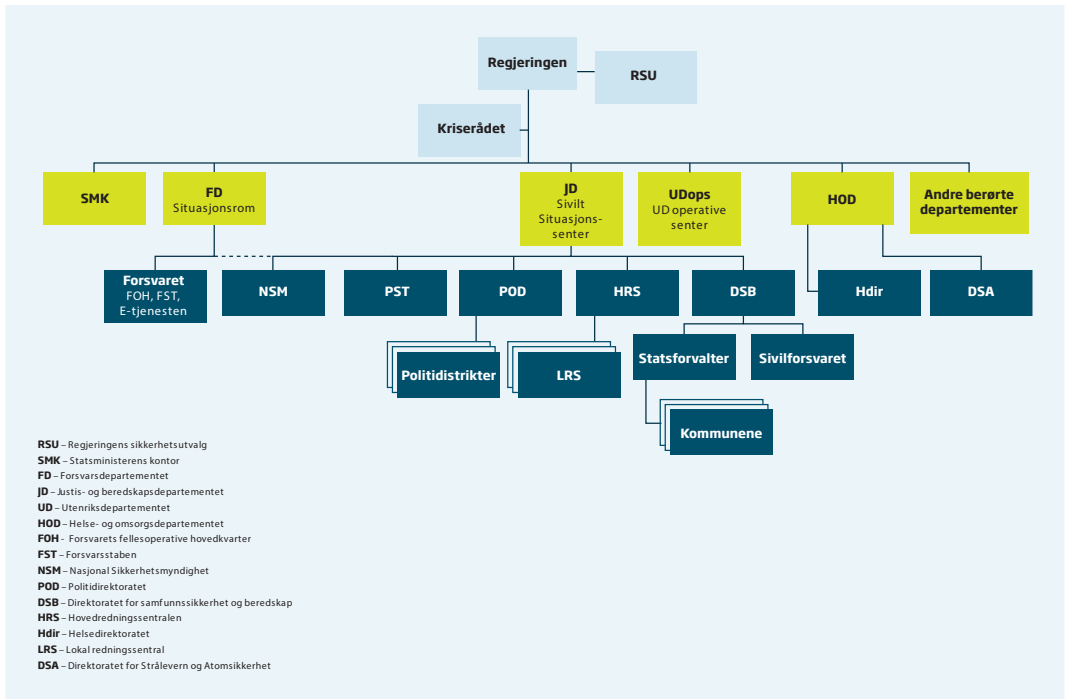
I tillegg til den kongelige resolusjonen er sjø- og luftredningstjenesten regulert gjennom internasjonale overenskomster som Norge er part i, blant annet SAR-konvensjonen (International Convention on Maritime Search and Rescue) (Lovdata, 1979) og ICAO-konvensjonen (Convention on International Civil Aviation) (Lovdata, 1944) med etterfølgende endringer.

Redningstjenesten koordineres administrativt av JD. HRS ledes av en direktør. Direktøren har ansvar for den administrative ledelsen av de to redningssentralene, og for styringsdialogen med JD.

Det er JD som gir nærmere instruksjoner, mandat og retningslinjer for utøvelse av redningstjenesten, jf. instruksene og mandatene gitt i medhold av kgl.res. nevnt over.

Politimestrene har ansvar for de operative funksjonene ved HRS. Politimesteren med ansvar for Bodø har det operative ansvaret for HRS NN og politimesteren med ansvar for Sola har det operative ansvaret for HRS SN. Politimesteren er delegert denne myndigheten som leder for redningsledelsen og som representant for en sentral samvirkepart i redningstjenesten. Funksjonen som leder av den respektive redningssentralen kommer i tillegg til rollen som leder for politidistriktet. Myndigheten omfatter operative forhold. Politimesteren skal sørge for at redningsledelsens medlemmer varsles ved redningshendelser som vil kunne kreve redningsledelsens involvering.

Den lokale redningsledelsen ledes fra de respektive politidistrikter, i tillegg til Sysselimesteren på Svalbard. Politimesteren i politidistriktene er leder av LRS. Dette følger av organisasjonsplanen. Dessuten har politiet ansvar for å iverksette og organisere rednings-

Sentral krisehåndtering.

innsats inntil dette koordineres av LRS og/ eller HRS. Politiet skal for eksempel iverksette søk hvis noen er savnet under slike omstendigheter at det er reell grunn til frykt for at vedkommende kan omkomme eller bli alvorlig skadet. Bestemmelsen innebærer også at politiet må ha forberedt en beredskap for å ta seg av slike oppdrag, jf. Politi-loven § 27 (Lovdata, 2021).

4.2 Sentral krisehåndtering

Regjeringen har det øverste ansvaret for beredskapen i Norge, herunder det overordnede politiske ansvaret for både styringen og håndteringen av det forebyggende arbeidet og kriser som oppstår. Kriserådet er det høyeste koordineringsorgan på administrativt nivå, jf. punkt 8 i Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet (samfunns-

sikkerhetsinstruksen) (Lovdata, 2017) og veilederen til denne (Regjeringen.no, 2019).

Sentral krisehåndtering i Norge er basert på tre hovedelementer: Ansvaret for krisehåndtering og koordinering ligger i lederdepartementet, koordinering på tvers av sektorene sikres gjennom Kriserådet, og Krisestøtteenheten (KSE) bistår med støttefunksjoner til lederdepartementet og Kriserådet. Ved alvorlige hendelser og katastrofer hvor redningstjenesten er involvert, vil normalt JD være lederdepartementet.

KSE skal yte støtte til lederdepartementet og Kriserådet i deres krisehåndtering. KSE er sekretariat for Kriserådet og understøtter JDs samordningsrolle på samfunnssikkerhetsområdet. KSE er fast kontaktpunkt for informasjon til og fra JD ved ekstraordinære hendelser og

kriser. KSEs hovedfunksjon er å bidra med kompetanse i form av rådgivning og faglig bistand til lederdepartementets arbeid med. Det omfatter videre støtte til lederdepartementet og Kriserådet med kapasiteter i form av infrastruktur (herunder tekniske løsninger), lokaler og personell. KSE har kompetanse i strategisk krisehåndtering og har kapasiteter i form av infrastruktur som mobile tekniske løsninger og personell som andre departementer kan benytte i sin krisehåndtering.

Det sivile situasjonssenteret i JD er organisert som en del av Krisestøtteenheten. Senteret har døgnberedskap og skal bidra til å styrke informasjonsflyten i krisesituasjoner som grunnlag for felles strategisk situasjonsforståelse og oversikt over mulige utviklingsforløp. Det sivile situasjonssenteret mottar varsler, vurderinger og rapporter fra JD underliggende virksomheter, herunder Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Politidirektoratet (POD), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og HRS. Situasjonssenteret får også varsler og rapporter fra øvrige departementer, ofte inneholdende sammenstilt og analysert informasjon fra underliggende etater og virksomheter. Det sivile situasjonssenteret samarbeider aktivt med Utenriksdepartementets operative senter og situasjonssenteret (SITSEN) i Forsvarsdepartementet/ Forsvarstabben. Sivilt situasjonssenter er også mottaker av varsler og informasjon om hendelser fra alle departementer. Informasjonen vil etter nærmere vurdering bli distribuert til aktuelle departementer som vil ha nytte av mottatt varsel eller informasjon om hendelser (Justis- og Beredskapsdepartementet, 2024).

4.3 Planhierarki i redningstjenesten

4.3.1 Internasjonalt

IAMSAR manualene er utledet fra de internasjonale forpliktelsene blant annet i SAR-

konvensjonen i FN. IAMSAR manualene er utgitt i fellesskap av to FN-byråer: International Civil Aviation Organization (ICAO) International Maritime Organization (IMO). Manualene er hovedsakelig rettet mot sjøfart og luftfart.

IAMSAR-manual er delt inn i tre bind: «Volume I, Organization and management», diskuterer det globale SAR-systemkonseptet, etablering og forbedring av nasjonale og regionale SAR-systemer og samarbeid med nabostater for å tilby effektive og økonomiske SAR-tjenester.

«Volume II, Mission Coordination», retter seg mot personell som planlegger og koordinerer SAR-operasjoner og øvelser.

«Volume III, Mobile Facilities», er ment benyttet ombord på redningsenheter, fly og fartøyer for å veilede utførelsen av søk og redningsaksjoner, og som en veiledning til nødstedte når det gjelder håndtering av egne nødssituasjoner.

Endringer til IAMSAR-håndboken utarbeides av ICAO/IMO «Joint Working Group» og godkjennes av Sub-committee on Navigation, Communications and Search and Rescue (NCSR). Håndbøkene oppdateres ved tre års intervaller.

Nasjonalt planverk i redningstjenesten må favne relevant innhold i de internasjonale manualene.

4.3.2 Nasjonalt

I dette dokumentet benyttes nivåinndeling for å beskrive forholdet mellom de ulike styrende dokumentene i redningstjenesten. Nivåinndelingen gjelder for det som er felles i redningstjenesten, der flere ressurser møtes og skal jobbe sammen for å redde liv innenfor rammen av definisjonen av redningstjenesten. Dokumenter på alle nivåer er forankret i Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020) med tilhørende instruksverk.

Nivå 1 – systembeskrivende

Denne håndboken er et dokument på nivå 1 og er normativt for dokumentene på nivåene under. Håndboken beskriver den norske redningstjenesten på systemnivå med overordnet beskrivelse av roller, oppgaver, ansvar og kapasiteter for de ulike ressursene.

Nivå 2 – faglig normerende

På dette nivå ligger felles veiledere som gjelder for alle aktørene i redningstjenesten. Forutsetningen for at et dokument skal være et nivå 2-dokument, er at dokumentet er gyldig for hele redningstjenesten, og at det er utviklet og implementert i fellesskap, til eksempel: Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten (HRS, 2018).

Nivå 3 – utøvende

På dette nivået ligger dokumenter som er sentrale for utøvelse av en enkelt fagfunksjon eller en bestemt type innsats. Dokumentet kan være gyldig for kun én eller få av aktørene i redningstjenesten, men er en forutsetning for aktørens arbeid i redningstjenesten. Eksempler på nivå 3-dokumenter som må innarbeides i redningsplanverk og tiltaksplaner er nasjonale veiledere som omhandler søk etter savnet person på land, redningstjeneste ved snøskredulykker og masseskadetriage.

Betegnelse ovenfor benyttes ulikt i de forskjellige etater og organisasjoner. For å unngå misforståelser anbefales det at alle bruker denne nivåinndelingen i egen organisering av planverket i redningstjenesten.

4.4 Planverket i redningstjenesten

Norge er et land med robust infrastruktur, desentralisert bosetting og en relativt liten befolkning. Dette medfører at Norge har noe færre erfaringer med alvorlige hendelser og katastrofer enn andre land. Derfor bør de mest sentrale aktørene bidra med å hente

inn erfaringer fra hendelser utenfor Norge, når det gjelder planverk og erfaringslære.

Planverket i redningstjenesten skal reflektere den totale redningsinnsatsen, det betyr at HRS/LRS må ha kontakt med de ulike aktørene for å få innspill til faglige momenter, oversikt over ressurser og avstemme de rutinene som ligger til grunn for varsling, mobilisering og gjennomføring av selve redningsoperasjonen.

Det er viktig at planverket forankres på øverste nivå i organisasjonen, og at det er godt kjent for de som eventuelt skal løse oppdragene. Aktiv bruk av planverk i hendelser er det beste grunnlaget for at planverket blir kjent og blir oppdatert. Tiltakskort/sjekkliste bør være lett tilgjengelig for de som skal benytte det.

Et godt planverk legger opp til en grunnleggende god organisering som kan tilpasses ulike hendelser ut fra behov. I utviklingen av planverket må det tas høyde for usikkerhet, for eksempel at det inntreffer en hendelse man ikke har tenkt på eller har erfaring med. Den enkelte aktør i redningstjenesten er selv ansvarlig for å utvikle og vedlikeholde eget planverk i henhold til redningstjenestens planverk.

4.5 Samordnet planverk

Redningsplanverket må gjenspeile samvirketanken i redningstjenesten, og at planarbeidet samordnes med de andre aktørene i redningstjenesten.

Planverket må revideres ved behov, og da i samråd med redningsledelsen.

4.6 Vedlikehold av planverk

Vedlikehold av planverk kan utføres ved faste revisjoner eller som en kontinuerlig prosess for oppdatering basert på tilbakemeldinger. Som en del av planprosessen er det nødvendig å ha prosedyrer for erfaringslæring fra hendelser

Foto: FORF

og øvelser. På den måten vil man avdekke feil eller avvik ved planverket og iverksette korrigerende tiltak. SAR-rapport systemet, se kapittel 12.2 SAR-rapport, kan benyttes til å høste erfaringer fra tidligere hendelser.

Det er nødvendig at man fastsetter revisjonsintervaller for å evaluere om målsetningen med planverket er nådd. Det er viktig at de som bidrar inn i hendelser og øvelser på alle nivå, er med på å påvirke og utformer planverket.

4.7 Planprosessen

Arbeidet med å utvikle en plan til bruk i redningstjenesten bygger på erfaring fra tidligere hendelser, anerkjent kunnskap på fagfeltet fra forskning eller erfaring, risiko- og sårbarhetsanalyser, beredskapsanalyser og -vurderinger, og krav i regelverk. Selve planprosessen er viktig for læring og utvikling i organisasjonen, og det er viktig at denne er så bred som mulig slik at læring kan skje i hele organisasjonen. Det er grunnleggende viktig å arbeide med å operasjonalisere planverket i tiltak som gjennomføres i den daglige tjenesten, å drive opplæring og ikke minst å

sikre lojalitet til planverket for at planverket skal være et viktig støtteverktøy.

4.8 Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten

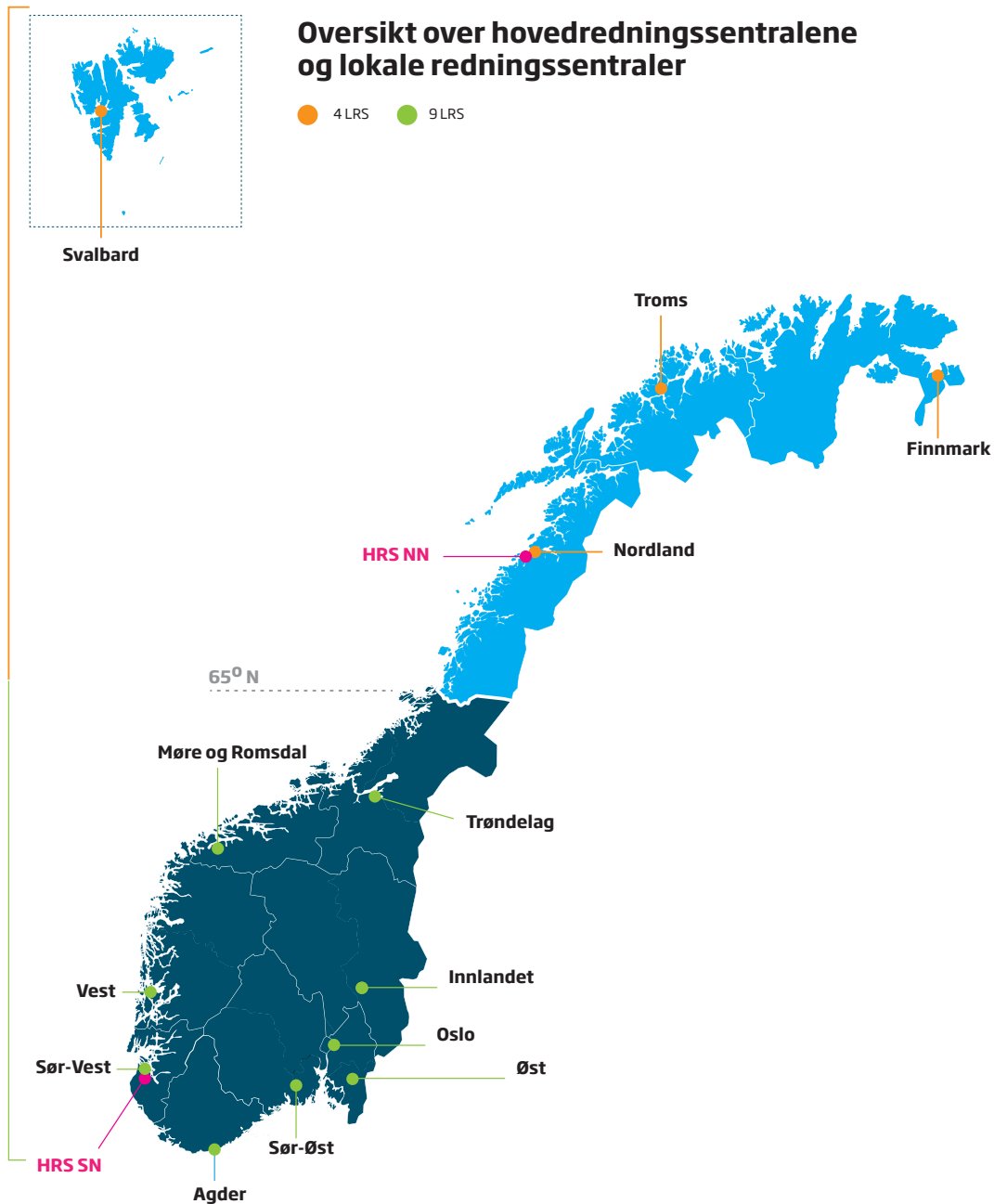
Nasjonal veileder for planverk og samvirke i redningstjenesten (HRS, 2018) gir et utgangspunkt for å utarbeide lokalt tilpasset redningsplanverk. Veilederen inneholder maler for de vanligste hendelsestypene, og det henvises til disse for detaljer.

Hendelsestypene som er listet opp i veilederen, skal gi et grunnlag for å sammenligne eget planverk med mulige hendelser. Listen over hendelsestyper er ikke ment å være bindende, men hver aktør skal vurdere hvordan de kan tilpasse sine behov.

Veilederen er retningsgivende for videre utarbeidelse av eget planverk. Malene som er utarbeidet, foreslår momenter som må vurderes og innspill til utarbeidelse av tiltaks-kort. Det er lagt spesielt vekt på den initiale håndteringen med oppstart av aksjon og mobilisering av ressurser.

Oversikt over hovedredningsentralene og lokale redningsentraler

● 4 LRS ● 9 LRS

5 ORGANISERING, ANSVAR OG LEDELSE

5.1 Hovedredningsentralen – HRS

HRS leder og koordinerer alle typer redningsaksjoner (land-, sjø- og luftredningstjeneste). Dette skjer enten direkte fra avdelingen i Nord-Norge eller fra avdelingen i Sør-Norge eller gjennom oppdrag til underlagte lokale redningsentraler (LRS), jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten \(Lovdata, 2020\)](#). HRS har pådriveransvar for å vedlikeholde og videreutvikle samvirket innen redningstjenesten mellom hendelsene. HRS har blant annet fått i oppdrag å føre tilsyn med LRS.

Både HRS og LRS har en redningsledelse som utgjør ledelsesapparatet på overordnet nivå. Det er utarbeidet eget mandat for redningsledelsen.

5.2 Hovedredningsentralens redningsledelse

Ved hver av de to avdelingene finnes det en redningsledelse sammensatt av sentrale samvirkepartnere og med politimestrene med ansvar for Sola og Bodø som ledere:

- Forsvaret
- Luftfartstilsynet
- Kystverket
- Sjøfartsdirektoratet
- Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
- Helsedirektoratet
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Politidirektoratet

Disse tilbys å delta:

- Avinor
- Telenor Maritim Radio
- Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum
- Redningselskapet

HRS kan benytte faglige rådgivere når det anses hensiktsmessig.

Arbeidet i HRS redningsledelse er forankret i [Mandat for redningsledelsene ved Hovedredningsentralen Sør-Norge og Hovedredningsentralen Nord-Norge \(HRS\) \(Regjeringen.no, 2022\)](#).

5.3 De lokale redningsentralene – LRS

Politimesteren i politidistriktet skal lede LRS og redningsledelsen i tråd med [Organisasjonsplan for redningstjenesten \(Lovdata, 2020\)](#). Visepolitimester, eller den politimesteren bemyndiger, er stedfortreder for politimesteren i vedkommende sin rolle som leder av LRS og redningsledelsen. Både politimesteren og visepolitimesteren/stedfortrederen skal ha oppdatert kompetanse om redningstjenesten og stabs- og kriseledelse, slik at aktuell lederrolle til enhver tid kan ivaretas.

LRS leder og koordinerer normalt landredningsaksjoner, men kan også etter avtale med HRS bli bedt om å koordinere redningsaksjoner i umiddelbar nærhet av land, for eksempel der en hendelse skjer i havn eller

drukningsulykker fra land. LRS utfører normalt sin virksomhet fra det aktuelle politidistriktets operasjonssentral.

LRS er underordnet HRS. HRS kan om nødvendig overta ledelses- og koordineringsansvaret fra en lokal redningssentral under en redningsaksjon. Etter beslutning fra HRS kan LRS også lede og koordinere redningsaksjoner utenfor eget distrikt.

5.4 De lokale redningssentralenes redningsledelse

Hver LRS består av en redningsledelse sammensatt av de viktigste samvirkepartnerne innen landredning, med politimesteren som leder. De statelige samvirkepartnerne i redningsledelsen består av representanter for:

- Helsedirektoratet
- Kystverket (der det er relevant)
- Forsvaret
- Sivilforsvaret
- Statsforvalterens beredskapsorganisasjon

Disse tilbys å delta:

- Avinor (ev. annen luftfartsmyndighet)
- Brann- og redningstjenesten
- Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF)

Utover dette kan det, forutsatt tilstrekkelig avtalegrunnlag og godkjenning fra HRS, gjøres lokale tilpasninger i sammensetningen av den lokale redningsledelsen.

Arbeidet i redningsledelsen ved LRS er forankret i [Mandat for redningsledelsene ved lokale redningssentraler](#) (Regjeringen.no, 2022).

5.5 Politimesterens stab

Ved ekstraordinære hendelser og kriser kan det være nødvendig å tilpasse ledelsessystemet etter oppgavene som skal ivaretas. Ledelses-

systemet kan styrkes igjennom forsterket linje eller etablering av politimesterens stab. De fleste hendelser bør løses innenfor den ordinære linjen, og når det benyttes stabsløsning, bør situasjonshåndteringen tilbakeføres til linjen så raskt som mulig. Staben vil i prinsippet ha de samme arbeidsoppgavene uansett type hendelse, men ulik sammensetning og størrelse. Hensikten vil være å få en effektiv ledelse og koordinering av politidistriktets ressurser.

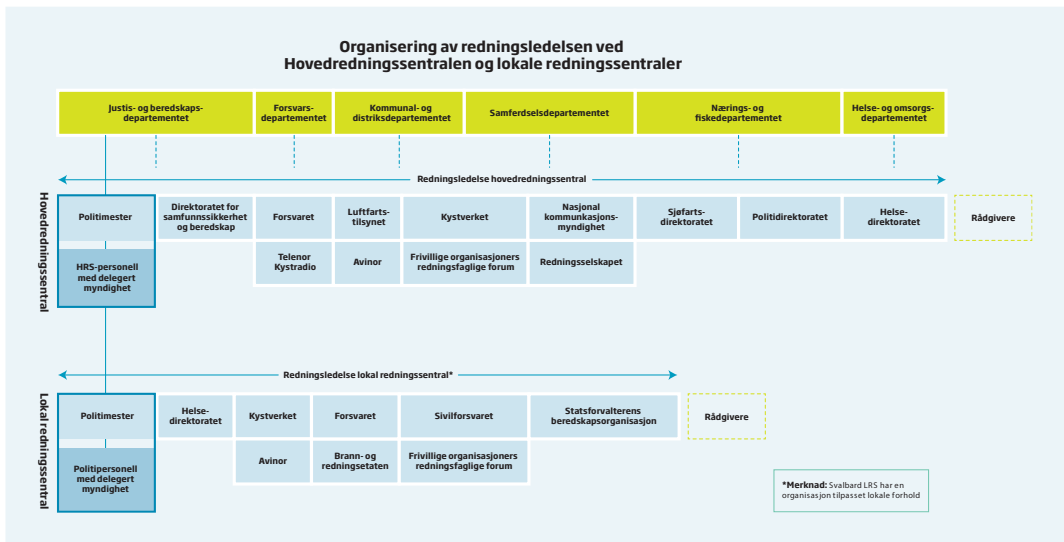
Hovedoppgaven til stab vil være å bistå politimester med beslutningsstøtte, planlegging, iverksettelse og gjennomføring av tiltak. Når stab er etablert, er stabssjef øverste leder på operasjonelt nivå.

Politimesterens stab består av følgende funksjoner:

- Stabssjef
- P1 Personell
- P2 Etterretning og etterforskning
- P3 Operasjon
- P4 Logistikk
- P5 Kommunikasjon
- P6 Juridisk
- P7 Evakuerte og pårørende
- P8 Oppgaveavhengig
- Rådgiver
- Liaison

5.6 Politidistriktets operasjonssentral

Operasjonssentralen er døgnbemannet og leder politidistriktets operative virksomhet. Den daglige bemanningen består normalt av en operasjonsleder, oppdragsledere og operatører. Operasjonssentralen har ordremyndighet over det operative innsatspersonellet i politidistriktet og ansvar for iverksettelse og koordinering av tiltak. I det daglige ledes LRS av operasjonsleder på vegne av politimesteren i det enkelte politidistrikt, og kan utvides med stab og LRS redningsledelsen.

Operasjonssentralen ivaretar LRS-funksjonen når redningsledelsen ikke er samlet.

Politiet har et selvstendig ansvar for å iverksette og organisere redningsinnsats i henhold av [Politiloven § 27](#) første ledd (Lovdata, 2021). Operasjonsleder skal i samarbeid med innsatsleder vurdere hvilken aksjonsplan som skal benyttes.

LRS skal varsle HRS ved ethvert mulig redningstilfelle, og operasjonsleder skal, i samråd med vakthavende redningsleder på HRS, ta avgjørelsen om innkommet melding er å betrakte som en søk- og redningshendelse. Endelig beslutning tas av vakthavende redningsleder.

5.7 Særskilt om den lokale redningsentralen på Svalbard

Den lokale redningsentralen på Svalbard utøver sin virksomhet fra Sysselmesterens kontor. Ansvarsområdet omfatter landområder innenfor Svalbard sysselmesterdistrikt og eventuelt andre områder etter pålegg fra HRS.

Redningsledelsen ledes av sysselmesteren. Helsetjenesten skal være representert i redningsledelsen. Representanter for følgende lokale organer tilbys å delta i redningsledelsen på nærmere fastsatt måte:

- brann- og redningstjenesten,
- Telenor Svalbard AS,
- Avinor (eventuelt annen lokal luftfartsmyndighet),
- aktuell helikopteroperatør,
- representant for frivillige organisasjoner,
- Longyearbyen lokalstyre,
- Store Norske Spitsbergen Kullkompani A/S

Ved behov kan rådgivere innkalles.

5.8 Representantenes rolle i redningsledelsene

Det enkelte medlem av redningsledelsen skal, med sin fagkunnskap og fullmakter, bidra til å ivareta redningstjenestens mål om å redde mennesker fra død eller skade, som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner. Medlemmene i redningsledelsen

Felles aksjonsstøtte ledelse i KO. Foto: FORF

må ha inngående forståelse for prinsippene som gjelder for redningstjenesten: Ansvarsprinsippet, samvirkeprinsippet, prinsippet om integrert tjeneste og koordineringsprinsippet. Det enkelte medlem skal holde seg orientert om relevant regelverk og retningslinjer som regulerer egen funksjon.

Medlemmene i redningsledelsen skal stille med de nødvendige fullmakter og være oppdatert innenfor sitt fagfelt med hensyn til hvilke ressurser som er tilgjengelige og som kan stilles til disposisjon. Det er spesielt viktig at medlemmet har god oversikt over sårbarheter i egen sektor og kunnskap om mulige kompensierende tiltak ved en samtidighetskonflikt. Måten det enkelte

medlemmet skal samhandle med sin etat/organisasjon på, både mellom og under hendelser, skal være avklart. Dette inkluderer også hvordan medlemmet kan utvide tildelte fullmakter på ved behov.

Redningsledelsen bør ha jevnlige samlinger gjennom året hvor det settes fokus på håndtering av komplekse redningshendelser og hvordan redningsledelsens bidrag best kan utføres.

5.9 Ansvar og koordinering offshore

HRS har alltid det overordnede koordineringsansvaret for all redningstjeneste innenfor norsk ansvarsområde. Petroleumsloven og HMS-forskriftene regulerer operatørens ansvar for beredskapen på norsk sokkel.

Operatøren og andre som deltar i virksomheten, er selv ansvarlige for å ivareta egen beredskap og sikkerhet etter disse bestemmelsene. Operatøren skal lede og koordinere innsatsen av beredskapsressursene ved fare- og ulykkesituasjoner inntil eventuelt offentlige myndigheter overtar koordineringen. HRS vil på anmodning yte bistand i form av koordinering av søk, redning og evakuering. På eget initiativ vil HRS i tillegg kunne høyne beredskapen og eventuelt omdisponere relevante ressurser selv uten slik anmodning fra operatør. Ved redningshendelser hvor operatørselskap offshore (særskilte tiltak) ikke har tilstrekkelige eller nødvendige ressurser, iverksettes den offentlig organiserte redningstjenesten i regi av HRS. Det er derfor viktig at operatør holder HRS oppdatert ved fare- og ulykkesituasjoner. På denne måte utøves samvirkeprinsippet også på norsk sokkel, jf. Retningslinjer for samarbeid ved fare- og ulykkesituasjoner i petroleumsvirksomheten (HRS, 2021).

Videre utdyping av tema finnes i kapitlet «Ledelse av redningsaksjoner» i Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten (HRS, 2018).

Relevant er også Havbunnsmineralloven (Lovdata, 2024) som beskriver retningslinjer for Sikkerhet og beredskap for utvinning av mineralforekomster på kontinentalsokkelen.

5.10 Statsforvalteren og kommunal kriseledelses rolle

På lokalt nivå er det kommunen som har ansvaret for å håndtere en del av konsekvensene i en pågående redningsaksjon, og skal gi nødvendig helsehjelp og opprettholde tjenester og funksjoner. Dersom kommunen eller eier av kritiske samfunnsfunksjoner har behov for støtte i krisehåndteringen, kan statsforvalteren som regional samordningsmyndighet invitere regionale aktører med ansvar for kritiske

infrastruktur og kritiske funksjoner til å møte i Fylkesberedskapsrådet. Fylkesberedskapsrådets rolle er da å bistå statsforvalterens samordning av krisehåndteringen. Det forventes at politimesteren (eller stedfortreder) orienterer om den pågående redningsaksjonen.

Når uønskede hendelser truer liv og helse, er dette alltid et ansvar for redningstjenesten. JD som samordningsmyndighet på sivil side kan ta rollen som lederdepartement. Når konsekvenshåndteringen skal håndteres nasjonalt, tar DSB i sitt samordningsansvar og understøtter JD i dette arbeidet. Det kan innebære å etablere varslings- og rapporteringsrutiner og beredskapsmøter (med statsforvalterne) vertikalt, og invitere sentrale beredskapsmyndigheter og -aktører. Ved behov kan DSB ta initiativ til samvirkekonferanser for aktører på etatsnivå som er involvert i krisehåndtering, jf. Støtte og samarbeid: En beskrivelse av totalforsvaret i dag (Regjeringen.no, 2018). Hensikten er å få oversikt over situasjonen, forstå og vurdere mulig utvikling. I denne rollen har DSB mulighet til å anmode både EU og Forsvaret om bistand. Som samordner holder DSB JD orientert om situasjonen, og tilsvarende gjør de andre sentrale beredskapsmyndighetene overfor sitt departement.

Statsforvalteren har et ansvar for regional samordning ved kriser og uønskede hendelser i hele krisespekteret. Dette innebærer også å bidra til tilførsel av ekstra ressurser, samt videreformidle dette til kommunene eller andre aktører. Dette gjelder også Forsvarets støtte til sivile aktører i krisehåndtering etter gjeldende regelverk og prosedyrer.

Kommunen har ansvar for beredskap i sine tjenester og funksjoner, og for å gi befolkningen nødvendig helse- og sosialhjelp. Kommunene skal være forberedt på å delta og bidra med

ressurser som er samordnet med politiet og øvrige ressurser som er tilgjengelige for redningsinnsats. Kommunene skal ha tilstrekkelig helseberedskap etter Helseberedskapsloven (Lovdata, 2021).

I tillegg til kommunens eget ansvar, har en rekke andre eksterne aktører et beredskaps- og krisehåndteringsansvar for sine funksjoner i kommunen. Dette innebærer at kommunen som lokal myndighet er gitt et ansvar for å samordne konsekvenshåndteringen ved uønskede hendelser lokalt. I henhold til Sivilbeskyttelsesloven (Lovdata, 2022) er det krav om at kommunen har en forberedt kriseledelse og en overordnet beredskapsplan, herunder en plan for evakuering. Kommunens kriseledelse skal samordne krisehåndteringen lokalt og sørge for tverrfaglig dialog opp mot statsforvalteren, og kanalisere mulige behov for bistand.

Definisjon av en hendelse vil virke inn på omfanget av involvering fra berørt(e) kommune(r), se nærmere i kapittel 9.2 Definere redningsaksjoner. Større hendelser, som en naturhendelse, vil typisk bestå av flere faser hvor ulike aktører vil ha ulike oppgaver og ansvar i hendelsens ulike faser. Fasene i en større hendelse vil derfor heller ikke være sammenfallende for alle involverte.

Søk og redning kan være en av flere faser i en hendelse, og som må håndteres samtidig med og ved siden av andre oppgaver som en kommune fortsatt må ivareta i området hvor hendelsen har rammet. For kommunen vil håndteringen av hendelsen derfor kunne vare betydelig lenger enn for redningstjenesten.

I noen tilfeller krever hendelsen at oppgaver må utføres på andre måter enn til daglig, og da kanskje samtidig med, og lenge etter, selve redningsaksjonen. Det kan derfor være behov

for koordinering og samordning av innsatsen og ressursene utover det som naturlig hører til redningsaksjonen.

Slike oppgaver kan og bør identifiseres i planprosesser i forkant av hendelser, og i situasjoner med manglete eller ufullstendige planer, så tidlig som mulig for å sikre at overgangen mellom ulike faser hos de enkelte aktørene blir så god som mulig, se nærmere i kapittel 5.11 Kommunens rolle når redningsaksjonen avsluttes.

Når politiet anmoder kommunene om å etablere evakuert- og pårørendesenter (EPS), skal kommunen ha en forberedt evakueringsplan. I tillegg må kystkommuner stille med egnede lokaler for politiet ved opprettelse av mottakssentre ved omfattende ulykker på sjøen. Se nærmere om det i Politiets Beredskapssystem, del 1.

Ved behov for støtte til kommunens håndtering av hendelsen vil statsforvalteren ha en viktig rolle.

5.11 Kommunens rolle når redningsaksjonen avsluttes

Særlig ved større redningshendelser, vil det være flere restoppgaver i innsatsområdet, som ikke hører inn under redningstjenesten eller søk etter antatt omkommet (SEAO), men som må ivaretas av kommune og/eller ulykkeseier. Ressursene som er tilført under redningstjenesten vil da trekke seg ut av innsatsområdet. Oppgavene som gjenstår, og som ikke dekkes av særskilte opprettede etater, kommer inn under kommunal beredskapsplikt. Noen eksempler på slike oppgaver kan være f.eks. logistikk inn og ut av området, sikring av område, hente medisiner innenfor avsperrt området m.v.

5.12 Rednings- og beredskapsråd

Statsforvalteren skal samordne samfunnsikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket og være pådriver og veileder i dette arbeidet. Statsforvalteren skal videre oppnevne et beredskapsråd. Fylkesberedskapsrådet ledes av statsforvalteren, og skal ha medlemmer fra politiet, Forsvaret, Sivildforsvaret, frivillige organisasjoner og statlige og fylkeskommunale etater som har vesentlige beredskapsoppgaver. Rådene er ikke operative eller besluttsende organer og har ingen formell rolle knyttet til organisasjonsplan for redningstjenesten, men skal bidra til god kontakt og gjensidig bistand og samarbeid.

For å styrke samarbeidet mellom aktørene i redningstjenesten vil det være positivt med opprettelse av rednings- og beredskapsråd i alle politidistriktene/LRS-områdene. Rednings- og beredskapsrådene omfatter alle etater, virksomheter og frivillige organisasjoner som har en rolle både i redningstjenesten og andre beredskapssituasjoner i fredstid. Rådet skal være et eget forum, og må ikke forveksles med, eller erstattes av, lokal redningsledelse. Rådene skal være en arena for å få kjennskap til aktørenes ressurser og kapasiteter. Rådene er ikke operative eller besluttsende organer og har ingen formell rolle knyttet til Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020), men møtes for felles og tverrfaglig kunnskapsbygging på initiativ av politiet, jf. kapittel 3.3.4 i St.prop. 1 (2015-16) (Regjeringen.no, 2016).

Foto: Sivert Bing

6 REDNINGSHENDELSER

Variasjoner i organisering, ledelse, samband og ressurser gjør det hensiktsmessig å dele hendelsestypene i redningstjenesten i tre hovedkategorier: land-, sjø- og lufthendelser.

Hovedredningssentralen (HRS) leder og koordinerer alle typer redningsaksjoner (land-, sjø- og luftredningstjeneste). Dette skjer enten direkte fra avdelingen i Nord-Norge eller fra avdelingen i Sør-Norge, eller gjennom oppdrag til underlagte lokale redningssentraler (LRS). [Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten](#) (HRS, 2018) gir rammer og retningslinjer for hvilke redningshendelser det skal planlegges for.

6.1 Landhendelser

Landhendelser ledes og koordineres normalt av de LRS. Dersom det er hensiktsmessig, utpekes det en innsatsleder som leder innsatsen på hendelsesstedet. Unntak kan eksempelvis være alpinulykker hvor det ikke er behov for Innsatsleders kommandoplass (IL-KO) og der HRS tar direkte koordinering på varsling av ressurser og uthenting av nødstedte. Landressursene har hovedsakelig tilgang på nødnett, som er primærsamband ved landredning. Nødnett er basert på TETRA (Terrestrial Trunked Radio) og er sammenkoblet med Svenske RAKEL og Finske VIRVE. Når en norsk bruker skal ha samband over grensen må vedkommende «migrere» («melde seg inn») til det andre landets nødnett. Primært samband på Svalbard benevnes Sysselnett, og er ikke kompatibelt med nødnett.

6.1.1 Søk etter savnet person på land

Håndtering av søk etter savnet person er en stor gruppe redningsaksjoner. Rammeverket for dette er beskrevet i [Nasjonal veileder for redningstjenesten ved søk etter savnet person på land](#) (HRS, 2022). Veilederen er godkjent av JD og utgitt av HRS med faglig forankring i Nasjonalt redningsfaglig råd (NRR). Veilederen beskriver metoder, organisering, ledelse og ikke minst taktisk modell for gjennomføring av innsatsen. Veilederen revideres jevnlig.

6.1.2 Redningstjeneste ved snøskredulykker

For detaljert beskrivelse av dette vises det til [Nasjonal veileder for redningstjenesten ved snøskredulykker](#) (HRS, 2019), som er utviklet i fellesskap mellom alle samvirkepartnerne, og som er godkjent av redningsfaglig råd.

6.2 Sjøhendelser

Sjøhendelser ivaretas gjennom et felles internasjonalt rammeverk, [IAMSAR](#). Sjøhendelser ledes og koordineres normalt av HRS. Unntak kan være i tilfeller hvor hendelsen skjer i umiddelbar nærhet av land, hvor innsatsleder politi har oversikt over ulykkesstedet og kommunikasjon med relevante ressurser. Telenor Kystradio er samlokalisert med HRS og har ansvar for radiosambandet i store deler av norsk søk og redningsregion til sjøs. Maritim radio utgjør kommunikasjonsleddet mellom nødstedte, HRS og fartøyressursene på sjøen.

6.2.1 Ubåthendelser

Internasjonal Submarine Escape and Rescue Liaison Office (ISMERLO) er en organisasjon som koordinerer den internasjonale beredskapen innen ubåttredning. ISMERLO er en militær organisasjon med fokus på det humanitære målet om å redde liv til sjøs. IMO/ ICAO IAMSAR (IMO, 2024) og NATO ATP-57 (NATO, 2023) omhandler redningsoperasjoner under vann.

HRS koordinerer normalt søk og redning gjennom Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) ved sunket eller antatt sunket ubåt. Medisinsk Evakuering (MEDEVAC), og overflatesøk etter mannskap som har forlatt ubåten, er HRS sitt ansvar.

6.3 Lufthendelser

Lufthendelser koordineres av HRS og er ivare tatt gjennom et felles internasjonalt rammeverk, IAMSAR (IMO, 2024). Lufthendelser ledes og koordineres normalt av HRS. Hvilken hendelseskategori som bør benyttes, etter at havari er verifisert, avhenger av om havaristedet er på land, sjøen eller på/ved lufthavn. Nødmeldinger og samband i luftfarten formidles på egne dedikerte frekvenser på flyradio, ivaretatt av lufttrafikkjenesten.

6.4 Overskridende hendelser

Enkelte typer hendelser gjelder for mer enn en hendelsestype, og enkelte ulykker kan treffe flere hendelsestyper parallelt. CBRNE-hendelser kan skje både på land og/eller på sjøen. Person i vann kan være både i ferskvann som en landhendelse, og i havet som en sjøhendelse. Nødsignaler er hendelser som gjelder alle tre hendelseskategoriene. En redningshendelse kan etterfølges av krisehåndtering i et annet format og under andres ansvarsområde.

God krisehåndtering avhenger av forståelse av ansvar og roller. Redningstjenesten må være

forberedt på å koordinere redningshendelser før, under og etter at krisehåndtering er ivare tatt av andre ansvarlige etater. Begreper, prosedyrer og konsepter er utarbeidet for å beskrive parallelle krisehåndtering og samvirke.

6.4.1 Pågående livstruende vold (PLIVO)

PLIVO-prosedyren beskriver grunnleggende prinsipper på taktisk og operasjonelt nivå ved nødetatens håndtering av hendelser med pågående livstruende vold mot flere personer. Prosedyren skal være et verktøy for god samhandling, slik at nødetatene skal ha bedre forutsetninger for å redde liv, og begrense skade i en ekstrem situasjon. Prosedyren skal ikke medføre noen endring i nødetatens primær oppgaver. Forsvarlig gjennomføring av en PLIVO-aksjon forutsetter at det involverte innsatspersonellet har felles forståelse for handlingsmønsteret, og kunnskap om egen og andre etaters kompetanse, ressurser, ansvar og oppgaver.

Ledere og innsatspersonell på operasjonelt og taktisk nivå i alle etater skal tilstrebe å ha en felles situasjonsforståelse fortløpende gjennom hele oppdraget.

Det vil ofte pågå en parallell eller etterfølgende redningsaksjon for å håndtere konsekvensene av voldsutøvelsen. Det skal være tydelig hvilken del av innsatsområdet som er trygt for denne delen av oppdraget.

6.4.2 CBRNE-hendelser (Kjemiske stoffer (C), biologisk agens (B), radioaktive stoffer (R), nukleært materiale (N), og eksplosiver (E))

Det er utarbeidet en «Nasjonal CBRNE-prosedyre for nødetatene og nødmeldesentralene». Tilgang til prosedyren krever innlogging via id-porten på «Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (NAKOS)». Prosedyren beskriver samhandling ved meldings-

mottak, varsling, utrykning og etablering av CBRNE-innsatsområde.

Hensikten med prosedyren er å legge til rette for et forutsigbart handlingsmønster og en felles situasjonsforståelse. Prosedyren skal anses som normerende og retningsgivende for nødetatene og nødmeldesentralenes planlegging og håndtering av slike hendelser. Prosedyren medfører ikke endring av etatenes primær oppgaver. De overordnede prinsippene om ansvar, likhet, nærhet og samvirke ligger til grunn i all håndtering. Prosedyren retter seg mot nødmeldesentralene og innsatspersonell. Den består av tre hoveddeler:

- Beskrivelse av handlingsmønster.
- Organisering av CBRNE-innsatsområdet.
- Rutine for ekstern varsling og rådgivning.

For CBRNE-hendelser har DSB også utgitt Håndbok for nødetatene – Farlige stoffer – CBRNE (DSB, 2016). Håndboken er et nordisk samarbeidsprosjekt og omhandler hendelser der personer utsettes for farlige kjemiske stoffer, biologiske agens, radiologisk stråling, kjernefysisk materiale eller eksplosiver.

Den medisinske behandlingen er beskrevet i Nasjonal faglig retningslinje for håndtering av CBRNE-hendelser med personskade (Hdir, 2017) utgitt av Helsedirektoratet og sist revidert i 2017. For en bredere fremstilling av fagområdet vises det til Håndbok i NBC (CBRNE)-medisin (Helsebiblioteket.no, 2024).

Et eget vedlegg for «CBRNE» som redningshendelse finnes i Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten (HRS, 2018).

6.4.3 Hendelser med radioaktiv eller nukleært materiale

Lov om strålevern (Lovdata, 2000) fastsetter organiseringen av atomberedskapen i Norge med bl.a. et eget Kriseutvalg for atomberedskap (KU-atom) under ledelse av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA), og med delegerte fullmakter i akuttfasen av en atomhendelse (dsa.no). Uønskede hendelser med radioaktivt eller nukleært materiale kan skyldes uhell, ulykker eller vilde handlinger. Det radioaktive materialet kan være kilder brukt i industri eller sykehus, eller uhell og ulykker knyttet til bruk eller transport av radioaktivt materiale, samt hendelser knyttet til kjernefysiske reaktorer. Uønskede hendelser kan gi risiko for eksponering av mennesker med radioaktiv stråling (kilder) eller for radioaktiv forurensing (radioaktive partikler i støv eller røyk).

Samhandling mellom KU-atom og den Norske Redningstjenesten er beskrevet i Strålevernhefte 32 (DSA, 2018), og angir ansvar og roller mellom DSA, KU og Redningstjenesten ved en hendelse.

- Kriseutvalget har ansvar for å håndtere konsekvenser av atomhendelsen og tiltak rettet mot befolkning, miljø og andre samfunnsforhold. Kriseutvalget kan dra nytte av HRS/LRS som ressurs i informasjonsinnhenting og kartlegging.
- HRS/LRS har ansvaret for redningsarbeidet og kan benytte Strålevernet/ Kriseutvalget og andre som rådgivere for å innhente relevant fagkompetanse.

Nasjonal faglig retningslinje for håndtering av CBRNE-hendelser med personskade (Hdir, 2017), samt Håndbok for Nødetatene: Farlige Stoffer – CBRNE (DSB, 2016) gir informasjon

og anbefalinger på hvordan et redningsoppdrag i radionukleære miljø kan organiseres. [Nordic Handbook for Search and Rescue in a Maritime Radiological / Nuclear Emergency \(RNSARBOOK, 2203\)](#) og [Nordic Action Cards for Maritime RNSAR \(RNSARCARDS, 2023\)](#) er et nordisk samarbeidsprosjekt som anbefaler prosedyrer for redningsoppdrag samt tiltakskort for hendelser med radioaktivt materiale. Håndboken [Triage, Monitoring and Treatment of People Exposed to Ionising Radiation Following a Malevolent Act \(TMT Handbook\) \(DSA, 2009\)](#) gir informasjon om håndtering av uønsket hendelse med radioaktivt materiale.

6.4.4 Helseoppdrag eller redningsoppdrag

Personer som har behov for helsehjelp er som hovedregel helsetjenestens ansvar, også når de befinner seg utenfor vei. Dersom helsetjenesten ikke selv har ressurser til å ta seg frem til pasienten og/eller trenger bistand til å få pasienten transportert til medisinsk behandling, er det AMK-sentralenes ansvar å anmode øvrige nødetater, frivillige organisasjoner eller andre om bistand til dette. Det er de regionale helseforetakene sitt ansvar å sørge for at det er inngått nødvendige avtaler om slik bistand, herunder krav om kompetanse. De regionale helseforetakene, med unntak av Helse Nord, har inngått en sentral samarbeidsavtale med Norsk Folkehjelp og Røde Kors, blant annet om oppdrag utenfor vei og bistand ved katastrofer og større ulykker. Avtalen danner grunnlag for inngåelse av eventuelle lokale avtaler mellom helseforetak og Norsk Folkehjelp og Røde Kors sine distrikts- og lokalorganisasjoner.

I situasjoner der den/de som har behov for helsehjelp er vanskelig tilgjengelig, eller det kreves en større ressursinnsats enn det helsetjenesten og de andre nødetatene alene

kan stille med, vil oppdraget gå over til å bli et redningsoppdrag.

I de situasjoner der posisjonen til den/de som har behov for helsehjelp ikke er kjent, og det må iverksettes søk, er det et redningsoppdrag. Da redningsaksjoner kan innebære høy risiko for innsatsmannskaper, bør behovet for økt akuttmedisinsk beredskap vurderes. AMK skal derfor rutinemessig orienteres om pågående redningsoppdrag.

Videre utdyping av tema finnes i kapitlet «grensetilfeller og ansvarsforhold» i [Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten \(HRS, 2018\)](#) med tilhørende tabell.

6.4.5 Søk etter antatt omkommet (SEAO)

Søk- og redningsaksjoner uten funn av savnede avsluttes etter godkjenning av politimester i samråd med HRS. Videre søk etter personer som antas å være omkommet (SEAO) er politiets ansvar og ikke regnet som redningstjeneste. Ordningen gjelder Norges landterritorium, vassdrag og innsjøer, norske territorialfarvann og internasjonale havområder, som er erklært som den norske redningstjenestens ansvarsområde. Politidirektoratet har gitt nærmere retningslinjer for dette.

Politidirektoratet har det overordnede ansvaret for søk etter personer, som antas å være omkommet. Direktoratet har delegert gjennomføringen til politimestrene i henholdsvis Sør-Vest og Nordland politidistrikt, i tråd med gitte retningslinjer til politimestrene i de øvrige politidistriktene. I tråd med retningslinjene fra Politidirektoratet kan det benyttes bistand fra flere samvirkepartnere, hvis hendelsens omfang fordrer det.

Dette er ytterligere beskrevet i [Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten \(HRS, 2018\)](#).

Politidistriktene har faste kontaktpersoner for SEAO som skal være bindeledd til de to koordinerende politidistriktene.

6.4.6 Redningstjeneste i krise, konflikt og krig
Forpliktelsene til å hjelpe mennesker i nød er, som nevnt innledningsvis i håndboka, forankret i nasjonale og internasjonale lover, konvensjoner og resolusjoner. Å søke etter og redde mennesker i nød er en grunnleggende humanitær handling og forpliktelse også i krise, konflikt og krig.

Internasjonal humanitærrett (IHR), kalt krigens folkerett, inkluderer prinsipper og regler for å ivareta det humanitære under væpnet konflikt. Den legger til grunn for at alle parter tar de nødvendige handlinger for å redde liv og sikre innsatspersonell og de som er i nød, uavhengig av nasjonalitet eller tilhørighet. IHR rett og forpliktelser omfatter søk og redning, og Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020) er den nasjonale planen for ivaretagelse av denne humanitære tjenesten.

Redningsberedskapen vil potensielt utfordres med hendelser med høyere antall involverte og kompleksiteten på hendelsen. Effektiv kommunikasjon og logistikk vanskeliggjøres, da krigssituasjoner ofte involverer ødelagte infrastrukturer og vanskeligheter med å nå rammede områder. Sivil beredskap, inkludert redningstjenesten, må ha alternative tiltaksplaner og tilpasse seg disse komplekse forholdene for å kunne koordinere nødvendig hjelp. Sikkerheten til redningsressursene vil være truet. IHR og Genève-konvensjonen (Lovdata, 1949) regulerer hvordan humanitær innsats utføres i krigssituasjoner. En korrekt opptreden er nødvendig for å ha rett på beskyttelsen regulert i IHR. Det er blant annet forbudt å benytte sanitetsluftfartøy for å oppnå militær fordel over motparten, eksempelvis samle inn eller videresende etterretningsdata.

Militære luftfartøy som er involvert i søk og redning vil fortsatt være lovlige mål, med mindre de er beskyttede sanitetsluftfartøy og operasjonene utføres i overensstemmelse med de generelle reglene i IHR, jf. Manual i krigens folkehjelp (Forsvarets Høgskole, 2013).

Foto: Tom A Kolstad

7 REDNINGSTJENESTENS RESSURSER OG KAPASITETER

Redningstjenesten bruker svært mange ulike ressurser gjennom et år. De mest sentrale ressursene er kortfattet beskrevet i dette kapittelet fra et overordnet nivå med vekt på rolle, ansvar og forankring. Det er viktig å understreke at redningstjenesten bruker de ressursene som anses nødvendig for å løse redningsoppdraget, så dette er ikke en komplett liste over ressurser.

Kystverket ved BarentsWatch-programmet (Barentswatch.no, 2017) har utviklet et felles register for redningsressurser. Denne tjenesten fra BarentsWatch er en samling av informasjon om ressurser fra offentlige etater, frivillige organisasjoner og private virksomheter. Felles ressursregister er nærmere omhandlet under kapittel 14 Digitalt samvirke.

7.1 Politiet

Politiet er en sentral aktør i samfunnets beredskap mot alvorlig kriminalitet, som terrorisme, ulovlig etterretningsvirksomhet, sabotasje og gjengkriminalitet, og mot ulykker og naturkatastrofer. Politiet skal være forberedt på hendelser som kan kreve en større, koordinert politiinnsats. Politiets beredskap består av den samlede tilgjengelige kapasiteten og kompetansen innen operativ innsats, etterforskning, etterretning, sivil rettspleie og påtale. Politiets oppgaver er de samme i fred, krise og væpnet konflikt. Politiet er også omhandlet i kapittel 5 Organisering, ansvar og ledelse.

Samfunnsoppdrag

Politiets samfunnsoppdrag er å forebygge og bekjempe kriminalitet og skape trygghet for befolkningen.

Organisering

Politidistriktene og politiets særorganer skal løse samfunnsoppdraget innenfor sine respektive områder. De skal på selvstendig grunnlag håndtere alle politioppgaver som kan oppstå i forbindelse med tilsiktede uønskede handlinger og utilsiktede uønskede hendelser i en normalsituasjon, og ved ekstraordinære hendelser og kriser.

Politidirektoratet (POD) utgjør det nasjonale operasjonelle nivået i politiet og har et særskilt ansvar for beredskap og krisehåndtering. POD skal etablere og vedlikeholde nasjonal politisær situasjonsforståelse og bidra til nasjonal tverrsektoriell situasjonsforståelse. Ved ekstraordinære hendelser og kriser er POD ansvarlig for nødvendig samordning og prioritering av innsats som krever svært mye av kapasiteten og kompetansen i ett eller flere politidistrikter. POD er medlem i Hovedredningsssentralen (HRS) sin redningsledelse.

Skal politiets beredskapsoppgaver og ansvaret for koordinert innsats ivaretas, er det avgjørende at politiet har rolleforståelse og et øvingsmønster som ivaretar samvirke med andre nød- og beredskapsetater.

Politiet vil gjennom åpen og tydelig kommunikasjon under ordinære, så vel som ekstraordinære hendelser og kriser, bidra til rettidig og pålitelig informasjon. Dette er viktig for å opprettholde tillit til politiet og myndighetene.

Politiets hjemmelsgrunnlag, rolle og oppgaver

Prinsippet om et statlig politi og politiets maktmonopol er nedfelt i Politi-loven § 1 (Lovdata, 2021), som fastsetter at det er staten som skal sørge for den polititjenesten samfunnet har behov for.

Politiet skal beskytte personer, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet, opprettholde offentlig orden og sikkerhet, og enten alene eller sammen med andre myndigheter, verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet. I tillegg skal politiet yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner.

Politiets primæroppgaver er beskrevet i Politi-loven § 2 (Lovdata, 2021). For å kunne ivareta oppgavene er politiet gitt omfattende fullmakter i Politi-loven §§ 7 og 27 (Lovdata, 2021). Utfyllende bestemmelser er gitt i politiinstruksen. Rammene for politiets adgang til å bruke makt er regulert i Politi-loven § 6 (Lovdata, 2021).

Politi-loven § 27 tredje ledd pålegger politiet å iverksette nødvendige tiltak for å avverge fare og begrense skade i forbindelse med ulykkes- og katastrofesituasjoner. Bestemmelsen innebærer at politiet har et akutt, *sektorovergripende* ansvar for å håndtere ulykker og katastrofer i fredstid på alle samfunnsområder. I akuttfasen har politimesteren myndighet til å fatte beslutninger på andre myndigheters ansvarsområde inntil dette ansvaret overtas av den ansvarlige myndigheten i henhold til ansvarsprinsippet.

Politiet er blant annet ansvarlig for evakuering, generell bistand til befolkningen, vakthold og sikring, samt etterforskning. Politiet har et særskilt ansvar for å lede søk etter antatt omkomne og ta hånd om døde, og til å varsle pårørende.

7.1.1 Politiets beredskapssystem

Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020) er politiets fundament for en enhetlig og effektiv håndtering av så vel ordinære som ekstraordinære hendelser og kriser. Systemet beskriver forutsetninger, prinsipper og mekanismer for politiets rolle, ansvar og oppgaver innenfor samfunnets samlede beredskap for å forebygge og håndtere hendelser, i samvirke med andre aktører.

PBS består av tre deler

- PBS I: Retningslinjer for politiets beredskap
- PBS II: Politidirektoratets styringsdokumenter (direktiv, rundskriv, operasjonsplaner og ordre)
- PBS III: Politidistriktenes planverk

Til sammen utgjør disse delene en helhetlig dokumentasjon av politiets beredskapssystem, som er et oversiktlig og fleksibelt beredskapsplanverk som er utarbeidet for at politiets oppgaver skal kunne håndteres på en effektiv måte.

7.1.2 Nasjonale beredskaps- og bistandsressurser ved Oslo politidistrikt ved helikoptertjenesten

Politiets helikoptertjeneste er politiets nasjonale beredskapsressurs innen luftfart. Politiets helikoptertjeneste kan bidra med søk, observasjon, foto- og videodokumentasjon og transportstøtte (PBS1, POD, 2020).

7.1.3 *Politiets hundetjeneste*

Politiets hundeevipasjer (hundefører og hund) har kompetanse til å kunne løse en rekke oppgaver. Politiet bruker to typer politihunder, patruljehunder og søks-hunder. Patruljehunder kan benyttes i ulike sammenhenger, blant annet ved ettersøking i redningstjeneste. Patruljehundene kan ha tilleggskompetanse innen kriminalsøk (søk etter biologisk materiale som blod, sæd, lik og likrester, våpen og narkotika) og lavinesøk (vinterutdanning) (PBS1, POD, 2020).

7.1.4 *Politiets dronetjeneste*

Dronetjenesten i norsk politi har utviklet flere søketeknikker med mål om å forbedre mulighet for funn under dronesøk, og å harmonisere disse teknikkene med den etablerte søkemetodikken som er beskrevet i «sykkelhjulmodellen» for SAR-operasjoner. Alle politidistrikt har dronepiloter og dronebil. (Politiet.no, 2024).

7.2 **Helsetjenesten**

Samfunnsoppdrag/mandat:

Formålet med norsk helseberedskap er å verne om liv og helse og bidra til at befolkningen kan tilbys nødvendig medisinsk behandling, pleie og omsorg i kriser og katastrofer både i fredstid og krig.

Helseberedskap er forvaltningens og helse- og omsorgstjenestens forberedelser for å forebygge og håndtere helsemessige konsekvenser av ulykker, kriser og katastrofer.

Organisering:

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har nasjonalt ansvar for helseberedskapen, herunder ansvar for at beredskapen i sektoren er samordnet, samt koordinering av håndteringen innad i helsesektoren ved store sektorovergrep og tverrsektorielle kriser.

Departementet samordner tiltak og kommunikasjon med andre berørte departementer.

Helsedirektoratet (Hdir) skal ut ifra sin myndighetsrolle bistå HOD med nødvendige tiltak når en krisesituasjon truer eller har inntruffet, og bidra til at samvirket blir ivaretatt innad i helse- og omsorgssektoren og overfor andre sektorer. Direktoratet gir råd, iverksetter vedtatt politikk og forvalter regelverk. Direktoratet gir retningslinjer og veiledning til kommunene via Statsforvalteren, og tilrettelegger for øvelser og kompetansetiltak.

Regionale helseforetak (RHF), [Helse Nord](#), [Helse Midt-Norge](#), [Helse Vest](#) og [Helse Sør-Øst](#), skal sørge for at befolkningen har tilbud om spesialisthelsetjeneste i sin region. RHF-ene eier helseforetak som har ansvar for å tilby spesialisthelsetjenester slik som sykehustjenester, akuttmedisinsk beredskap og medisinsk nødmeldetjeneste (AMK, medisinsk nødnummer 113). RHF-ene har felleseide virksomheter som blant annet Helsetjenestens driftsorganisasjon for Nødnett HF og Luftambulansetjenesten HF (fly og helikopter). RHF-ene etablerer beredskapsledelse ved behov for samordning av ressurser på regionalt nivå.

Helse Nord RHF og Universitetssykehuset i Nord-Norge HF har plikt til å utarbeide beredskapsplaner for Svalbard og områdene rundt for de tjenestene de har ansvar for, med Longyearbyen sykehus som hovedaktør.

Kommunene har et helhetlig ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap, og har en sentral rolle i forebygging, beredskapsplanlegging og krisehåndtering. Kommunene skal sørge for nødvendige helse- og omsorgstjenester for alle som oppholder seg i kommunen, bla. Legevaktsentral, døgkontinuerlig legevakt. Kommunene skal samordne sine beredskapsplaner internt og med aktuelle

samarbeidsparter. Akuttmedisinforskriften (Lovdata, 2021) skal bidra til at befolkningen ved behov for øyeblikkelig hjelp mottar forsvarlige og koordinerte akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus.

7.2.1 Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral (AMK)

Medisinsk nødnummer 113 skal benyttes ved behov for akutt helsehjelp, når det kan stå om liv og helse, ulykker og alvorlige hendelser der det er behov for akuttmedisinsk hjelp. Nødnummeret blir betjent fra AMK-sentralene. Det er flere AMK-sentraler innen hvert RHF. AMK-sentralen er kommunikasjonsknutepunkt for varsling og oppfølging internt i helsetjenesten når en ekstraordinær situasjon har inntruffet. Ved hendelser der innsats fra andre nødetater er nødvendig, vil AMK iverksette trippelvarsling eller SAR-varsling. I hvert RHF er det en regional AMK-sentral (R-AMK) som har overordnet koordineringsansvar i regionen, og samtidig er AMK-LA, som har ansvaret for koordinering av ambulanshelikopter for varsling og flight following. Disse er lokalisert i Tromsø, Trondheim, Bergen og Oslo.

7.2.2 Legevaktsentral / Legevakt

Alle kommuner har en legevaktordning for øyeblikkelig helsehjelp hele døgnet. Noen legevaktordninger har legebiltjeneste. Ved å benytte Nasjonalt legevaktnummer 116 117 kommer man i kontakt med legevaktsentralen i området man oppholder seg. Legevaktsentralen er kommunikasjonsknutepunkt for varsling internt i kommunehelsetjenesten når en ekstraordinær situasjon har inntruffet. Legevaktsentralen skal gi medisinskfaglige råd og veiledning, prioritere, registrere, iverksette og følge opp henvendelser om behov for øyeblikkelig hjelp, blant annet å videreformidle henvendelser til helse- og omsorgstjenesten i kommunen, lege i vakt, fastlege, jordmor, kriseteam og andre relevante instanser.

7.2.3 Ambulansetjeneste

Helseforetakene disponerer ambulanseressurser (bil og båt). Oppdrag til ambulansetjenesten blir formidlet og fulgt opp fra AMK-sentraler. Andre ressurser i prehospitaltjenester som kan benyttes til pasienttransport, som f.eks. hvite transportambulanser og Helseekspress-busser, kan utgjøre en ekstra transportkapasitet under større hendelser og katastrofer.

7.2.4 Ambulansehelikoptertjenesten

Tjenesten er nasjonal og har baser på 13 lokasjoner. Basene har døgnkontinuerlig tilstedevakt med en aktiveringstid på inntil 15 minutter. Alle basene er oppsatt med legebil til bruk i nærområdet og når været ikke tillater flyging. Tjenesten styres og koordineres fra fire dedikerte AMK-sentraler (AMK-LA) i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Det er inngått samarbeidsavtale med svenske landsting langs grensen om gjensidig bruk av hverandres ambulanshelikopter i grenseområdet. Tilsvarende avtale er inngått mellom Helse Nord og grenseområdene inn i Finland, både for luftambulanse og prehospitaltjenester for befolkningen og besøkende i grenseområdet.

Redningshelikoptrene er underlagt HRS og er dedikert til søk og redning (SAR) over land og til havs. Redningshelikopter kan også benyttes til ambulanseoppdrag når det anses mest hensiktsmessig for pasienten. Redningshelikopter skal være tilgjengelig for SAR, så andre ambulanseformer skal alltid vurderes først. Pasientens behov må imidlertid være avgjørende. HRS kan kalle redningshelikopteret tilbake dersom et SAR-oppdrag må prioriteres.

7.2.5 Ambulanseflytjenesten

Tjenesten består av ti ambulansefly fra sju baser. Ambulanseflyene er stasjonert på Gardermoen (2 stk.), Ålesund, Brønnøysund, Bodø, Tromsø, Alta (2 stk.) og Kirkenes. Det er stasjonert

et ekstra ambulansefly i Tromsø, finansiert av EU ut tredje kvartal 2026, med mulighet for ett års forlengelse. Flyet inngår som en del av rescEU-ordningen i EU. Alle flyene er bemannet med sykepleier og lege ved behov. Ambulanseflytjenesten koordineres operativt fra Flykoordineringssentralen i Tromsø, og behov for ambulansefly rettes til lokal AMK.

7.2.6 Nasjonale helseressurser

Nasjonale helseteam er organisert gjennom RHF-ene og kan aktiveres på kort varsel. Det er rutiner og prosedyrer for etablering og utsendelse av helseteam ved kriser i utlandet, samt som forsterkningsressurs ved kriser i Norge.

Nasjonal behandlingstjeneste for CBRNE-medisin er en nasjonal behandlingstjeneste for personer utsatt for kjemiske stoffer, biologiske agens, radioaktiv stråling og eksplosiver (CBRNE-skader). CBRNE-senteret er etablert ved Oslo Universitetssykehus HF, og skal bistå med tjenester og rådgivning til helsetjenesten samt statlige og kommunale myndigheter ved behov.

Nasjonal behandlingstjeneste for avansert brannskadebehandling er lagt til Helse Vest RHF og etablert ved Haukeland universitetssykehus. Avdelingen samarbeider med andre nordiske land ved behov for å øke kapasiteten i tråd med nordisk brannskadeplan, som aktiveres av Helsedirektoratet ved behov.

Giftinformasjonen har døgnåpen tjeneste som gir råd til helsetjenesten, nødetatene og publikum om behandling av akutte forgiftninger.

Kapabiliteter (evner):

Organisering i innsatsområde – lederfunksjoner
Helsetjenestens innsats ledes av innsatsleder helse (ILH) og medisinsk leder helse (MLH). Disse bærer hvite refleksvester merket med

«Innsatsleder helse» og «Medisinsk leder helse». Det vil variere hvilke øvrige lederroller det er hensiktsmessig å ta i bruk. Antall pasienter og geografiske forhold påvirker dette.

SAR-grupper i ambulansetjenesten

Ambulanseavdelingen ved Oslo Universitetssykehus HF har etablert en egen beredskap for Urban søk og redning (USAR), som er søk, redning og behandling av pasienter som befinner seg et sted hvor de selv ikke kan evakuere, og den ordinære redningstjenesten eller helsevesen ikke kommer til.

Sykehuset Telemark HF har etablert egen SAR-gruppe tilknyttet ambulansetjenesten i Rjukan og Notodden.

Ambulansehelikoptre som SAR-ressurs

Basene er oppsatt med utstyr for å kunne utføre enkle søk- og redningsoperasjoner slik som underhengene operasjoner (over land og vann) med fast tau, vann- og overflateredning, samt bakkeredning i bratt lende, snøskred, bre og isdekkede flater og urbant miljø.

Forsvarets samarbeid med helsetjenesten

Helsedirektoratet kan anmode Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) om bistand til flytransport av personer som trenger medisinsk overvåkning, behandling og pleie under transporten. Forsvaret eier og drifter strategiske luftevakueringskapasiteter. Den samlede kapasiteten kalles Strategic Evacuation (STRATEVAC). Flyene kan brukes ved innenlands- og utenlandstransport og bemannes med forhåndsutpekt uniformert helsepersonell. Flyene klargjøres på 24 til 36 timer, og kan ta sittende pasienter og bårepasienter.

7.3 Brann- og redningsvesen

JD har det overordnede myndighetsansvaret for brannvernet og redningstjenesten. Departementet skal blant annet fastlegge

mål, prinsipper og retningslinjer for tiltak mot brann og andre hendelser.

DSB er underlagt JD og er sentral tilsynsmyndighet på brannområdet og nasjonal brannmyndighet. DSB skal understøtte departementets arbeid med å videreutvikle samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, skal være myndighet på deler av redningsområdet, og skal iverksette regjeringens strategi på området.

Det er kommunenes ansvar å sørge for etablering og drift av brann- og redningsvesen som kan ivareta forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i henhold til Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver av 14. juni 2002 (brann- og eksplosjonsvernloven) (Lovdata, 2023) på en effektiv og sikker måte. Det er kommunestyret som er kommunens øverste myndighet, og det kommunale brann- og redningsvesenet forvaltes som en del av den kommunale administrasjonen, selv om kommunen kan sette bort hele eller deler av oppgavene til andre kommuner eller virksomheter.

Kommunene er selvstendige, politisk valgte og styrte forvaltningsnivåer. Kommunene er ikke underlagt andre organer enn Stortinget som lovgiver, så lenge ikke andre underordningsforhold følger av lov. Dette innebærer at statsforvaltningen ikke har noen generell styrings-, instruksjons- eller overprøvningsrett overfor kommunene og dermed ikke over brann- og redningsvesenet.

Etter brann- og eksplosjonsvernloven kan departementet gi utfyllende bestemmelser til brann- og eksplosjonsvernloven i form av forskrifter der dette uttrykkelig fremgår av loven. Denne myndigheten er delegert videre til DSB, som også kan gi tillatelser og godkjenninger der det kommer frem av loven,

og som er klageinstans for vedtak fattet av kommunestyret. DSB skal også føre tilsyn med kommunene og deres etterlevelse av krav i brann- og eksplosjonsvernloven. Brann- og redningsvesenet skal også rapportere til DSB. DSB har ingen instruksjonsmyndighet overfor kommunen eller brann- og redningsvesenet.

De lovpålagte oppgavene til brann- og redningsvesenet følger av Brann- og eksplosjonsvernloven § 11 (Lovdata, 2023), og er å:

- gjennomføre informasjons- og motivasjonstiltak i kommunen om fare for brann, farer ved brann, brannverntiltak og opptreden i tilfelle brann og andre akutte ulykker
- gjennomføre brannforebyggende tilsyn
- gjennomføre ulykkesforebyggende oppgaver i forbindelse med håndtering av farlig stoff og ved transport av farlig gods på veg og jernbane
- utføre nærmere bestemte forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i krigs- og krisesituasjoner
- være innsatsstyrke ved brann
- være innsatsstyrke ved andre akutte ulykker der det er bestemt med grunnlag i kommunenes risiko- og sårbarhetsanalyse
- etter anmodning yte innsats ved brann og ulykker i sjøområder innenfor eller utenfor den norske territorialgrensen

Brannvesenet har fullmakter til å inneha ledelsen i innsatsområdet ved ulykkesituasjoner inntil ledelsen overtas av politiet, jf. Brann- og eksplosjonsvernloven § 12 (Lovdata, 2023).

Kommunene dekker kostnader til etablering og drift av brann- og redningsvesenet.

7.3.1 Enhetlig ledelsessystem

Enhetlig ledelsessystem (ELS) (DSB, 2011) er et standardisert ledelsessystem som er utviklet for kommunenes brann- og redningsvesen, Siviltforsvaret, de interkommunale utvalgene mot akutt forurensning (IUA) og Kystverket. ELS er et lederstøtteverktøy som kan benyttes av andre, for eksempel kommunal kriseledelse. Hensikten er benytte et standardisert ledelsessystem til å håndtere hendelser på en profesjonell, effektiv og sikker måte, slik at hendelser håndteres på en gjenkjennerbar og forutsigbar måte uavhengig av type og størrelse.

Håndteringen av enhver hendelse ledes av én innsatsleder. Håndtering av hendelser krever at innsatsleder planlegger og leder innsatsen, disponerer ressursene og utfører andre oppgaver som tilligger ledelsen. De ulike funksjonene etableres etter behov, og bemannes med medarbeidere som vurderes best egnet til å ivareta oppgavene som tilligger funksjonen. Flere funksjoner kan dekkes av samme person, og det benyttes ikke mer personell enn situasjonen krever. Ved omfattende og langvarige hendelser er det vesentlig at det tidlig planlegges for rullering og utskiftning av personell for å sikre organisasjonens utholdenhet over tid (dager / uker). Organisasjonen vil på denne måten bli etablert og tilpasset den hendelsen som skal håndteres.

Innsatsleder brann skal benytte ELS for å ivareta brann- og redningsvesenets ansvar ved enhver hendelse uten at det påvirker øvrig ledelse på stedet.

Ledelse av innsatsområdet for brann- og redningsvesenet ivaretas av utrykningsleder, mens overordnet vakt, brannsjef eller hans stedfortreder, leder innsatsen på overordnet nivå.

Brann- og redningsvesenets nasjonal kapasiteter

7.3.2 Redningsinnsats til sjøs – RITS

Brann- og redningsvesenet har etter anmodning plikt til å yte innsats ved branner og andre ulykkesituasjoner i sjøområder innenfor eller utenfor den norske territorialgrensen, jf. [brann- og eksplosjonsvernloven](#) (Lovdata, 2023).

For å yte innsats til skip ved ulykker i rom sjø har staten inngått avtale med syv brann- og redningsvesen med særlig kompetanse og trening for bistand til skip. Bistanden omfatter brannfaglige råd til skipets kaptein ved at RITS-mannskaper settes om bord på skip fra helikopter eller båt. Staten har inngått avtale om RITS med følgende brann og redningsvesen:

- Oslo brann- og redningsetat
- Larvik brann og redning
- Rogaland brann og redning IKS
- Bergen Brannvesen
- Ålesund brannvesen
- Salten Brann IKS
- Tromsø brann og redning.

Denne beredskapen kjennetegnes ved at det årlig gjennomføres trening med eksempelvis 330-skvadronen, HRS, Kystvakten, Rednings-selskapet og rederier. I tillegg gjennomføres det kurs og samtrening med skipenes egne mannskaper.

Kystverket har inngått avtale med brannvesenene i Oslo og Bergen om å ivareta kjemikalieberedskap. Beredskapen går under betegnelsen RITS-kjem.

7.3.3 Urban Search and Rescue (USAR)

USAR er en beredskap innenfor redningstjenesten som innebærer lokalisering og livredning fra jord, leire eller steinskred, sammenraste bygninger, broer, tunneler eller andre urbane eller industrielle konstruksjoner. USAR-team er ofte samvirke-spesialtrent fra

politiets hundetjeneste, redningshelikopter, ambulansepersonell og brann- og redningstjenesten. USAR-teamene har særskilt kompetanse, spesialutstyr og samtrening med redningshelikoptrene. USAR-tjeneste finnes bare lokalt eller regionalt i enkelte kommuner regioner, der brann- og redningstjenesten har USAR-beredskap. USAR er en del av den redningstekniske beredskapen til brann- og redningstjenesten. Nedre Romerike brann- og redningstjeneste, Oslo brann- og redningsetat, Bergen brannvesen samt Trøndelag brann- og redningstjeneste har USAR-beredskap. Det er kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse som avgjør om brann- og redningstjenesten har USAR-beredskap. Det finnes en FN-sertifisering for USAR-tjenesten, ingen i Norge har denne per dags dato.

7.3.4 Skogbrannhelikopter

Skogbrann håndteres normalt på kommunalt nivå, men staten har en nasjonal ressurs for å bistå brann- og redningsvesen. DSB har avtale om leie av helikopter for å bistå brann- og redningsvesenet ved skogbrannsløkking. Skogbrannhelikopteret bistår ved store, omfattende eller kompliserte branner der brann- og redningsvesenet har behov for bistand. Brann- og redningsvesenet anmoder om bistand via 110-sentral til HRS Sør-Norge, som operer skogbrannhelikopteret på vegne av DSB. For å sikre en effektiv bruk av helikopteret, og bistå brann- og redningsvesen med håndtering av brann i skog og utmark, har DSB etablert en lederstøtteordning med erfarent personell. Tilknyttet skogbrannhelikoptertjenesten er det en avtalebasert nasjonal lederstøtteordning for å gi lederstøtte til den brannsjefen som skal håndtere hendelsen.

Regionale kapasiteter

Det enkelte brann- og redningsvesen dimensjoneres og organiseres etter risiko og sårbarhet i egen brannvernregion og føringer som følger

av regelverket. Det innebærer at beredskapen og ressurser vil kunne variere fra region til region. Flere brann- og redningsvesen disponerer personell med særskilt kompetanse og materiell som kan benyttes i redningstjenesten, dette finnes i felles ressursregister.

7.3.5 Nødmeldesentraler for brann (110)

I [brann- og eksplosjonsvernloven § 16](#) (Lovdata, 2023) fremgår det at sentral tilsynsmyndighet kan pålegge kommunene å etablere en nødmeldesentral for mottak av meldinger om branner og andre ulykker innen en fastsatt region. Det er fastsatt tolv regioner, og disse følger politidistriktsgrensene.

Det følger av brann- og eksplosjonsvernloven at nødmeldesentralen skal bemannes, utrustes og opereres, slik at den til enhver tid fyller behovet for mottak og registrering av nødmeldinger, varsling av mannskaper og kommunikasjon med innsatsstyrker og den som melder ulykken.

Flere nødmeldesentraler til politi og brann er samlokalisert, og det pågår et arbeid for å samlokalisere flere. I noen regioner er også AMK-sentralen en del av samlokalisert sentral.

7.4 Redningshelikoptertjenesten

Redningshelikoptertjenesten er en dedikert operativ aktør i den norske statens redningstjeneste med søk- og redningstjeneste som sin primærøppgave. Tjenesten omfatter de offentlige redningshelikoptrene som JD og opereres av Luftforsvaret, Sysselmasterens helikoptre på Svalbard, og eventuelt andre innleide redningshelikoptre for formålet, jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020).

Forvaltningsenhet ved HRS har ansvar for fag og budsjett for tjenesten. Forhold angående de offentlige redningshelikoptrene operert av

Luftforsvaret, er regulert gjennom en drifts-avtale mellom Forsvarsdepartementet, JD og HRS. De offentlige redningshelikoptrene skal fungere innenfor et flerbrukskonsept, og utfører blant annet luftambulanser, bistand til politiet i tidskritiske situasjoner for å redde liv og helse, og andre samfunnsnyttige oppdrag. Redningshelikoptrene har også en rolle i Forsvarets bistand til politiet, blant annet i terrorberedskapen. JD er ansvarlig for redningshelikoptertjenesten, og står for den løpende disponeringen av helikoptrene gjennom HRS.

Baser

Redningshelikoptertjenesten operert av Forsvaret har følgende baser, med minimum en maskin i beredskap på hver base: Rygge, Sola, Florø, Ørland, Bodø og Banak. Basene har døgnkontinuerlig tilstedevakt med en aktiveringsstid på 15 minutter. Basene er oppsatt med legebil til bruk i nærområdet og når været ikke tillater flyging.

I tillegg opererer CHC Helikopter Service det som omtales som «Base nord», og det inneberer ett redningshelikopter (S92) i Tromsø og to redningshelikoptre (Super Puma) i beredskap hos Sysselmesteren på Svalbard.

Kapasiteter

Bakgrunnen for etablering av redningshelikoptertjenesten i Norge er flere store ulykker på sjøen. Store ulykker på sjøen og hendelser langt til havs har vært dimensjonerende faktorer ved valg av helikopter. Tjenesten kan bidra i alle søks- og redningsaksjoner med kapasiteter knyttet til søk etter savnet person, redning og medisinsk behandling og transport:

- Visuelt søk fra luften
- Bruk av varmesøkende kamera
- Peiling av nødsignal fra skip og fly
- Transport av personell og materiell

- Heiseoperasjoner der redningsmann kan fires ned til nødstedt og evakuere direkte om bord i helikopteret
- Kvalifisert medisinsk overvåkning og behandling med egen anestesilege

Det er en rekke former for beredskap som er planlagt med bruk av redningshelikoptre, og flere aktører har forhåndslagret utstyr på basene til 330-skvadronen. Eksempler på dette er alpine redningsgrupper, som har tett samhandling med redningshelikoptertjenesten. På samme måte har man planlagt for at ressursen kan fly ut dykkere ved dykkerulykker, RITS-lag ved skipsbrann eller skredgrupper/redningshunder ved snøskredulykker.

Besetning

Redningshelikopteret har normalt en besetning på seks personer:

- 2 flygere
- 1 navigatør
- 1 maskinist (heisoperatør)
- 1 redningsmann (ambulansarbeider og/eller sykepleier)
- 1 anestesilege

AW101 SAR Queen

Helikoptrene har plass til inntil 25 nødstedte, er normalt satt opp med en båre, marsjfart på 278 km/t (149 knop), rekkevidde på 266 nautiske mil (ca. 500 kilometer), og har to redningsheiser. Avanserte avisingsystemer gjør at helikoptrene opererer i isingsforhold. Dette gir effektivitet i oppdragsløsningen. Redningshelikoptre er utstyrt for sporing av mobiltelefoner direkte i områder uten telenett/dekning og med avanserte løsninger for kameraer og radar 360 grader for å effektivisere søk over land og sjø. Med stor lastekapasitet og mulighet til å senke ned en dør bak i helikopteret, gir dette raskere innsatser med inn- og utlasting av ressurser, og nye måter å løse redningsoppdrag på.

Øvrige ressurser

Havindustrien har fast stasjonerte søk- og redningshelikoptre opp mot oljeinstallasjoner med primæroppdrag knyttet til beredskap offshore, men som står til disposisjon for HRS.

7.5 Kystverket

Samfunnsoppdrag/mandat:

Kystverkets samfunnsoppdrag er å legge til rette for sikker, miljøvennlig og effektiv ferdsel i norske kyst- og havområder, og videre å avgrense miljøskade ved akutt forurensning eller fare for akutt forurensning.

Organisering:

Kystverket er en transportetat under Nærings- og fiskeridepartementet som er organisert i fire virksomhetsområder med et felles ansvar for etatens samfunnsoppdrag. Kystverket er desentralisert og til stede langs hele kysten med kontor og lokasjoner fra Arendal i sør til Honningsvåg i nord. Rundt halvparten av Kystverkets 1000 ansatte jobber i operativ virksomhet.

Kapasiteter:

Kystverket har fem multirollefartøy og et overvåkingsfly som inngår blant ressursene i etatens beredskap mot akutt forurensning. Hovedoppgaven til fartøyene er vedlikehold av Kystverkets navigasjonsinnretninger, og fartøyene er utplassert for å dekke hele kysten fra svenskegrensa i sør til grensa mot Russland i øst. Overvåkingsflyet er stasjonert i Bergen og dekker ukentlig strekningen mellom Bergen og Bodø.

Kapabiliteter (evner):

Kystverkets multirollefartøy er utstyrt med Infrarød (IR) kamera, høyoppløst videokamera og kraftig xenolys, og har med det god kapasitet til å detektere personer som ligger i sjøen. Kystverkets overvåkingsfly kan fly i mer enn 12 timer og er utstyrt med en avansert sensorpakke med Side-looking

airborne radar (SLAR), Forward-looking infrared (FLIR), Automatic Identification System (AIS), video- og fotokamera. Flyet har videre en sambandspakke bestående av VHF, UHF, HF (sambandsradioer med ulike frekvensbånd), ICE (mobiltelefon med lang rekkevidde) og satellittkommunikasjon (SATCOM). Flyet har en responstid på to timer på hverdager og fire timer i helgene. Innen utgangen av 2024 skal flyet oppgraderes med blant annet ny optikk, installasjon av nødnett og mobiltelefon peiler.

7.6 Sivilforsvaret

Samfunnsoppdrag/mandat:

Sivilforsvarets primæroppgave er å beskytte befolkningen i krig. I tillegg er Sivilforsvaret statens beredskapsressurs som gir støtte til nød- og beredskapsaktører ved hendelser og kriser. Sivilforsvarets oppgaver er regulert av Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) (Lovdata, 2021) og Genèvekonvensjonene (Lovdata, 1949 og 1977). Sivilforsvarets oppgaver i fred, krise og krig er regulert av sivilbeskyttelsesloven. I tillegg beskriver Genèvekonvensjonene med tilleggsprotokoller 15 spesifikke sivilforsvarsoppgaver (artikkel 61) som ligger innenfor kjerneoppgavet til Sivilforsvaret. Disse oppgavene regnes som sivilbeskyttelse og danner i tillegg til det å forsterke nødnetter- og beredskaps- etater i fredstidshendelser grunnstammen i samfunnsoppdraget til Sivilforsvaret.

Sivilforsvaret har særlige ansvar innenfor sivilbeskyttelsestiltakene varsling av befolkningen, evakuering og tilfluktsrom.

Organisering:

Sivilforsvaret er organisert som en underliggende driftsenhet i DSB, og ledes av Sjev Sivilforsvaret. Sivilforsvaret er inndelt i 20 sivilforsvarsdistrikter med 24/7 vaktordning. Distriktssjefen ved det enkelte sivilforsvars-

distrikt er administrativ og operativ leder av distriktets innsatsavdelinger. Anmodning om bistand fra Sivilforsvaret rettes til det enkelte sivilforsvarsdistrikt. Som statlig aktør bistår Sivilforsvaret redningstjenesten i fredstid, og vil på lik linje med andre redningsressurser som helse, brann og frivillige organisasjoner, være en del av LRS ved redningsinnsats.

Kapasiteter:

Sivilforsvaret har en innsatsstyrke på 8 000 tjenesteppliktige fordelt på lokale innsatsavdelinger over hele landet. Mannskapene i Sivilforsvaret har gjennomført grunnopplæring, og eventuelt befals- og/eller spesialisert videreopplæring. I tillegg til opplærte og øvede mannskaper med personlig utrusting er innsatsavdelingene knyttet til avdelingslagre med standardisert materiellsatser tilpasset Sivilforsvarets oppgaver og nødvendig tilleggsmateriell etter behovsanalyse for det aktuelle området.

Kapabiliteter (evner):

Sivilforsvaret er en beredskapsaktør med kompetanse innenfor et bredt spekter av oppgaver. Alle tjenesteppliktige har gjennomgått en felles standardisert grunnopplæring i tillegg til eventuell spesialisering og/eller befalsopplæring. Følgende fagområder inngår i grunnopplæringen:

- Sanitet
- Brann
- Redning
- Orden og sikring
- CBRNE

Sivilforsvaret har i underkant av 300 lokale innsatsavdelinger (LIA). For store og komplekse hendelser har Sivilforsvaret etablert mobile forsterkningsenheter (MFE) i Trondheim, Tromsø, Oppland/Starum, Bergen, Kristiansand og Bodø. Dette er nasjonale kapasiteter som nevnte distrikter er vertsdistrikter for. MFE er oppsatt med store kapasiteter innenfor telt/lys/varme, store strømaggregater,

ATV-er med hengere og stor pumpekapasitet. I tillegg har de tyngre kjøretøyer for transport av eget materiell. Sivilforsvaret har videre 17 mobile renseenheter (MRE), som har i hovedoppgave å rense personell som har vært utsatt for forurensing på CBRNE- spekteret, og i underkant av 130 lokalt utplasserte radiac-lag (RAD) som blant annet utfører måling av radioaktiv bakgrunnsstråling og prøvetakinger for DSA.

Sivilforsvarets operative leveranser er blant annet:

- Infrastruktur på innsatsområdet
- Førstehjelp
- Telt, lys og varme
- Brannslukking
- Lensing
- Vannforsyning
- Måling av radioaktivitet
- Dekontaminering
- Søk etter savnet person
- Evakuering
- Logistikkstøtte
- Transportoppdrag utenfor vei
- Vakthold/sikring
- Strømforsyning

Sivilforsvaret har etter [sivilbeskyttelsesloven § 4](#) første ledd, bokstav e) (Lovdata, 2021) samme fullmakt som brann- og redningsvesen har etter [brann- og eksplosjonsvernloven § 12](#) (Lovdata, 2023) til å lede redningsinnsats på skadested inntil brann- og redningsvesenet er til stede eller politiet overtar.

7.7 Forsvaret

Ett av de forsvarspolitiske målene i Norge er at Forsvaret skal bidra til å ivareta norsk samfunnssikkerhet, redde liv og begrense konsekvenser av ulykker, katastrofer, anslag og angrep fra statlige og ikke statlige aktører.

Forsvaret skal støtte redningstjenesten ved akutte hendelser som store ulykker, naturkatastrofer og terror. Som en del av total-

forsvarskonseptet, skal Forsvaret støtte det sivile samfunn ved ulykker, kriser, naturkatastrofer og annen fare for liv og helse eller materielle skader, inkludert ved terroranslag.

I dette dokumentet er det Forsvarets rolle som samvirkepartner i redningstjenesten, jf. Organisasjonsplan for redningstjenesten (Lovdata, 2020), som er utgangspunktet.

7.7.1 Forsvarets operative hovedkvarter – FOH

Forsvaret ved FOH støtter redningstjenesten med søk- og redningsressurser.

Ved støtte til søk og redning på land har Forsvaret betydelige personellressurser. Videre er for eksempel hundeevipasjer, feltvogner, robuste snø- og terrengkjøretøy og luftressurser tilgjengelig.

Ved støtte til søk og redning i tilknytning til det maritime domenet har Forsvaret til enhver tid fartøyer på patrulje. Blant annet patruljerer Kystvakten både kystnært og til havs. Marinefartøyer og øvrige fartøystyper er normalt daglig på seilas og tilgjengelige for støtte ved behov.

Forsvarets luftressurser, herunder maritime patruljefly og helikopter, er velegnede søksressurser med stor kapasitet og utholdenhet.

Utover Forsvarets egne ressurser har FOH oversikt over utenlandske og/eller allierte staters maritime sjø- og luftfartøyer. Dette er ressurser som er potensielt tilgjengelige for støtte. Denne oversikten er FOH alene om å ha i Norge. Av den grunn er det avgjørende at Forsvaret ved FOH ved behov for Forsvarets ressurser konsulteres for å identifisere tilgjengelige og kapable ressurser best mulig tilpasset operasjonen. Dette skal allikevel ikke være til hinder for at HRS kan ta umiddelbar kontakt med «synlige» ressurser og engasjere disse i operasjonen for å unngå tidstap.

7.7.2 Heimevernet

Forsvarets representant i lokal redningsledelse ivaretas av de respektive Heimevernsdistrikt. Den enkelte HV-distriktssjef har også lokal samarbeidsavtale med respektive politimestre som beskriver samvirke mellom politi og HV på regionalt nivå, spesielt med tanke på trening/øving og objektsikring.

Etter lov 1. juli 2017 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret mm (forsvarsloven) § 17, tredje ledd, punkt a (Lovdata, 2024) kan Kongen i statsråd kalle inn heimevernspersonell (vernepliktige) inn til ekstraordinær tjeneste for bl.a. å avverge og begrense naturkatastrofer eller alvorlige ulykker.

7.8 Frivillige rednings- og beredskapsressurser

Frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner har et særskilt beredskapsansvar i det norske samfunnet. De frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene er en desentralisert ressurs med kort reaksjonstid. Organisasjonene er til stede i lokalsamfunnet med verdifull lokalkunnskap, kompetanse og utstyr. Med over 10 000 operative ressurser fordelt over hele landet utgjør de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene en viktig del av den offentlig organiserte redningstjenesten.

De frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene har en sentral rolle ved leteaksjoner på land, i skog og fjell og ved førstehjelpsinnsett, i tillegg til ved hendelser til sjøs. Organisasjonene har grupper som er spesialtrent iblant annet samband, strandredning, redning i bratt og glatt terreng og grotter, søk med hund, småfly og redningsskøyter.

Det stilles krav i form av grunnopplæring, kontinuerlig trening og deltakelse i redningsaksjoner for å kunne være et frivillig redningsmannskap. Det er også vanlig med fysiske krav for å kunne delta. Utdanning kan grovt deles

i en grunnutdanning, fagspesifikk utdanning og trening for å oppnå lederstatus i ulike fag samt instruktør opplæring. Det er vanlig med krav om regelmessig regodkjenning.

De frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene er selvstendige organisasjoner, men flere samarbeider når det gjelder fagutvikling og i påvirkningsarbeid gjennom interesseforumet FORF.

7.9 Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF)

Formålet til FORF er å være et interesseforum for de frivillige organisasjonene som er engasjert i den norske redningstjeneste.

FORF jobber for formålet ved å:

- samle og fremme medlemsorganisasjonenes synspunkter og behov overfor myndigheter og interesseparter
- fremme medlemsorganisasjonenes redningsfaglige kompetanse og arbeide for faglig utvikling i redningstjenesten
- arbeide for et godt samarbeid mellom medlemsorganisasjonene og redningsfaglige myndigheter
- synliggjøre de frivillige organisasjonenes rolle, kompetanse og bidrag i den norske redningstjeneste nasjonalt og lokalt
- arbeide for å utvikle rammevilkårene til medlemsorganisasjonene

Organisering på operasjonelt nivå

Frivillige er representert i redningsledelsen i alle landets LRS og HRS med én representant. Representanten velges av og blant frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner. Representanten har en instruks (Forf.no, 2023) fastsatt av FORF for utøvelse av sin funksjon både under og mellom hendelser.

Alle organisasjonene varsles av LRS for utkalling til søk- og redningsaksjoner. Politiet kan også utkalle ressurser fra frivillige til søk etter antatt omkommet person. AMK kan rekvirere ressurser der det foreligger samarbeidsavtale mellom frivillige og helsetjenesten representert ved lokalt eller regionalt helseforetak, eller via LRS der det ikke foreligger avtale. Også kommunalt og fylkeskommunalt nivå kan be om bistand f.eks. i forbindelse med flom, ekstremvær og pandemi.

Utkalling av ressurser gjøres fortrinnsvis via en konferansesamtale. Denne samtalen bør gå til en i hver beredskapsorganisasjon. Organisasjonene varsler selv internt.

7.10 Norges Luftsportforbund Flytjenesten (NLF Flytjenesten)

NLF Flytjenesten kan levere sivil statsluftfart for utøvelse av toll-, politi- og søk og redningsvirksomhet, samt brannbekjemping, grensekontroll, kystvaktvirksomhet eller lignende aktiviteter eller tjenester som er underlagt statlig kontroll og ansvar, og som utføres i offentlig interesse eller på vegne av et organ med offentlig myndighet.

Flytjenestens formål:

- Tilby det offentlige samfunnsnyttige flytjenester som kan utføres med klubbens fly og av frivillige mannskaper
- Organisere flytjenester som flyklubbene utfører for det offentlige
- Sikre kvaliteten på de tjenester som utføres med klubbens fly
- Spre informasjon om tjenestene til det offentlige, sentralt og lokalt, for å synliggjøre flyklubbenes betydning for samfunnet

Organisering:

NLF Flytjenesten organiserer all samfunnsnyttig flytjeneste som utføres av flyklubber

tilsluttet Norges Luftsportforbund (tidligere Norsk Aero Klubb). NLF Flytjenesten er organisert på tre nivåer gjennom et sentralt landsdekkende nivå, korpsledelse som ligger ute i deltakende flyklubber spredt over store deler av landet, og de enkelte mannskapene og kapasitetene i hvert korps.

Kapasiteter:

NLF Flytjenesten består av:

- Ca. 25 flykorps/klubber med ca. 200 frivillige mannskaper spredt fra Kjevik i sør til Tromsø i nord
- Disponerer normalt 4-seters en-motors fly
- Fly kan frakte 2-3 personer, eller ca. 200 kg utstyr

Kapabiliteter (evner):

NLF Flytjenesten kan utføre samfunnsnyttige tjenester ved bruk av flyklubbenes fly over sjø og land.

Oppdragstyper:

- Flyging for redningstjenesten (søk) etter anmodning fra HRS eller politiet
- Søk etter antatt omkommet
- Beredskaps- og overvåkningsoppdrag
- Skogbrannvaktjeneste inkludert assistanse ved slukking av skogbranner
- Andre samfunnsnyttige tjenester som kan utføres med klubbens fly

Responstid og dekningsområde:

- Normal responstid er 1-2 timer fra første kontakt
- Rekkevidden er stor slik at ca. halve landet kan nås fra hver base på 3-4 timer

7.11 Norske Redningshunder (NRH)

NRH er en frivillig redningsorganisasjon, som trener hunder og førere for tjeneste under

redningsaksjoner. Dette gjør NRH til en viktig aktør i redningstjenesten i Norge. NRH sine godkjente hundeførere tilkalles av HRS og politiet ved redningsaksjoner.

Organisering:

NRH har rundt 2000 medlemmer fordelt på 17 distrikt. NRHs beredskap er organisert i 12 beredskapsområder, tilsvarende politidistriktene. NRHs beredskap har et overordnet nasjonalt nivå og et koordinerende ledd i alle beredskapsområder. NRHs arbeid i redningstjenesten er i fredstid underlagt LRS, på lik linje med andre redningsressurser.

7.12 Kapasiteter:

Alle NRHs 12 beredskapsområder har redningshunder i følgende disipliner:

- Eittersøkning
- Lavine
- USAR

På landsbasis har NRH ca.:

- 300 redningshunder i ettersøkning
- 100 i lavine
- 30 i USAR

NRH har i tillegg ca. 90 operative ledere, som leder NRHs innsats under aksjoner, og rundt 50 kameratstøtter, som følger opp ekvipasjene etter aksjoner.

Kapabiliteter (evner):

NRH leverer en spisset tjeneste med fokus på søk etter savnede personer på land, i snøskred og i sammenraste bygg og jordskred (USAR-hendelser) ved hjelp av hund.

Ekvipasjen må gjennom et nøye utarbeidet godkjenningsprogram. Veien dit tar i gjennomsnitt tre år. I tillegg til søk, kurses de i blant annet orientering, førstehjelp og samband. De er godt utstyrt, og trent i gjennomføring av søksoppdrag som en selvstendig enhet.

7.13 Røde Kors Hjelpekorps (RKH)

Alle aktiviteter i Røde Kors- og Røde halv-måneforeninger har følgende hovedoppdrag: å avdekke, hindre og lindre menneskelig nød og lidelse. Arbeidet er forankret i de syv prinsippene (Humanitet, Upartiskhet, Nøytralitet, Uavhengighet, Frivillighet, Enhet og Universalitet), og frivillighet er ett av dem. Med sitt driv, engasjement, deltakelse og involvering, er de frivillige og den frivillige innsatsen avgjørende for å kunne gjennomføre oppdraget.

Organisering:

Røde Kors er en frivillig og ikke-statlig organisasjon som i Norge har omlag 380 lokalforeninger spredt over hele landet. RKH har koordinerende ledd på distriktsnivå (omtrentlig tilsvarende fylkene), samt et overordnet nasjonalt koordinerende ledd. Lokalforeningen er ansvarlig for alle Røde Kors-aktivitetene i sitt område, og ledes av lokalforeningens styre. Lokale hjelpekorps er en del av lokalforeningen og underlagt denne.

Røde Kors Hjelpekorps er den delen av Røde Kors som er sterkest tilknyttet redningstjenesten. Hjelpekorpsset er den største frivillige aktøren i redningstjenesten i Norge. Hjelpekorpsene bistår i alt fra søk etter savnede personer til støtte under store ulykker og naturkatastrofer.

Røde Kors sitt arbeid i redningstjenesten i fredstid er underlagt LRS, på lik linje med andre redningsressurser som helsevesen, brannvesenet, Sivilforsvaret og andre frivillige organisasjoner.

I krigs- eller katastrofesituasjon vil Røde Kors stille seg til rådighet som en del av totalforsvaret, men med klare begrensninger i hvilke oppgaver Røde Kors-personell kan utføre ut ifra Røde Kors sitt mandat.

Kapasiteter:

Røde Kors Hjelpekorps består av omtrent 300 hjelpekorps med om lag 13 000 medlemmer, hvorav om lag 6 000 er godkjente, aktive og operative hjelpekorpsere. Hvert år deltar de i over 1 700 aksjoner og er klar til innsats 24 timer i døgnet. I tillegg til trenede og øvede medlemmer har hjelpekorpsset snøscooter, ATV, båt, ambulanser, samband, skredredningsutstyr med mer, etter behovsanalyse for det geografiske området til det respektive hjelpekorps.

Kapabiliteter (evner):

Røde Kors Hjelpekorps er en bred beredskapsaktør med kompetanse innen ettersøkning, førstehjelp, organisering/ledelse av ulike redningstilfeller ut fra lokale behov. Det betyr at det kan være grupper som er spesielt trent for vannredning, snøskredinnsats eller bruk av ulike terrengkjøretøy. Størstedelen av oppdragene er innen søk og redning, men Røde Kors kan også løse ulike oppgaver og roller ved et større skadested eller katastrofer.

Røde Kors Hjelpekorps driver fagutvikling, og utdanner sine medlemmer innen områdene søk etter savnet og aksjonsledelse, førstehjelp, tauredning, transport og ambulanse, skred, drone, samband og vannredning.

Et hjelpekorps gjenspeiler ofte det samfunnet det springer ut fra. Forhold som er med på å bestemme aktivitetene er derfor:

- geografiske forhold (fjell, skog, vann, hav og by/bygd)
- infrastruktur (vei, sti, bygninger, offentlig kommunikasjon, tunneller, ferger og tog)
- behov i samfunnet (hvilke tjenester lokalsamfunnet ivaretar selv)
- medlemsmasse og ledelse av hjelpekorpsset (interessen kan styre aktiviteten)

Det er for eksempel naturlig at et hjelpekorps med nær tilknytning til fjellet har andre oppgaver enn et hjelpekorps nær sjøen. Allikevel har alle aktive og godkjente medlemmer samme grunnutdanning innen førstehjelp, samband, søk og redning. Det er videreutdanningen som er behovsstyrt.

7.14 Norsk Folkehjelp Sanitet (NFS)

NFS har som formål å skape trygge lokalsamfunn gjennom beredskap i redningstjenesten, førstehjelpsopplæring og ulykkesforebygging.

En frivillig og lokalt forankret redningstjeneste er sentral når det kommer til å gi trygghet lokalt, og dette har stor betydning for bosettingen i distriktene.

NFS har ett overordnet mål: å redde flere liv. Organisasjonen fremhever at dyktige mannskaper og riktig utstyr er organisasjonens viktigste verktøy for å få til dette.

Klimarelaterte hendelser og kriser utfordrer oss i økende grad, og som følge av dette setter organisasjonen seg mål om å ha høy kvalitet og kompetanse på mannskaper, opplæring og trening, utstyr og teknologi, instruktører og ledere.

Organisering:

NFS har ca. 2000 frivillige mannskap i beredskap for samfunnet. De er organisert i 70 ulike redningsgrupper, spredt over hele landet. Lokallagene er organisert etter lokale behov. Det betyr at noen lokallag har spesialisert seg på vinter- og skredberedskap eller søk og redningsoppdrag, mens andre lag jobber mest med førstehjelpsberedskap på ulike arrangementer, beredskapsambulanseløp eller med førstehjelpsopplæring.

I tillegg er NFS en katastroferessurs som kan løse ulike oppgaver/roller på et større

skadested, normalt koblet til søk etter skadde, vurdering, behandling og evakuering av skadde til helsehjelp.

Organisasjonen har et koordinerende ledd på politidistriktetsnivå, samt et overordnet nasjonalt ledd (Sentralt Sanitetsutvalg).

Kapasiteter:

NFS utdanner mannskaper, instruktører og ledere til redningstjenesten. I tillegg har de beredskapsfrivillige innen andre fagområder.

Hvert år deltar organisasjonens frivillige i over 400 aksjoner, og de er klare til innsats 24 timer i døgnet. I tillegg til trente mannskaper har redningsgruppene snøscootere, ATV-er, båter, beredskapsambulanser, skredredningsutstyr, droner med mer, etter behovsanalyse for det geografiske området de opererer i.

Kapabiliteter (evner):

NFS er en landsdekkende organisasjon med høy kompetanse innen fagområdene førstehjelp, søk og redning og koordinering/ledelse. Norsk Folkehjelp Sanitets lokallag har ulik spisskompetanse ut fra lokale behov. Alle redningsgruppene er trent for søk etter savnet person og redningsaksjoner i terrenget, mens noen av gruppene er spesialisert innen redning ved og i elv/sjø, snøskred, redning i bratt og glatt lende. Felles for alle, er at de har samme grunnutdanning innen søk og redning og førstehjelp.

Alle mannskapene har kurs i nødnett, slik at de kan kommunisere med samarbeidspartnere under en redningsaksjon.

NFS er også en katastroferessurs som kan løse ulike oppgaver og roller på et større skadested, normalt koblet til søk etter skadde, samt vurdering, behandling og evakuering av skadde til helsehjelp.

7.15 Speidernes beredskapsgrupper (SBG)

Speiderne er en frivillig medlemsorganisasjon med lokale og regionale beredskapsgrupper. Speidernes lokale grupper og aktive voksne speidere er ressurser i redningstjenesten.

Organisering:

Lokale speidergrupper er en ressurs for kommuner. Regionale beredskapsgrupper er ressurser fra lokale speidergrupper organisert i en enhet per politidistrikt. Disse står til disposisjon for LRS.

Kapasiteter:

Speiderne i Norge består av over 30 000 medlemmer fordelt på 650 lokale og 4 beredskapsgrupper. Gjennom opplæring, øvelser og erfaringer trenes alle medlemmer fra 8 års alderen i å bli robuste mennesker som trener på å kunne klare seg selv i utfordrende situasjonen og kunne hjelpe andre. Være beredt.

Mannskap i beredskapsgruppene trener som andre frivillige i redningstjenesten på søk, sykkelhjulmodell, førstehjelp og samband for å være beredt 24 timer i døgnet. Noen lokale beredskapsgrupper trener mannskap og utstyr som båt, ATV, snøskuter, skredredningsutstyr etter geografiske behov.

Kapabiliteter (evner):

Speidernes beredskapsgrupper har kompetanse innen førstehjelp, organisering/ledelse av ulike redningstilfeller ut fra lokale behov. Det betyr at det kan være grupper som er spesielt trent for sjøberedskap, snøskredinnsats eller bruk av ulike terrengkjøretøy. Størstedelen av oppdragene er innen søk og redning, men kan løse ulike oppgaver og roller ved et større skadested eller katastrofer.

Speiderne driver fagutvikling og utdanner sine medlemmer innen områdene søk etter

savnet og aksjonsledelse, førstehjelp, skred, samband og vannrespons.

Alle aktive og godkjente mannskap har samme grunnutdanning innen førstehjelp, samband, søk og redning. Det er videreutdanningen som er behovsstyrt.

7.16 Norsk Grotteforbund/Norsk Grotteredningstjeneste (NGRT)

Norsk Grotteforbund, NGF / Norsk Grotteredningstjeneste (NGRT) er et nasjonalt samarbeidsorgan for enkeltpersoner og lokalorganisasjoner som driver med grotting. Grotting er utforskning av, og ferdsel i grotter. I Norge finnes det over 600 marmorgrotter med lengde over 100 meter (den lengste er over 20 km lang). NGF fokuserer på grottesikkerhet. Det gjør de ved å arbeide forebyggende for å hindre at ulykker oppstår inne i fjellet. I tillegg har de ansvaret for Norsk Grotteredningstjeneste.

Formålet er alle som ferdes i slike miljøer, i hovedsak grottere og forskere, skal kunne ferdes trygt og forsvarlig. Vannfylte grotter (dykking) er eksplisitt ikke innenfor NGRTs mandat.

NGF/NGRT arbeider også med å verne alle grotter mot miljøfremmed ferdsel og å begrense ferdselen i sårbare grotter.

Organisering:

Norsk Grotteforbund (NGF) er den norske hovedorganisasjonen for Speleologi, og er tilknyttet Europeiske (FSE, ECRA) og internasjonale organisasjoner (UIS). Redningstjenesten er organisert innenfor NGF og omfatter i prinsippet alle NGF sine medlemmer. Et eget responsteam utgjør kjernen i redningsberedskapen og har regelmessige øvelser, samt tre depoter av utstyr. NGF er landsdekkende. De fleste grotter i Norge er lokalisert i Helgeland/Nordland, med noen få i

Troms og ellers i landet. Antallet medlemmer er forholdsvis lavt, og en aksjon vil i praksis medføre mobilisering på landsbasis.

Kapasiteter:

Hovedlager av utstyr er i hangaren til 330-skvadronen i Bodø, som vil besørge transport til grotteinngang så langt som mulig. Mindre lagre finnes også i Oslo og i Mo i Rana. Hovedlagerets utstyr dekker alle kjente behov med tanke på bratt lende, rigging, pasienttransport, tørrdrakter, spesialisert samband (det er ingen dekning for normal radio/nødnett innenfor fjellet) med mer.

Personellet, med en kjerne på ca. 20 personer, er spredt over hele landet, og evnen til å håndtere redning med færrest mulig mennesker vektlegges.

Kapabiliteter (evner):

NGRTs personell har spesialkompetanse rundt ferdse og redning: Pasienttransport horisontalt/vertikalt, rigging av stup, håndtering av trange passasjer, håndtering av elver/fosser, generell logistikk. På grunn av de spesielle forholdene vil andre redningsetater ikke kunne bidra vesentlig inne i fjellet, men det vil være avgjørende med støtte på utsiden som medisinsk assistanse, pasienttransport, logistikk, samt etterforsyning ved aksjoner av lengre varighet.

Søk etter savnede kan også være aktuelt, dersom en gruppe ikke melder seg ute av grotten innen avtalt tid. NGRT vil da, etter beste evne, utnytte medlemmenes kjennskap til den aktuelle grotten.

NGRTs personell vil måtte mobilisere fra hele landet, noe som blant annet innebærer reiser med fly. Innmarsj inn i grotten tar minst like lang tid som den opprinnelige gruppen brukte. Totalt forventet responstid vil dermed ofte

kunne være 12 timer eller mer. NGRT legger derfor mye arbeid i å informere medlemmene sine for å a) forebygge, og b) oppfordre til egen beredskap for selvredning.

Ved spesielt kompliserte aksjoner kan det være aktuelt å be om hjelp fra utlandet, mest nærliggende er Storbritannia. Via European Cave Rescue Association har NGRT formelle og uformelle kanaler, men vil trenge politisk aksept/invitasjon før en konkret innsats kan iverksettes.

Videoen [I redningens tjeneste](#) (NGRT, 2023) er laget for å vise det spesielle miljøet NGRT opererer i, og elementer som kan inngå i en konkret aksjon.

7.17 Norsk Radio Relæ Liga (NRRL)

Norsk Radio Relæ Liga (NRRL) er en landsomfattende medlemsorganisasjon, med grupper over hele landet, fra Svalbard i nord til Kristiansand i sør.

NRRLs formål er å fremme amatørradio, styrke samarbeidet, vennskapet og samhold blant radioamatørene og heve kunnskap og ferdigheter. De ivaretar radioamatørenes interesser overfor myndighetene, andre organisasjoner og media.

NRRL er med i den frivillige redningstjenesten og medlem i FORF, og de samarbeider med et stort antall organisasjoner, etater og myndigheter. De deltar jevnlig i møter med blant annet Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom).

Organisering:

NRRL sambandstjenesten utdanner radioamatører til bruk i redningstjenesten og til katastrofe- og kriseberedskap, samtidig organiserer de beredskap for myndighetene gjennom kontakt med sentrale og lokale

politimyndigheter, fylker og kommuner. Organisasjonens tjenester er fordelt i de tre områdene krisesamband, redningssamband og øvrige sambandsoppdrag.

Kapasiteter:

Amatørradio er mye brukt over hele verden som nødsamband ved naturkatastrofer og store ulykker når telefon, mobiltelefon og annet samband feiler. Radioamatører kan operere på mange forskjellige frekvenser med forskjellig rekkevidde slik at det alltid finnes en mulighet for å opprette toveiskommunikasjon.

NRRL Sambandstjenesten er norske radioamatørers organisering av nødsamband i kriser og redning, med over 40 aktive sambandsgrupper spredt over hele landet, med ca. 200 aktive i denne tjenesten.

Kapabiliteter (evner):

Krisesamband leveres ved ekom-utfall, ved ekstremvær og andre katastrofer, samt i områder uten etablert telekommunikasjon og lignende. Sambandstjenestens krisesamband omfatter radiosamband globalt, regionalt og lokalt, samt e-post over radio ved bruk av radioamatørenes og globale Winlink-infrastruktur.

Redningssamband leveres som kommunikasjonsstøtte til myndigheter og andre organisasjoner ved redningsoppdrag. Sambandstjenestens redningssamband omfatter radiosamband lokalt og i felt, sporingstjeneste ved bruk av radioamatørenes karttjeneste samt teknisk sporing, peiling og signalanalyse.

NRRL kan etablere punkt-til-punkt-samband over relativt store avstander uten bruk av offentlig infrastruktur for å dekke et stort aksjonsområde, eller etablere samband til andre områder eller landsdeler.

7.18 Norske Alpine Redningsgrupper (NARG)

NARG har som hovedformål å bistå politi og den profesjonelle redningstjenesten med redning der terrenget er bratt og farlig å ferdes i uten metoder og utstyr for fjellklatring.

Organisering:

NARG har som hovedmålsetning å arbeide for utvikling og drift av en effektiv og sikker alpin redningstjeneste. Redningsgruppene består av frivillige medlemmer som bistår politiet og HRS under redningsaksjoner i bratte fjell, på bre og andre områder som krever spesialkompetanse og tilpasset utstyr.

Totalt består NARG av ca. 250 klatrere med spesialkompetanse på redning. Gruppene rykker kun ut etter utkalling og behovsmelding fra HRS.

Kapasiteter:

Hver gruppe har utstyr tilpasset topografien i området de hører hjemme.

Metodesett er samkjørt for alle gruppene, og felles for alle metodene er at de er tau-basert. Alle gruppene har utstyret lagret på et depot som alle medlemmene har tilgang til. Noen grupper har depot på Norsk Luftambulans sine lokale baser, noen sammen med 330 skvadronen og andre har egne depot i nærmiljøet.

NARG har ingen kjøretøy, og er kun utstyrt med utstyr for redning i fjellet.

Kapabiliteter (evner):

Alle i NARG trener regelmessig på samvirkemetoder med de ulike profesjonelle helikoptertjenestene (330-skvadronen, CHC Helikopterservice og Norsk Luftambulans). NARG kan utføre oppdrag sammen med helikoptertjenesten eller alene.

NARG er i stand til å planlegge, risikovurdere og gjennomføre redning på alle fjell i Norge, men er prisgitt vær og forhold. NARG sine klassiske aksjoner består i å hente ut basehoppere, klatrere, og skåraste turgåere fra fjellet. Det er også blitt vanlig å bruke NARG ved uthenting av vanskelige tilgjengelige personer fra juv, gondoler eller på via ferrataer.

NARG har også bistått ved søk og redning i samvirke med elveredningsgrupper i dype juv og særdeles vanskelig tilgjengelige steder.

Responstiden på utrykning vil variere fra gruppe til gruppe, og tiden på døgnet utkallet kommer. NARG har ikke beredskap, men alle stiller så fort som mulig. Utkallets natur vil prege responstiden.

7.19 Redningsselskapet (RS)

Redningsselskapets visjon er at ingen skal drukne. Visjonen understøttes av regjeringens nullvisjon for drukning. RS sitt formål er å redde liv, forebygge og berge verdier.

RS er en viktig ressurs i den kystnære beredskap, men inngår også i den havgående beredskapen med de største redningsskøytene. RS er dimensjonert med personell og materiell til å levere en totalberedskap ut til 50 nautiske mil fra grunnlinjen sør for Lofotodden, og 100 nautiske mil nord for Lofotodden.

Organisering:

Redningsselskapet er en frivillig humanitær forening som består av 70 lokallag (økende i 2024). Redningsselskapets flåte består av faste ansatte, og frivillige mannskap. I alle SAR-oppdrag er redningsskøytene underlagt HRS eller LRS. Hovedkontoret er plassert på RS Noatun i Horten.

Kapasiteter:

Redningsselskapet bemanner 52 operative redningsstasjoner strategisk plassert langs kysten, og ved innsjøene Femunden og Mjøsa. Halvparten av redningsstasjonene er bemannet av fast ansatte sjøfolk, den andre halvparten er bemannet av Redningsselskapets frivillige sjøredningskorps (RSRK). Redningsselskapet er til stede 24/7/365. Redningsselskapets hovedkapasitet består av 56 redningsskøyter mellom 12,5 og 34 meters lengde. RS disponerer nærmere 100 farkoster i den operative flåten, herunder vannscootere, støttefartøy og luftputebåter.

Kapabiliteter (evner):

Alle redningsselskapets kapasiteter har evne til å utføre slep av andre båter. I tillegg utføres (listen er ikke utømmelig, men ment som en indikasjon av redningsselskapets kapabiliteter):

- Slep av fartøy
- Dykking
- Førstehjelp og evakuering av skadde
- Alle kapasiteter er utrustet med Nødnett, VHF og mobiltelefon. Enkelte skøyter har HF i tillegg
- Brannslukking av båter, og brann på land i nærheten av sjø
- Isredning
- Overflateredning
- SAR kompetanse og ledelse som OSC
- Heving av sunket båt
- Transport av andre nødetater eller andre frivillige ressurser
- Sambandsbærer / relay stasjon for nødnett

Redningsselskapet løser omtrent 10 000 oppdrag årlig. Herunder ca. 800 SAR-oppdrag, som utgjør ca. 70% av den totale mengden SAR-oppdrag langs kysten.

7.20 Industrivernet

Industrivernet er et lovpålagt krav om egenbeskyttelse som gjelder for drøyt 1300 store og mellomstore industrivirksomheter (per 2024). Industrivernet består av lokalkjente ansatte som er trent og utstyrt for å håndtere aktuelle hendelser på egen arbeidsplass. Industrivernpliktige virksomheter plikter etter anmodning å yte bistand til annen virksomhet og nød- og beredskapsstatene lokalt. Ordningen er hjemlet i Sivilbeskyttelsesloven § 23 (Lovdata, 2022) og regulert i Forskrift om industrivern (Lovdata, 2012).

Organisering:

Industrivernet er industriens egenberedskap. Innsatspersonell er normalt personell som har sitt vanlige arbeid i industrien. Hvert industrivern er organisert med fagleder industrivern (innsatslederfunksjon), og tilstrekkelig antall innsatspersoner, for raskt å kunne sette i gang med sikker og effektiv førsteinnsats for å redde liv og helse.

Det er industrivern i to av tre kommuner over hele landet, avhengig om hvor det er industri av en viss størrelse. Det er per 2024 over 18 000 personer som er del av industrivern i over 1300 virksomheter.

Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) fører tilsyn med ordningen og har til enhver tid oppdatert oversikt over industrivernene i Norge.

Kapasiteter:

Industrivern har stor variasjon når det gjelder kapasiteter. Tilpasning og dimensjonering av industrivernet baseres på virksomhetens risikovurdering og beredskapsanalyse. Alle skal kunne gjøre en førsteinnsats for å redde liv og helse. De fleste vil også kunne utøve en innsats for å berge miljø og materielle verdier, og sin egen arbeidsplass. Fagleder industrivern

skal ha god kunnskap om virksomheten og beredskapsplanen og ha kvalifikasjoner for å kunne lede egne innsatspersoner og samarbeide med nødetatene. Innsatspersonene skal ha nødvendig kunnskap om virksomheten og beredskapsplanen og ha kvalifikasjoner for å håndtere virksomhetens uønskede hendelser.

De største industrivernene har egne brannstasjoner med mye personell, ulike kjøretøy, tyngre brannslukningsutstyr, rikelig med pumper, slanger med mer. Noen har røykdykkere og/eller kjemikaliedykkere. Enkelte industrivern har omfattende kunnskap og ekspertise om beredskap innen ulike deler av CBRNE-området. Mange av disse er også storulykkevirksomheter og har av den grunn omfattende beredskapskapasitet med mye spesialkompetanse.

Ressursbedrifter for gjensidig assistanse (RFGA) er et samarbeid mellom flere av de største industrivernpliktige virksomhetene i landet. Disse har en avtale om gjensidig bistand ved store og langvarige hendelser. Dette kan dreie seg om tilgang til spesialutstyr, større mengder slukkemiddel (skum) og relevant beredskaps- og redningskompetanse HRS varsler etter oppsatt varslingsliste. Det er også inngått transportavtale med 335 skvadronen.

Kystnære industrianlegg har ofte båt, og mange har lenser til å håndtere utslipp til sjø.

Alle industrivern skal kunne bidra med førstehjelpskapasitet og personell til lokal bistand ved større hendelser.

Kapabiliteter (evner):

Mindre industrivern skal kunne varsle nødetater og begrense konsekvenser med enklere hjelpemidler frem til nødetatene kommer og samarbeide videre med disse. Dette vil typisk være innsats knyttet til førstehjelpssituasjoner,

branntilløp og miljø- og kjemikalievern. De vil i begrenset grad ha personell og utstyr til omfattende bistand utenfor eget område.

Større industrivern innen prosess- og kjemisk industri vil kunne bistå ved kjemikaliehendelser (noen også på flere fagområder innen CBRNE). Kompetanse om stoffer og kjemikalier og hvordan de bør håndteres samt trening i bruk av riktig utstyr, er noen av kapabilitetene til større industrivern.

Mange industrivern kan bistå ved større branner som skogbranner og langvarige, omfattende branner med personell med kunnskap om bruk av pumper og slanger. Noen har også flaskepakker til pusteluft.

En del industri har kaianlegg og følgende ofte mulighet til å sette ut båt og bistå med lensekapasitet.

7.21 Uorganiserte frivillige

Med uorganiserte frivillige menes enkeltpersoner, organisasjoner, virksomheter eller andre som spontant stiller seg til rådighet for å bistå under ledelse og koordinering av den Offentlig Organiserte Redningstjenesten. Det er tegnet en yrkesskadeforsikring som også gjelder uorganiserte frivillige, jf. kapittel 2.5 Forsikring for frivillige.

8 SITUASJONSFORSTÅELSE, PRIORITERING, RAPPORTERING, VARSLING OG KOMMUNIKASJON I EN REDNINGSAKSJON

En redningsaksjon ledes på tre nivåer; strategisk, operasjonelt og taktisk nivå. Betegnelsene benyttes ulikt i ulike etater og organisasjoner. For å unngå misforståelser anbefales det at alle legger nivåinndelingen til grunn i egen organisering.

8.1 Strategisk nivå

Strategisk nivå beskriver ledelsesapparatet på overordnet nivå. Dette nivået består av redningsledelsene i hvert politidistrikt, og redningsledelsen ved Hovedredningssentralen (HRS). Det er politimesteren i det aktuelle politidistriktet som er øverste leder for lokal redningssentral (LRS). Politimestrene i Sør-Vest og Nordland politidistrikt er også ledere for HRS redningsledelse. Redningsledelsene hos LRS og HRS vil kunne bli iverksatt innenfor land-, sjø- og lufthendelser.

Ledelsen på strategisk nivå skal ha et langsiktig planleggingsperspektiv for å håndtere hendelsen, og skal under redningsaksjoner situasjonsrapportere etter etablerte rutiner fra LRS til HRS til JD.

8.2 Operasjonelt nivå

Operasjonelt nivå beskriver ledelsesapparatet som gir oppdrag til, og som støtter, taktisk nivå.

Redningsaksjoner på land på operasjonelt nivå ledes normalt av politiets operasjons-

leder fra politidistriktets operasjonssentral. Ved større hendelser kan det operasjonelle ledelsesnivået i LRS forsterkes med politimesterens stab og innkalling av redningsledelse ved LRS eller rådgivere til LRS.

Redningsaksjoner i hendelser med luftfartøy involvert og hendelser på sjøen ledes på operasjonelt nivå fra HRS. Det er vakt-havende redningsleder som er øverste leder av en redningsaksjon til sjøs, og som handler på vegne av HRS-redningsledelsen og etter fullmakt fra politimesteren på operasjonelt nivå. Vakt-havende redningsleder har en eller flere assisterende redningsledere under seg.

8.3 Taktisk nivå

Taktisk nivå beskriver innsatspersonell og deres organisering på og ved innsatsområdet. Ledelse på taktisk nivå innebærer direkte ledelse og samordning av innsatsstyrker.

På land ledes en redningsaksjon på taktisk nivå normalt av en koordinerende innsatsleder (IL) fra politiet som oppretter IL-KO ved innsatsområdet og knytter til seg aktuelle ledere. Innsatslederen fra politiet skal utøve koordinerende ledelse for hele redningsaksjonen, i dette ligger det at vedkommende skal sikre godt samarbeid, nødvendig tilgang på ressurser, oversikt over innsatsen og koordinere innsatsen til alle som er på stedet.

På sjøen kan en redningsaksjon ledes på taktisk nivå av en «On-scene coordinator» (OSC), dersom HRS finner dette hensiktsmessig. OSC utpekes av HRS og er en person med maritim søk- og redningskompetanse om bord i et fartøy som koordinerer søk- og redningsinnsats mellom enheter til sjøs. Om bord på et fartøy er det skipets fører eller dennes stedfortreder som leder innsatsen på eget fartøy. Første redningsressurs som ankommer en nøddested på sjøen, skal ta ledelse på stedet inntil HRS treffer annen beslutning.

I redningsaksjoner hvor det er behov for å koordinere flere luftfartøy under innsatsen, kan HRS utnevne en «Air coordinator» (ACO) som sørger for koordinering mellom og effektiv innsats fra luftressurser. ACO kan utøve sin funksjon både fra bakken, fartøy på sjøen og fra et luftfartøy.

8.4 Nivåer i det nasjonale beredkapsapparatet

Nasjonalt strategisk nivå benyttes gjerne om det sentrale nivået, dvs. regjeringen, Kriserådet og departementene. Operasjonelt nivå benyttes gjerne om statlige forvaltningsorganer (direktorater, etater og tilsyn) underlagt et departement, og som arbeider med hele landet som virkefelt. Taktisk nivå benyttes om regionalt og lokalt nivå. Dette omfatter blant annet politidistrikter og særorgan, statsforvalter, kommuner, og region- og distriktskontorer til statlige forvaltningsorganer, jf. kapittel 3.1 i [St.meld. 13 \(2015-2016\)](#) (Regjeringen.no, 2015).

8.5 Felles situasjonsforståelse

For utførelse av redningstjeneste er det avgjørende å ha en presis og likest mulig situasjonsforståelse for å kunne reagere raskt og effektivt.

Det kan være krevende å oppnå felles situasjonsforståelse fordi ulike etater og nivåer vil

ha ulike perspektiver på hendelsen og ulikt behov for grad av detaljer. I tillegg blir informasjon raskt utdatert, spesielt i den innledende fasen av en redningsaksjon.

Gjennom [St.meld. 5 \(2020-2021\)](#) (Regjeringen.no, 2020) er situasjonsforståelse beskrevet slik: «Å etablere en felles situasjonsforståelse innebærer å oppfatte enkelthendelser, se ulike hendelser i sammenheng, og tolke sammenheng, og vurdere disse slik at det skapes en forståelse av situasjonens betydning og potensielle utvikling for berørte personer, virksomheter og samfunnsfunksjoner. Dette gjelder både i en normalsituasjon og under kriser. Situasjonsforståelsen betinger både tilgang til informasjon (herunder etterretning, rapportering og informasjonsdeling) og evne til å nyttiggjøre seg av informasjonen, herunder analysekompetanse og kapasitet».

Felles situasjonsforståelse kan for redningstjenesten bidra til at hendelsen kategoriseres riktig, responstiden reduseres, og riktige ressurser blir allokert. Til sammen vil dette øke sannsynligheten for en vellykket redningsaksjon.

8.6 Situasjonsrapportering under redningsaksjoner

Under en redningsaksjon er det LRS/HRS som skal ha den totale oversikten over situasjonen. Det er LRS/HRS som skal formidle situasjonen oppover i linjen til overordnet nivå. Det anbefales at man i størst mulig grad rapporterer direkte i form av for eksempel videokonferanse, liaison eller telefon for å unngå at informasjon forringes i meldingsgangen eller at situasjonsbildet blir utdatert, og for å avtale hvordan informasjonen skal brukes. For å sikre notoritet kan man ta opp konferansene, og det bør skrives et kortfattet referat med aksjonspunkter.

8.7 Livreddende innsats og deling av kritisk informasjon under redningsaksjoner

Livreddende innsats skal ha prioritet, og dette kan medføre at deling av informasjon med overordnet nivå, samvirkeaktører og andre berørte kan ta noe tid.

Som hovedregel skal LRS/HRS dele relevant og tidsriktig informasjon om hendelser så snart som mulig.

8.8 Nødvarsel

Nødvarsel kan brukes til å varsle befolkningen om akutte og alvorlige hendelser som truer liv og helse. Et nødvarsel inneholder informasjon om hva som skjer, og hva du bør gjøre for å beskytte deg selv.

Politiet beslutter og gjennomfører varsling. I krigstid er Siviltforsvaret ansvarlig for befolkningsvarsling ved bruk av Nødvarsel i henhold til Siviltforsvarets ansvar og oppgaver i krigstid, jf. Nasjonal instruks for politiet ved bruk av Nødvarsel, pkt. 4.4.

Nødvarsel skal brukes ved håndtering av akutte og alvorlige hendelser med fare for liv og helse. Det kan være hendelser med radioaktivt utslipp, alvorlig terror eller andre ulykkes- og katastrofesituasjoner, hvor befolkningen må varsles raskt. Nødvarsel kan brukes for lokale, regionale og nasjonale hendelser.

Systemet skal også testes av og til, jf. nodvarsel.no. Nødvarsel på mobil er et tillegg til de kanalene som allerede brukes for å varsle befolkningen. I Norge har vi lenge hatt befolkningsvarsling via tyfoner, som med høy lyd gir signal om at du må oppsøke informasjon.

I en alvorlig hendelse vil viktig informasjon bli delt i mange kanaler, som for eksempel på radio, tv, nettaviser, myndighetenes egne nettsider og på sosiale medier.

8.9 Kommunikasjon

Målet med god kommunikasjon om redningsaksjoner og ekstraordinære hendelser er, utover det primære å redde liv og helse for de berørte, å forhindre unødig frykt og usikkerhet, og ved dette sikre ro og trygghet i befolkningen. God internkommunikasjon bidrar til slik situasjonsforståelse og kan øke evnen til håndtering av hendelser.

Kommunikasjonen må derfor holde en høy profesjonell og etisk standard, der hensynet til direkte berørte og befolkningen gis høyeste prioritet. Grunntanken er at befolkningen til enhver tid har rett til å få informasjon om hva om foregår der de ferdes og bor, slik at de kan ta egne valg og ellers skaffe seg nødvendig kunnskap om hendelser nær dem. Da kan befolkningen og andre samfunnsaktører selv forebygge og være bedre forberedt på å handle riktig dersom en ytterligere kritisk situasjon skulle oppstå. Behovet for informasjon og kommunikasjon øker markert hvis krisen eller hendelsen truer eller øker i intensitet. God og hyppig ekstern kommunikasjon kan redde liv, dempe unødig frykt og bidra til at oppdraget løses på en god måte.

8.9.1 Kommunikasjonsprinsipper

De overordnede prinsippene for krisehåndtering og prinsippene i [statens kommunikasjonspolitikk](#) (Regjeringen.no, 2024) danner grunnlaget også for kommunikasjon i det daglige samt ved ekstraordinære hendelser, ulykker og redningsaksjoner. Prinsippene skal brukes aktivt for å gi retning, dimensjonering og prioritet til kommunikasjonsarbeidet som utføres i redningstjenesten. Den som eier oppdraget, er også ansvarlig for kommunikasjonsbudskapet. Normalt vil dette ligge hos politiet og innsatsleder for oppdraget, eventuelt hos stab eller innsatsledelsen ved aksjonen ved redningsaksjoner på land.

Foto: FORF

8.9.2 Kommunikasjon før, under og etter hendelser

Kommunikasjon er en pågående prosess med ulikt innhold og ulike oppgaver før, under og etter hendelser. Forberedelser til, håndtering av og etterarbeid etter hendelser er en løpende del av virksomheten.

8.9.3 Forberedelsesfasen

Grunnlaget for god kommunikasjon legges gjennom daglig trening og systematisk forbedring i hverdagen. Nødetatene kommuniserer vanligvis hver dag om håndtering av pågående operative hendelser. I det daglige har operasjonsleder og innsatsleder ansvaret for denne kommunikasjonen.

For å være beredt til å håndtere større ulykker, krevende redningsaksjoner og ekstraordinære hendelser, skal alle aktuelle aktører ha en egen plan for kommunikasjon i krise. Denne

planen bør også inkludere mobilisering av kommunikasjonsressurser i en tidlig fase.

God kommunikasjon om risiko kan påvirke atferd samt forebygge og redusere potensialet for skade ved en senere hendelse. En rekke aktører har ansvar for å overvåke og identifisere risiko innenfor sine ansvarsområder i samfunnet og for å informere om disse.

Nettverket av ansvarlige aktører må i sitt planverk så langt som mulig forberede hvordan kommunikasjonsarbeidet skal foregå ved ekstraordinære hendelser. Samarbeidsrutiner for koordinering av kommunikasjon bør etableres på forhånd. For å være best mulig forberedt bør disse samvirkepartnerne på forhånd utvikle budskap og anbefalinger til befolkningen for ulike scenarier og typer hendelser. Aktuelle kanaler bør også diskuteres og være kjent mellom de forskjellige aktørene.

8.9.4 Gjennomføringsfasen

Kommunikasjon om hendelser skal understøtte oppdragsløsningen, blant annet gjennom å ivareta befolkningens behov for informasjon og kommunikasjon.

I varslings- og utrykningsfasen skal politiet, HRS og andre aktører, så langt situasjonen tillater det, varsle om at det er mottatt melding om en hendelse og at nødetatene er på vei. Kommunikasjonen skal trygge og veilede befolkningen så langt det lar seg gjøre før hendelsens karakter og omfang er kjent. I denne fasen skal kommunikasjonen bidra til å redusere befolkningens usikkerhet, understøtte dens evne til å mestre situasjonen, og berolige for å redusere emosjonell uro. Det må etableres en velfungerende kommunikasjonsstruktur med helst forhåndsutpekte talspersoner. Kommunikasjonen skal bidra til å skape forståelse for situasjonen og omstendighetene. Det er viktig å forstå folks respons på situasjonen, og gi tydelige budskap om hvordan og hvor befolkningen kan finne informasjon.

I gjennomføringsfasen videreføres og utvikles kommunikasjonen for å redusere usikkerhet, berolige og styrke mestringsevnen. Det vil være behov for å øke forståelsen i befolkningen for situasjonen og å gi råd om aktuelle risikofaktorer. Samarbeidet mellom krisehåndtererne fortsetter i denne fasen.

8.9.5 Normaliseringsfasen

I normaliseringsfasen gis løpende oppdateringer om hvordan situasjonen håndteres og løses. Samtidig er det behov for at aktørene deltar i diskusjoner om årsaker og nye risikofaktorer for å holde befolkningen oppdatert om situasjonen. I normaliseringsfasen legges grunnlaget for gjenreising og gjenoppbygging.

8.9.6 Etterarbeidsfasen

Når innsatsaktørenes operative aktivitet trappes ned og avvikles, kan det fortsatt være behov for kommunikasjonsinnsats ut over det normale. Politiet bør i tillegg kommunisere om eventuell etterforskning og annet etterarbeid, og øvrige aktører må også vurdere ytterligere informasjontiltak.

I etterarbeidsfasen må aktørene være forberedt på å bidra i den offentlige debatten om hvordan krisen ble håndtert, inkludert kritikk av enkeltvedtak og innsats. Ved å kommunisere om læringspunkter etableres en ny forståelse av risiko. Læringspunktene må dokumenteres og deles, og det må også besluttes konkrete tiltak for å forbedre krisekommunikasjonen og responsevnen.

8.9.7 Målgrupper

I kriser og ekstraordinære situasjoner oppstår det middelbart et stort behov for informasjon og kommunikasjon. Enkeltmennesker trenger å få vite hvordan de skal forholde seg, hvilke valg de selv kan ta for seg og sin familie, og hva myndighetene gjør for å løse situasjonen. Kommunens kriseledelse og andre samarbeidsaktører må vite hva de kan formidle til sine innbyggere. Målgruppene kan være mange og ulike, men kan deles inn i tre hovedgrupper:

- de som er involvert, direkte berørt eller pårørende
- nettverket av virksomheter som er ansvarlige for å håndtere situasjonen
- mediene som formidlere av viktig informasjon til befolkningen og samfunnet

Alle berørte aktører må lytte til hvilke behov og spørsmål ulike grupper har. Ved å kommunisere på eget initiativ om status og hvordan situasjonen kan forventes å utvikle seg, kan

man være i forkant og dermed begrense antall innkomne telefoner fra media og publikum.

Ledere i de ulike etater og virksomheter har et særskilt ansvar for internkommunikasjon og oppfølging av egne medarbeidere.

8.9.8 Kanaler

Aktørene må være i stand til å kommunisere via ulike kanaler, til rett tid. Det er aktuelt å kommunisere gjennom redaksjonelle medier, samt egne og andre kanaler på internett. De kanalene som brukes i det daglige, skal også benyttes ved kriser og ekstraordinære hendelser.

Befolkningen søker og deler informasjon og synspunkter på ulike arenaer: i media, på internett og i sosiale medier. Det er derfor viktig å ha systemer på plass som gjør at man kan overvåke hva som sies og hvilke spørsmål som stilles.

De tradisjonelle nyhetsmediene er fortsatt en sentral kanal der befolkningen søker informasjon i de alvorligste krisene. Ulike ansvarlige aktører må være beredt til å håndtere en omfattende medieinteresse. Det skjer gjennom løpende publisering av aktuell informasjon og ved å være tilgjengelig for mediene.

Politiet.no er politiets egen kanal for informasjon om politiets virksomhet og tjenester til offentligheten. Vesentlig informasjon fra politiet skal finnes her. I tillegg er politiloggen en viktig informasjonskanal til innbyggerne som operasjonssentralene bruker, mens applikasjonen «X» og hovedredningssentralen.no benyttes av HRS under akutte hendelser.

9 BESKRIVELSE AV REDNINGSAKSJONER

En redningsaksjon kan være enkel og bli løst i løpet av kort tid, eller den kan være kompleks og/eller vare i flere døgn med bruk av store ressurser. De ulike bidragsyterne har ulike tradisjoner og betegnelser for faser og stadier i en redningsaksjon. Denne håndboken tar utgangspunkt i det som er etablert som et felles internasjonalt begrepsapparat for redningstjenesten, og ber om at ulike aktører i størst mulig grad tar hensyn til dette i planleggingen av egenberedskap og utvikling av egne systemer.

9.1 Hastegrad på redningsaksjoner

Det er etablert tre hastegrader internasjonalt for å klassifisere hendelsens hastegrad og som et hjelpemiddel til å avgjøre hvilke tiltak som bør iverksettes. De ulike hastegradene er *usikkerhet*, *beredskap* og *nød*.

Hastegradene er nærmere beskrevet i det internasjonale planverket IAMSAR (IMO, 2024) og fastsettes av Hovedredningssentralen (HRS) ved både land-, sjø- og lufthendelser.

Ved mottak av den første meldingen bestemmer man hastegraden ut fra graden av bekymring for sikkerheten til den eller de som kan være i nød. Man kan sette en hvilken som helst hastegrad ut fra første melding, men man må også justere hastegraden etter hva undersøkelser bekrefter eller ikke bekrefter. Ved en bekymringsmelding (bekymringsmelding er her en felles betegnelse for meldinger som kan indikere at liv og helse kan være truet

på en slik måte at det er behov for redningstjeneste) gjør man raskt undersøkelser for å bekrefte personers sikkerhet. Fører ikke disse frem, løftes hendelsen til neste hastegrad. Får man derimot klare indikasjoner på en ulykke, eller nødmelding, skal hastegraden settes til «nød» med en gang.

9.1.1 Usikkerhet

Hastegraden *usikkerhet* brukes når man kjenner til en hendelse som må følges eller undersøkes nærmere, men der man ikke trenger å sende søk- og redningsressurser. Dette kan for eksempel være situasjoner der personer ikke har kommet til avtalt tidspunkt, og videre etterretning trengs. Søk- og redningsressurser bør forhåndsvarsles.

9.1.2 Beredskap

Hastegraden *beredskap* brukes når personer har problemer og kan ha behov for hjelp, men ikke er i umiddelbar nød. Fasen tilsier økt årvåkenhet, men det er ingen kjente farer som krever en umiddelbar redningsaksjon. Søk- og redningsressurser bør varsles og sendes mot skadestedet, dersom det vurderes at situasjonen kan forverres, eller at andre forhold vil gjøre det vanskelig å bistå på et senere tidspunkt. Fasen brukes når undersøkelser eller kommunikasjonssøk i usikkerhetsfasen ikke avklarer situasjonen. Det bør vurderes å sende søk- og redningsressurser for å sjekke aktuelle steder og/eller antatt rute. Andre personer eller ressurser bør bes om å holde utkikk i det aktuelle området, for eksempel

melding til båter i området om å holde utkikk etter en båt som kan være savnet.

9.1.3 Nød

Hastegraden *nød* brukes når det er mottatt en nødmelding eller observasjoner av personer i nød og når tiltak i beredskapsfasen ikke avklarer situasjonen. I denne hastegraden er bekymring for personer så stor at det rettferdiggjør iverksettelse av en søk- og redningsaksjon. Nød benyttes også når det foreligger informasjon som tilsier at det er rimelig sikkert at personer kan være i fare og trenger umiddelbar redning.

9.2 Definere redningsaksjoner

Etter fastsatt hastegrad, defineres hendelsens omfang og / eller kompleksitet som redningsoppdrag, alvorlig hendelse eller katastrofe. Aktørene bør bruke disse definisjonene ved utvikling av planverk, operative rutiner og fullmakter mv.

Det er redningsleder / operasjonsleder som definerer omfanget eller kompleksiteten i hendelsen, enten direkte etter egen vurdering,

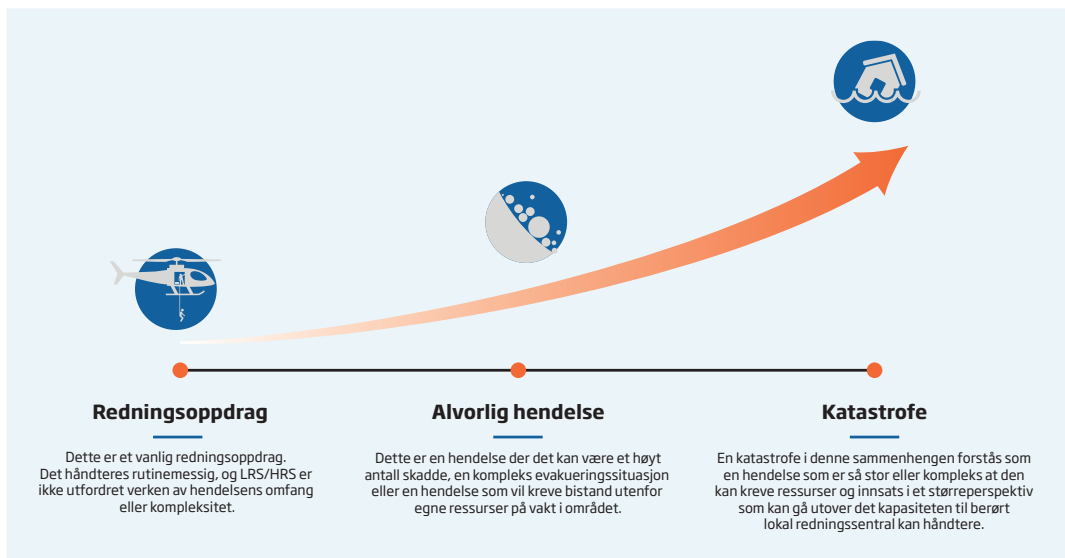
eller etter anmodning fra samarbeidende etater / organisasjoner. Endring av definisjon skalerer redningsaksjonen.

9.2.1 Redningsoppdrag

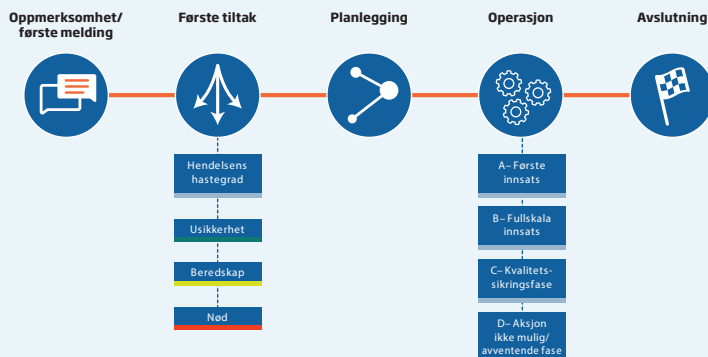
Dette er et vanlig redningsoppdrag. Det håndteres rutinemessig, og lokal redningssentral (LRS) / HRS er ikke utfordret verken av hendelsens omfang eller kompleksitet. Ved alvorlige hendelser eller katastrofer kan det være nødvendig å tilpasse ledelsessystemet etter oppgavene som skal ivaretas. Ledelsessystemet ved LRS kan styrkes igjennom forsterket linje eller etablering av stab, jf. kapittel 4.1.1 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

9.2.2 Alvorlig hendelse

Alvorlig hendelse er et redningsoppdrag der det kan være et høyt antall skadde, en kompleks evakueringssituasjon, eller en hendelse som vil kreve bistand foruten stående beredskap i området. Ressurstilfanget varierer både med tid på døgnet, tid på året og tid i uken, utover at det er naturlige variasjoner i grunnberedskapen som følge av geografiske og demografiske forhold. Et stort ressurs-

Stadier i en søk- og redningsaksjon

tilfang, eller flere samtidige hendelser, kan øke kompleksiteten og utfordre evnen til å koordinere og lede slik at hendelsen bør redefineres fra et redningsoppdrag til en alvorlig hendelse. Ved en alvorlig hendelse informeres redningsledelsen ved LRS og HRS, og politimester vurderer om redningsledelsen skal innkalles eller ikke.

9.2.3 Katastrofe

En katastrofe er et redningsoppdrag som er så stort eller komplekst at den kan kreve ressurser og innsats i et større perspektiv, noe som kan gå utover håndteringsevnen og kapasiteten til berørt LRS/HRS. I deler av hendelsens faser vil det kunne være knapphet på både kapasiteter og kapabiliteter. Et høyt antall døde og/eller stor grad kompleksitet vil normalt forstås som en katastrofe.

Ved en katastrofealarm vil alle som har beredskapsoppgaver måtte forventes å mobilisere hele bredden av egne ressurser og kapasiteter som er relevante for håndtering av hendelsen, og på ulike nivåer både identifisere behov og treffe tiltak ut fra eget ansvarsområde uten at man får til den normale koordineringen og ledelsen i en vanlig redningshendelse.

Ved en katastrofe skal redningsledelsen ved LRS og HRS innkalles.

9.3 Stadiene i en redningsaksjon

Selve redningsaksjonen går i fem stadier som er gitt en felles beskrivelse.

9.3.1 Stadium 1 – første melding – vurderingsfase (situasjonen er uavklart)

Første indikasjon på at noen kan trenge hjelp, kan blant annet basere seg på observasjoner, nødmelding, bekymringsmelding eller melding om at en person ikke har kommet frem til avtalt tidspunkt.

9.3.2 Stadium 2 – første tiltak

Når HRS/LRS mottar første melding, er det hensiktsmessig å iverksette enkelte tidlige tiltak mens man innhenter og evaluerer mer utfyllende informasjon. Etter å ha evaluert tilgjengelig informasjon, setter HRS/LRS en hastegrad basert på graden av bekymring for sikkerheten til personene som kan være i nød. Etter fastsatt hastegrad, defineres hendelsensomfang og/eller kompleksitet som redningsoppdrag, alvorlig hendelse eller katastrofe.

Foto: Arne Alsvik

Det kan være nødvendig å endre hastegrad og definisjon av redningsaksjon underveis. HRS / LRS har forskjellige tiltakslistene, avhengig av type hendelse og hastegrad. Første tiltak kan blant annet være vurdering av tilgjengelig informasjon, etterretning, kommunikasjons-søk, eller direkte varsling av ressurser.

9.3.3 Stadium 3 – planlegging

På dette stadiet utarbeides spesifikke operasjonsplaner for den aktuelle hendelsen, som plan for varsling av ressurser, plan for søk, plan for redning, og plan for evakuering til sikkert sted eller sykehus. Det vil også være behov for en mottaks- og informasjonsplan til pårørende samt en kommunikasjonsplan for media. Dette bygger på redningsplanverket.

9.3.4 Stadium 4 – operasjon

Dette innebærer alle aktiviteter involvert i selve operasjonen, for eksempel søk etter personer, assistanse, redning og evakuering til sikkert sted eller sykehus. I operasjonsfasen vil man

fortsatt drive innhenting og evaluering av informasjon, varsling av ressurser og planlegging av nye, og oppfølgende tiltak. I Norge vil man på taktisk nivå strukturere redningsaksjonen ved å dele den inn i fire faser.

a) førsteinnsats

Den første tiden i en redningsaksjon hvor alle ressursene brukes fortløpende etter hvert som de ankommer, for maksimal effekt. I denne fasen kan det være knapphet på ressurser, både blant innsatspersonell og ledelse.

b) fullskalainnsats

Ved fullskalainnsats er det rikelig med ressurser, de første oppdragene er gjennomført, og man har etablert kommandoplass med alle funksjoner til stede.

c) kvalitetssikringsfase

I denne fasen kvalitetssikrer man den innsatsen som er gjort, ofte når man er i en fase der man skal avslutte redningsinnsats.

d) aksjon ikke mulig / avventende fase

I denne operasjonsfasen kan det være at det er behov for redningsinnsats som ikke er mulig å iverksette av sikkerhetsgrunner, etterretning eller forhold hos redningsressursene. Det kan for eksempel være at været ikke gjør effektivt søk mulig, eller at det er behov for å avklare en trussel. Det kan allikevel være grunnlag for å iverksette redningsaksjon og mobilisere ressurser så tett på et mulig skadested som mulig for å sikre rask innsats når forholdene tillater det.

9.3.5 Stadium 5 - avslutning

Man går over i siste stadium når det er bekreftet at de som var i nød, ikke er i fare, er funnet og er brakt til sikkert sted eller sykehus, eller at bemyndigede personer vurderer det slik at det ikke finnes håp om å finne vedkommende i live. Avslutningen av en redningsaksjon inkluderer blant annet oppfølging av pårørende, demobilisering av ressurser, oppfølging av mannskaper og evaluering av aksjonen.

Før man avslutter en redningsaksjon der de som er savnet, ikke er funnet, må det foretas en grundig vurdering av overlevelsesmuligheten til savnede og en kvalitetssikring av innsatsen som er gjennomført. Det skal søkes så lenge det er håp om å redde liv. HRS tar beslutning om å avslutte pågående søk i samråd med LRS i de tilfeller hvor LRS koordinerer hendelsen. Kriterier for dette er opplistet i veileder om planverk og samvirke i redningstjenesten, og innebærer blant annet innhenting av en legevurdering og forankring av beslutningen hos politimester.

Foto: FORF

10 MOTTAK AV NØDMELDING OG MOBILISERING AV REDNINGSRESSURSER

10.1 Mottakere av nødmeldinger

Redningstjenesten kan varsles på flere måter når personer har behov for akutt bistand.

10.2 Politiets nødnummer (112)

Publikum kan kontakte politiet på det landsdekkende nødnummeret 112 ved behov for akutt bistand. Om henvendelsen til politiet gjelder et redningsoppdrag, kontakter politiet uten opphold HRS, og det blir iverksatt en redningsaksjon med nødvendige ressurser. LRS skal varsle nødmeldesentralene i de tilfellene hvor første varsel går til HRS og deretter til LRS.

10.3 Medisinsk nødmeldetjeneste (113 og 116 117)

Medisinsk nødmeldetjeneste er et landsdekkende, organisatorisk og kommunikasjonsteknisk system for varsling og håndtering av henvendelser ved behov for akuttmedisinsk hjelp og kommunikasjon innen helse- og omsorgssektoren, der kommunenes legevaktnumre, nasjonalt legevaktnummer (116 117) og medisinsk nødtelefon (113) inngår.

AMK varsler uten opphold LRS og HRS ved behov for samordnet innsats mellom redningstjenesten og AMK.

10.4 Nødmeldesentral brann (110-sentral)

110-sentralen er en landsdekkende kommunikasjonsberedskap for mottak av meldinger om brann og andre ulykker innen en fastsatt region, som kan omfatte flere kommuner. 110-sentralen har som primæroppgave å ta imot nødmeldinger, mobilisere mannskaper, etablere samband og loggføre hendelser. Ved behov for samordnet innsats, varsler 110-sentralen uten opphold LRS om mulig redningsaksjon på land, og HRS om mulig redningsaksjon på sjø ved bruk av SAR-varsling.

10.5 Telenor Kystradio

Kystradioen i Norge har ansvar for radiosambandet til sjøs og mottar nød- og assistanse-meldinger fra sjøfarende. Det er Telenor som driver kystradioen, som i tillegg til å motta og videreformidle nød- og assistanse-meldinger, også omfatter en kommersiell del med blant annet formidling av vær- og sikkerhetsmeldinger. Kystradioen er samlokalisert med HRS. Under redningsoppdrag besørger kystradiostasjonene kontakt mellom redningstjenesten og nødsted, og kontakt mellom skip som går til assistanse, jf. kapittel 11.6 i St.meld. 5 (2020-21) (Regjeringen.no, 2020).

10.6 Lufttrafikkjenesten

I Norge drives lufttrafikkjenesten av Avinor. Avinor håndterer og gir informasjon til fly-

trafikken for at denne skal avvikles på en effektiv og trygg måte. Ved meldinger om fly som har problemer eller er savnet, varsler lufttrafikkjentesten andre relevante myndigheter. Politiet, HRS og lufttrafikkjentesten har en gjensidig varslingsplikt ved hendelser som gjelder flytrafikk. Lufttrafikkjentesten utgjør kommunikasjonsleddet mellom redningstjenesten og luftfartøy som trenger assistanse.

10.7 Hovedredningssentralen (HRS)

HRS kan varsles direkte om hendelser. HRS kan motta melding om behov for bistand fra andre redningssentraler og nødmelding via flere satellittbaserte systemer. HRS skal varsle aktuell lokal redningssentral (LRS), om mulig redningsaksjon på sjø når LRS kan forventes å bli involvert i redningsaksjonen. HRS og LRS skal gjøre eksisterende varslingsmuligheter kjent for allmennheten.

10.8 Prinsipper for varslings ved redningsaksjoner

Det etablerte hovedprinsippet for redningstjenesten er hurtig mobilisering av tilstrekkelig ressurser. En hurtig aksjon er en effektiv aksjon, fordi man med omfattende nok varslings, så raskt som mulig, kan begrense omfanget på hendelsen. For hver time som går, vil det potensielle innsatsområde øke og kreve mer ressurser for å søke gjennom. For å få ned responstiden er det god praksis at man gir ressurser et varsel så tidlig som mulig om at det kan bli behov for innsats. Et slikt forhåndsvarsel vil gjøre det mulig for ressursene å etablere ledelse og forberede mannskap og materiell før en eventuell utkalling. Det er med andre ord tre grunnleggende prinsipper:

- 1 Varsle aktuelle ressurser så raskt som mulig
- 2 Varsle tilstrekkelig med ressurser. Er det etablert at man er i en nød, skal alle relevante ressurser benyttes

- 3 Forhåndsvarsel når det trolig vil bli behov for redningsinnsats, eventuelt sende ressurser i retning av hendelsen samtidig som det jobbes med å avklare mulige trusler mot innsatsen.

10.9 Ulike typer varslings av redningsressurser

10.9.1 Trippelvarslings

Med trippelvarslings menes varslings mellom 11x-sentralene om hendelser der det kan være behov for respons fra flere nødetater.

Trippelvarslings skal brukes mellom 11x-sentraler for å sikre en rask og korrekt innsats til hendelser hvor det er fare for liv, helse, miljø eller materielle verdier.

Den 11x-sentralen som mottar meldingen, har ansvaret for å iverksette trippelvarslings uten unødig opphold.

10.9.2 SAR-varslings

Med SAR-varslings menes varslings mellom 11x-sentralene og HRS sammen med regional AMK-LA i medlytt. SAR-varslings utføres umiddelbart ved henvendelse om situasjoner som raskt blir vurdert som en akutt redningsaksjon, jf. Kapittel 4.1.2 i [Felles sambandsreglement for Nødnett 2022](#). Dersom det er tvil om hvordan en hendelse skal håndteres, skal SAR-varslings benyttes. Det tilligger alle nødetatene (med LRS som den primært ansvarlige) å vurdere HRS inkludert i telefonkonferanse ved trippelvarslings. Hendelser på vann/sjø skal umiddelbart varsles til HRS. Momenter som vurderes er hendelsens hastegrad, kompleksitet, omfang, varighet og behov for redningsressurser og koordinering. Hvis mulig, defineres og meldes det om redningsoppdrag, alvorlig hendelse eller katastrofe avslutningsvis i konferansen.

10.9.3 Selvmobilisering

Erfaring fra hendelser i Norge tilsier at det kan oppstå helt eller delvis svikt i kommunikasjonen. Det er også kjent at nødmeldesentraler i starten av en hendelse kan ha så stor arbeidsbelastning, at de kun kan drive direkte varsling og ledelse av egne ressurser. Det bør derfor være klargjort for alle aktørene i redningstjenesten når de bør selvmobilisere, og sender representanter til redningsledelse og/eller direkte til innsatsområdet. Dette må drøftes i den enkelte redningsledelse og nedfelles i planverket for LRS/HRS.

FORF Møre og Romsdal, redningsdagene oktober 2022.
Foto: FORF

11 ORGANISERING AV INNSATSOMRÅDET

Kapitlet vektlegger det som er felles for aktørene i redningstjenesten: de øverste lederfunksjonene og overordnet organisering i innsatsområdet. Det viktige er at intensjonene i det som beskrives her er ivaretatt. Organiseringen må tilpasses etter tilgang på ressurser og utstyr, samt utfordringer i selve hendelsen som geografisk utbredelse, værforhold eller terreng.

Innsatsen bør gjennomføres etter likhetsprinsippet, så langt det er mulig, uavhengig om det er et redningsoppdrag, alvorlig hendelse eller en katastrofe. For å lykkes med det må aktørene også ikle seg sine respektive lederroller uavhengig av størrelsen på hendelsen. Knapphet på ressurser kan innebære at alle må være forberedt på å løse oppgaver utover de som følger direkte av eget ansvarsområde, spesielt tidlig i hendelsen.

11.1 Avgrensning

Siden det er redningstjenesten som beskrives i dette dokumentet, er kun den prehospitale delen av helsetjenestens innsats som er med, og det er kun redningstjenestedelen av politiets ansvar i innsatsen som beskrives. Politiet kan ha andre oppgaver knyttet til etterforskning eller til å bekjempe en trussel som ikke er redningstjeneste. Disse oppgavene omtales ikke her, selv om den sistnevnte kan være en helt nødvendig forutsetning for å kunne gjennomføre redningsaksjonen så sikkert som mulig.

På samme måte omtales heller ikke psykososiale tiltak i dette dokumentet utover den første akutte håndteringen på skadested og evakuering av uskadde til evakueringscenter.

11.2 Overordnet mål med innsatsen

Felles mål for innsatsen er å redde liv og begrense skade. Alle ressurser uansett fagetat må prioritere den innsatsen som er viktigst for å redde liv.

11.3 Stedlig ledelse

11.3.1 Koordinering på land

Innsatsleder

Innsatslederen har det øverste ansvaret i innsatsområdet. Vedkommende skal koordinere og lede den samlede redningsinnsatsen og rapporterer i linjen til lokal redningsentral (LRS). Innsatslederen er normalt en polititjenesteperson med særskilt trening og godkjenning. For å bekle denne rollen er det nødvendig med bred erfaring, relevant utdanning og ikke minst kjennskap til de andre aktørene.

Innsatslederrollen kan også innehas av leder fra brannvesenet eller leder fra Sivilforsvaret inntil politiet ankommer innsatsområdet, jf. [sivilbeskyttelsesloven § 4](#) første ledd, bokstave) (Lovdata, 2021), [brann- og eksplosjonsvernloven § 12](#) (Lovdata, 2023) Se mer i kapittel 7.3 Brann- og redningsvesen og kapittel 7.6 Sivilforsvaret.

Innsatslederen skal utøve koordinerende ledelse i innsatsområdet, herunder ha oversikt over den totale innsatsen og legge til rette for at alle samvirkepartnere får gode arbeidsforhold, et godt samarbeid og størst mulig grad av felles situasjonsforståelse. Innsatslederen skal også legge til rette for at de ulike lederne i innsatsområdet har en strategi for å løse oppdraget på den mest hensiktsmessige måten.

11.3.2 Koordinering til sjøs

Ved sjøhendelser ivaretar normalt HRS koordineringen, men når to eller flere SAR-enheter er i innsats i samme oppdrag/område, vil det noen ganger være en fordel å utpeke en stedlig leder eller en On-Scene Coordinator (OSC) for å lede og koordinere innsatsen. Det er HRS som utpeker OSC, ved behov. Dette kan være en søke- og redningsenhet (SRU), et skip eller fly som deltar i søket, eller andre som er i stand til å håndtere OSC-oppgaver. Første SAR-enhet på stedet vil normalt påta seg OSC-oppgaven inntil HRS bestemmer noe annet.

11.3.3 Koordinering luft

HRS leder og koordinerer luftinnsatsen på et overordnet nivå. Ved kystnære hendelser og over land er det utarbeidet [Nasjonale retningslinjer for koordinering av luftressurser i redningstjenesten](#) (HRS, 2024).

I hendelser med flere luftressurser over sjøen vil det være hensiktsmessig for HRS å utpeke og koordinere luftressursene gjennom funksjonen Aircraft Coordinator (ACO) beskrevet i IAMSAR Vol II 1.2.5 (IMO, 2022).

Formålet med ACO-funksjonen er å opprettholde høy flysikkerhet og effektiv samhandling i en søk- og redningsaksjon. ACO-funksjonen skal sees på som en samhandlende, støttende og rådgivende tjeneste. ACO skal normalt

utpekes av HRS, eller hvis det ikke er praktisk mulig kan OSC peke ut ACO.

ACO-funksjonen vil normalt bli utført av den enhet med den mest passende kombinasjonen av kommunikasjonsmidler, radar, GNSS (Global Navigasjons Satellitt System), utdannet personell for effektivt å koordinere involvering av flere fly/helikopter/droner i SAR-operasjoner, samtidig som flysikkerheten opprettholdes.

Generelt er ACO ansvarlig for rapportering til HRS, men ACOs koordinering on-scene må imidlertid samordnes tett med OSC dersom det er utpekt.

Oppgavene til ACO kan utføres fra en passende landenhhet som Lufttrafikkjenesten (ATS), fra HRS eller fra fly, helikopter, skip eller offshoreinstallasjon, avhengig av behov og kvalifikasjoner.

ACO kan tildeles følgende oppgaver:

- koordinere luft- og droneressursene i et definert geografisk område
- bistå med å opprettholde flysikkerhet ved å gi sikkerhetsrelatert informasjon
 - gjennomføre flyt-planlegging (eksempel: angi ankomstpunkt (point of entry) og avgangspunkt (point of exit))
 - prioritere og tildele oppgaver til enhetene
- koordinere dekingen av søkeområder
 - videreformidle kommunikasjon (releplattform/kan også være den eneste oppgaven)
 - sende situasjonsrapporter til HRS og OSC

11.4 Innsatsledere fra helse, brann og Sivilforsvaret

Helsetjenestens og kommunalt brann- og redningsvesens øverste ledere på stedet heter henholdsvis innsatsleder helse og innsatsleder brann. I hendelser hvor Sivilforsvaret bistår, vil øverste befal i innsatsen benevnes innsatsleder Sivilforsvaret. For å unngå forveksling med innsatslederen fra politiet omtales disse som IL BRANN, IL HELSE og IL Sivilforsvaret.

Andre samvirkepartnere i redningstjenesten skal ikke bruke betegnelsen innsatsleder.

11.5 Delledere

Et stort innsatsområde i full drift krever mange ulike lederfunksjoner. Hver enkelt innsatsleder vil ha et sett med delledere som ivaretar ulike elementer i sektoransvaret som innsatslederen forvalter.

PBS 1 beskriver eksempler på politiets ulike delledere i innsatsen. Innsatsleder politi avgjør i hvert enkelt tilfelle hvem som skal inngå i IL-KO.

Nasjonal veileder for helsetjenestens organisering på skadested beskriver de ulike lederne som helsetjenesten trenger for å gjøre effektiv triage, behandling og evakuering fra innsatsområdet.

Nasjonale veileder for søk etter savnet person på land (HRS, 2022) og Nasjonal veileder for redningstjenesten ved snøskredulykker (HRS, 2019) beskriver viktige delleder-funksjoner i IL-KO, blant annet søksplanlegging og ressursstyring. Disse bekles oftest av representanter fra de frivillige organisasjonene.

Store hendelser kan ledes gjennom at man sektoriserer, slik at et sett med ledere har ansvar for en avgrenset del av den totale innsatsen, se kapittel 11.12 Sektorisering av innsatsområde.

11.6 Fagledere

Organisasjoner som har ledere som ikke utøver et sektoransvar (politi, helse, brann), men som har en faglig rolle som er definert og gjenkjennbar for de øvrige aktørene i innsatsen, opererer med betegnelsen *fagleder*. Formelt må man anse fagledere som faglig rådgivende, for eksempel:

- Fagleder søk
- Fagleder skred
- Fagleder hund
- Fagleder klatring
- Fagleder jernbane
- Fagleder industri
- Fagleder samband
- Fagleder luft/drone

Flere av disse funksjonene ivaretas av representanter fra de frivillige organisasjonene. Eksempler er fagleder søk, fagleder skred og fagleder hund.

Betegnelsen fagleder skal forbeholdes ledere med et definert faglig ansvar som har en kompetanse som er kjent for samvirkepartnerne i redningstjenesten, og oppgaver som er tydelig beskrevet i taktiske veiledere og planverk.

11.7 Merking av ledere

De øverste lederfunksjonene skal være tydelig merket med navn og egen farge på markeringsvest. Dette er viktig for å raskt gi oversikt over de ulike lederne, både innad i egen etat, og for andre samvirkepartnere som skal samarbeide i et innsatsområde

Innsatsleder politi – grønn vest

Innsatsleder helse – hvit vest

Innsatsleder brann – rød vest

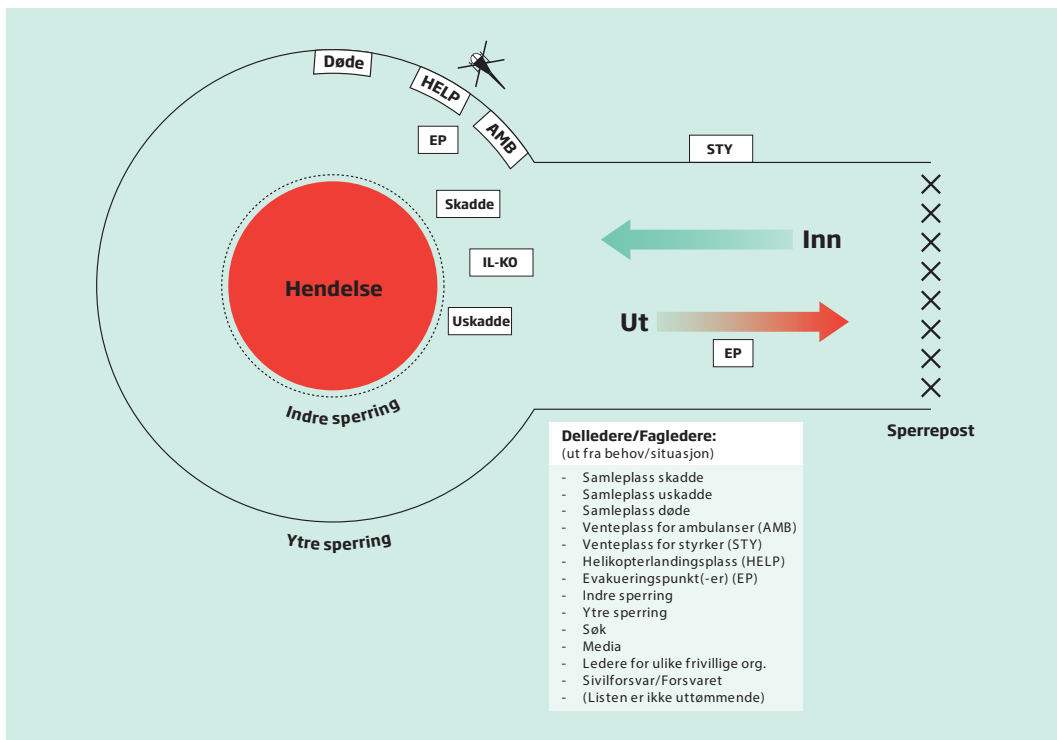
Innsatsleder Sivilforsvaret – oransje vest

Delledere – følger fargen til respektiv

innsatsleder / sektor / organisasjon

Fagledere – gul vest med tydelig funksjonstittel (for eksempel skred, søk, søksleder

og ressursstyrer)

Eksempel på hvordan et innsatsområde kan etableres.

11.8 Organisering av innsatsområde

Innsatsområdet er et nærmere definert område hvor innsatsen settes inn. Dette er normalt avgrenset av en ytre sperring.

Politiet vil, bortsett fra ved mindre hendelser, som regel definere både et åsted (avgrenset av en indre sperring) og et innsatsområde (avgrenset av en ytre sperring), jf. Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020). Det er politiets etablering av innsatsområde som legges til grunn i redningstjenesten. I de fleste redningsaksjoner vil det ikke være et åsted, men et hendelsessted.

I tillegg vil det bli definert et fareområde der som det i etterkant av hendelsen kan være farlig å oppholde seg i området. Politiet kan i slike tilfeller blant annet regulere ferdelsen,

forby opphold i området og beordre virksomhet stanset. Innsatslederen vil blant annet rådføre seg med brann- og redningsvesenet når farlige områder skal defineres, jf. Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Initial sikkerhetsavstand bestemmes av nødmeldesentral brann ved utkalling av ressursene. Den baserer seg på tilgjengelig informasjon og største antatt fare. Initial sikkerhetsavstand kvalitetssikres og avløses av soner som fastsettes av innsatsleder brann ved ankomst. Ved E-hendelser settes innledende sikkerhetsavstand av politiets operasjonssentral og soneinndeling av innsatsleder politi. Anbefalinger til sikkerhetsavstander gis i Håndbok for nødetatene: Farlige stoffer – CBRNE (DSB, 2016).

11.9 Innsatslederens kommandoplass (IL-KO)

Det legges vekt på tre funksjoner i IL-KO ved søk- og redningsaksjoner, innsatsleder, søksplanlegger og ressursstyrer, jf. Nasjonal veileder søk etter savnet på land (HRS, 2022).

Ved behov oppretter innsatslederen IL-KO, der den samlede innsatsen på taktisk nivå ledes og koordineres.

Ved valg av IL-KO er det viktig å avveie behovet for overblikk og tilgang til gode kommunikasjonssystemer, mot behovet for nærhet til hendelsen for å kunne utøve lederskap og få førstehåndskjennskap til situasjonen. Det er en forutsetning at innsatslederen og andre ledere på taktisk nivå både har et overblikk over det som foregår, og selv blir sett av aktørene på innsatsområdet, jf. kapittel 9.5.1 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

IL-KO må dimensjoneres etter oppgaven, og kan besettes med fagledere, delledere og et tilstrekkelig antall personer til å ivareta nødvendige støttefunksjoner som etterretning, samband, kartplotting, ressursoversikter og mediehandtering. Støttefunksjoner kan delegeres til både politi og sivile, alt etter mannskapenes kompetanse. I tillegg kommer eventuelle rådgivere og liaisoner i IL-KO.

Sperringer

Avsperring og regulering av trafikk i innsatsområdet bør gjøres så raskt som mulig. Sperretjenesten skal sørge for opprettelse av en indre og en ytre sperring, slik at blant annet åsted og samleplasser ikke blir tilgjengelige for uvedkommende. Det må også sørges for nødvendig trafikkregulering, slik at utrykningskjøretøy og annen nødvendig transport kommer frem. Politiet sørger for at sperre- og trafikkjentesten ivaretas, jf. kapittel 9.5.2 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Venteplasser

Venteplassen for bistandsstyrker (STY) opprettes i noe avstand fra åstedet. Den bør opprettes i hus eller telt, og det bør være muligheter for forpleining og hvile. Venteplassen er underlagt politiet. Venteplassen for ambulanser bør plasseres så nær samleplassen for skadde som mulig. Andre kjøretøy må kunne passere uten at ambulansene hindres. Venteplassen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.3 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Helikopterlandingsplass

Helikopterlandingsplassen (HELP) legges så nær opptil samleplassen for skadde som mulig, for å unngå omlasting fra ambulanse til helikopter. Helikopterlandingsplassen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.4 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Samleplass for uskadde

Samleplasser for uskadde (EVAK) opprettes ved behov for å ta hånd om evakuerte fra åstedet. Til samleplassen evakueres personer som ikke trenger umiddelbar medisinsk behandling. Samleplassen opprettes helst skjermet, og i noe avstand fra hendelsen, gjerne på en skole, et hotell, et forsamlingslokale eller lignende. De evakuerte skal registreres og bør skjermes fra media og publikum. Samleplassen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.5 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Ved behov kan det opprettes et evakueringsenter, som er et oppholdssted for fysisk uskadde med behov for hjelp som samtaletjenester, omsorg, varsling av eller gjenforening med pårørende. Politiet beslutter, kommunen drifter og etablerer. Politiet vil også ha oppgaver på et evakuerte og pårørende senter (EPS), men dette faller utenfor redningstjenesten.

Samleplass for skadde

Helsetjenesten oppretter en samle plass for skadde ved behov for å ta hånd om skadde fra et åsted før de transporteres videre til sykehus. Samleplassen bør opprettes så nær hendelsen som mulig, slik at innbæringsveien blir kort. Fortrinnsvis bør den etableres i hus, telt eller lignende. Dersom man har et oversiktlig antall pasienter, tilstrekkelig ambulanskapasitet og en rimelig transportavstand, er det generelt ikke behov. Samleplassen er underlagt helse-tjenesten, jf. kapittel 9.5.6 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Evakueringspunkter

Ved evakueringspunktene (EP) skal skadde og uskadde som transporteres eller følges ut av innsatsområdet, registreres. Så langt det er mulig, skal det registreres hvor de transporteres. Dette gjelder også de som skal til evakuert senteret. Evakueringspunktene bør ligge så nær både samle plassen for skadde, innlastingsplassen for ambulanser og helikopterlandingsplassen som mulig. Ved behov for flere evakuerings-punkter skal det føres logg ved alle. All loggført informasjon fra evakueringspunktene skal fortløpende eller snarest mulig meldes inn

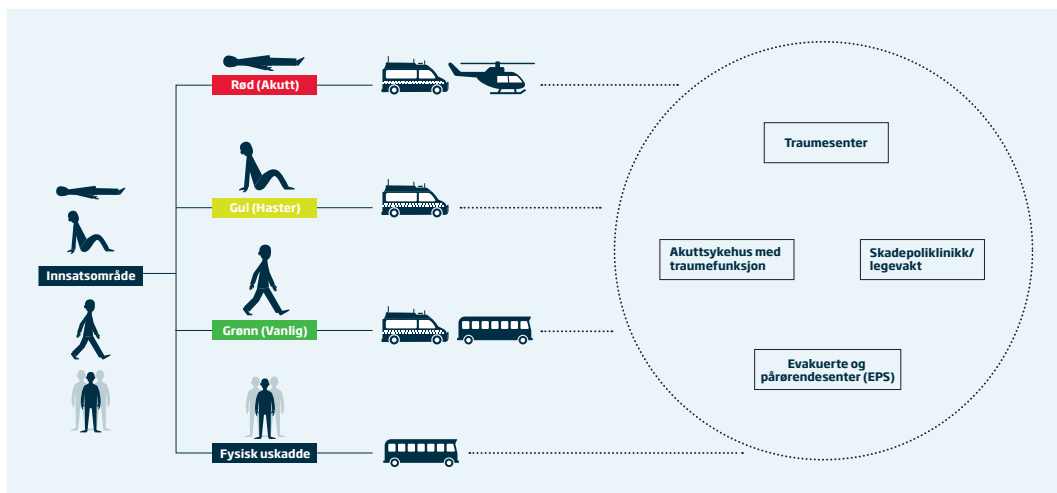
til operasjonssentralen eller politidistriktets registreringssenter. Evakueringspunktene er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.7 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Håndtering av døde

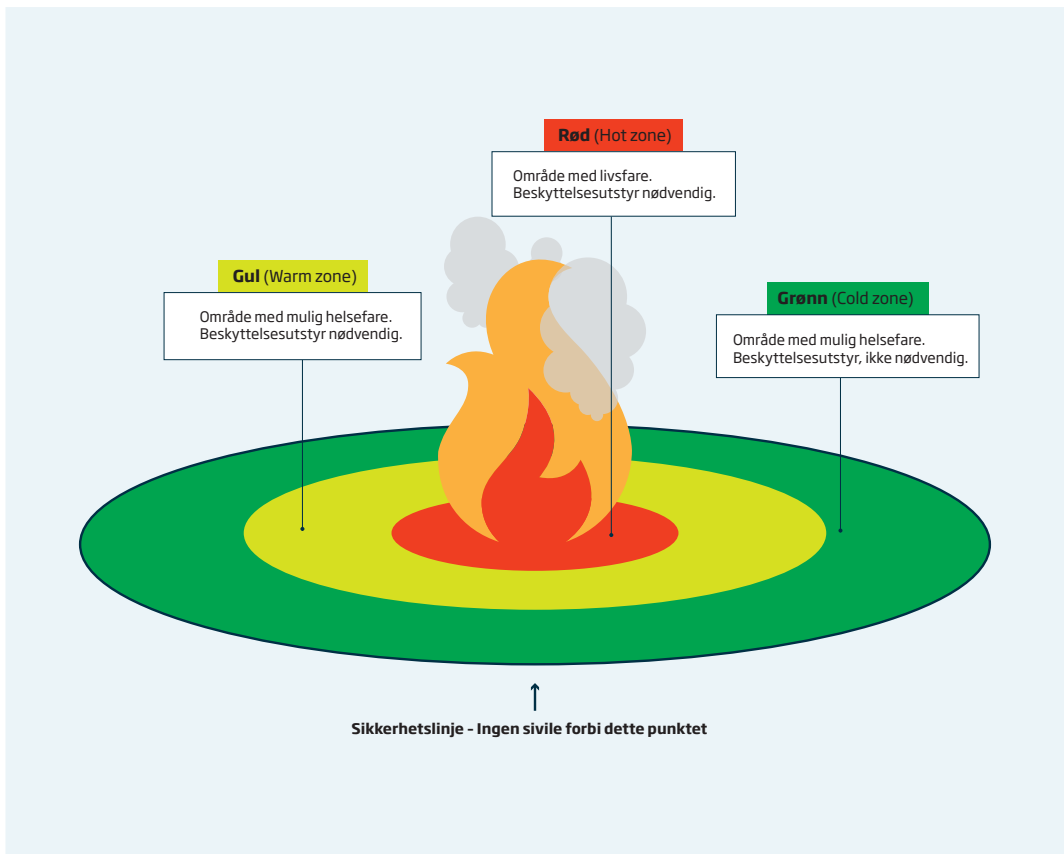
Det skal normalt ikke opprettes en samle-plass for døde. Døde skal så vidt mulig forbli urørte og håndteres som åsted. Ved dødsfall på en samle plass for skadde opprettes en samle plass for døde på et egnet sted etter avtale med innsatslederen, og i samråd med etterforskningslederen eller en kriminal-tekniker. Samleplassen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.8 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

11.10 Masseskadetriage

Det er utarbeidet en egen Nasjonal veileder for masseskadetriage (Hdir, 2020). Hensikten med denne er å øke sannsynligheten for at helsetjenesten kan håndtere alvorlige hendelser og katastrofer, uavhengig av hvor i landet det skjer. Veilederen skal sikre at alle typer personell benytter en hensiktsmessig arbeids-metodikk og lik kategorisering av skadde i det prioriteringsarbeidet som må utføres

Evakueringslinjene ved masseskade.

Soneinndeling av innsatsområdet.

når det er ubalanse mellom antall skadde og tilgjengelige behandlings- og transportressurser. Den beskriver evakueringslinjer og hastegradsvurdering der det er en hendelse med et stort antall skadde hvor behovet for behandlings- og transportressurser overskrider tilgjengelig kapasitet. Veilederen gir anvisninger på masseskadetriagering både for helsepersonell og annet innsatspersonell. Den angir at pasienter som ved en masse-skadehendelse skal transporteres til sykehus eller annet behandlingssted, rutinemessig skal triageres som rød (akutt), gul (haster), grønn (vanlig), grå (avventer) og svart (livløs). Veilederen gir også anbefalinger angående merkeutstyr til triagering.

11.11 Soneinndeling i et innsatsområde (tre-sonesystemet)

Et innsatsområde kan deles inn i ulike soner. Sonene brukes for å sikre at rett personell med rett kompetanse har trygge arbeidsforhold, og at man er bevisst hvilket beskyttelsesutstyr som må benyttes i hver enkelt sone. Det er både risikoforhold og taktiske forhold som kan bestemme hvilke personellkategorier som skal være i de ulike sonene.

I dag er soneinndelingen innarbeidet ved PLIVO- og CBRNE-hendelser, for utfyllende beskrivelse se respektive nasjonale prosedyrer som ligger på [NAKOS sine hjemmesider](#). Tankesettet er overførbart til trafikk-

ulykker, skredulykker og andre hendelser der man har et område med høy risiko, store personellressurser og behov for å tenke sikkerhet gjennom hele innsatsen. I PLIVO-prosedyren og ved CBRNE-hendelser brukes de engelske termene HOT – WARM – COLD.

Det bør i størst mulig grad benyttes norske ord og uttrykk for å unngå misforståelser. Derfor viser skissen inndeling med benevnelsene:

- HOT RØD SONE
Område med livsfare.
Beskyttelsesutstyr er nødvendig.
- WARM GUL SONE
Område med mulig helsefare.
Beskyttelsesutstyr er nødvendig.
- COLD GRØNN SONE
Område som regnes som trygt.
Beskyttelsesutstyr ikke nødvendig.

GRØNN SONE vil være den delen av et innsatsområde der det er venteplass for blant annet hjelpestyrker, etablert innsatsledelse og samleplass for skadde.

11.12 Sektorisering av innsatsområde

Sektorisering betyr at det deles opp i avgrensede oppgaver enten geografisk eller ut fra andre kriterier, og at det etableres en organisering med ledere og innsatsmannskaper som jobber selvstendig i sin sektor, men koordinert med innsatsen for øvrig. Ved innsats med stort geografisk omfang, mange skadde eller kompliserende faktorer knyttet til for eksempel organisasjon, kommunikasjon eller angrepsveier, kan det være hensiktsmessig å sektorisere innsatsen. Aktørene i redningstjenesten må i planverk, øvelsesplaner og bemanning være forberedt på å sektorisere innsatsen. Dette innebærer å kunne øke tilgjengelige lederressurser, samt ha en plan for kommunikasjon fra innsatsområdet på ulike talegrupper og planer for samhandling med operasjonelt nivå.

11.13 Nasjonal veileder for katastrofehendelser

Nasjonal veileder for katastrofehendelser (HRS, 2024) har som formål å gi økt kunnskap om de mest alvorlige redningshendelser som Norge kan stå ovenfor, denne er under utarbeidelse.

Begrepet katastrofe skal dekke redningshendelser hvor potensialet er så omfattende at det overgår redningsberedskapens evne til øyeblikkelig innsats for å redde et større antall menneskene fra død eller skade. Begrepet katastrofe er definert i kapittel 9.2.3 Katastrofe, internasjonalt definerer IMO/ICAO dette som Mass Rescue Operations (MRO): «*Search and rescue services characterized by the need for immediate response to large numbers of persons in distress, such that the capabilities normally available to SAR authorities are inadequate*».

12 EVALUERING OG ERFARINGSLÆRE

Den norske redningstjenesten utøves som et samvirke mellom en rekke samvirkepartnere. De har sine interne prosesser med fag- og organisasjonsutvikling som må henge sammen med utviklingen i den felles rammen som redningstjenesten utgjør.

I organisasjonsplanen for redningstjenesten er Hovedredningsentralen (HRS) og redningsledelsen ved disse gitt et særlig pådriveransvar for å vedlikeholde og videreutvikle samvirket innen redningstjenesten mellom hendelser og redningsaksjoner.

Å bidra til videreutvikling av redningstjenesten er også en sentral oppgave for alle med lederansvar, og særlig for redningsledelsen ved HRS / lokal redningsentral (LRS) og Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR).

12.1 Rapportering fra redningsaksjoner

Redningsaksjoner er en viktig kilde til erfaring, læring og analysearbeid som kan videreutvikle både det faglige og organiseringen i redningstjenesten. Grunnlaget for å kunne rapportere erfaringer fra en hendelse er å sørge for notoritet for de beslutningene og vurderingene som er gjort i redningsaksjoner. Kartgrunnlag, logg og annen dokumentasjon er viktig for å sikre et slikt grunnlag for utvikling. Den kvalitative delen av erfaringslæring kan utarbeides på grunnlag av hvordan erfarne ledere vurderer det som er gjort under aksjonen. Når det er rom for det, vil en rask første gjennomgang på ledernivå identifisere mulige læringspunkter som bør følges opp.

12.2 SAR-rapport

SAR-rapport er et system der søk- og redningsrapporter fylles ut av de aktørene som deltok under en redningsaksjon. Rapportene inneholder blant annet erfaringer som er gjort under aksjonen, og eventuelle forhold som bør følges opp i ettertid.

Det er innsatsleder fra politiet sammen med operasjonsleder som er ansvarlig for å fylle ut rapporten. De ulike ressursene som har gjort innsats i aksjonen, fyller ut sine rapporter for å få med spesifikke erfaringer fra hver enkelt aktør.

Rapportene gjør det mulig å hente ut statistikk og erfaringer innenfor ulike kategorier av aksjoner og geografisk område.

Det er en rekke forskjellige funksjonaliteter SAR-rapport avhengig av hvor i redningstjenesten man har sin funksjon. Det er for eksempel forskjeller mellom frivillige organisasjoner, 330 skvadronen og HRS (Hovedredningsentralen.no).

12.3 Erfaringslære etter redningsaksjoner og øvelser

Erfaringslære handler om å systematisere læringspunkter og bestep praksis fra aksjoner og øvelser for å dele det som kan føre til endringer eller videreføring av måten innsatser gjennomføres på. Det anbefales at man møtes jevnlig på tvers av organisasjonene slik at man kan drøfte erfaringer og sammen se hva man må endre i planverk, rutiner og regelverk.

Planleggingshjulet.

Offentlige og frivillige samvirkepartnere innenfor redningstjenesten bør følge opp funn og læringspunkter fra evaluerings- og erfaringsrapporter etter aksjoner og øvelser. Funn og læringspunkter skal konkretiseres i en ledelsesforankret tiltaksplan. En tiltaksplan skal være en plan for hvordan de ulike funnene i evalueringen skal følges opp, av hvem og med hvilken tidsfrist. Tiltaksplanen skal behandles og godkjennes av ledelsen. Oppfølging av aksjoner skal ikke anses som avsluttet før alle punktene i tiltaksplanen er fulgt opp tilfredsstillende. Se fig. læringshjulet.

Redningsledelsene ved HRS og LRS er viktige arenaer for å dele erfaringer på tvers av etater og organisasjoner og også ulike perspektiver på måten de samme aksjoner og øvelser er gjennomført.

12.4 Utvikling gjennom øvelser og samtrening

Øvelser og samtrening er viktige virkemidler for å øke samfunnets evne til å håndtere kriser og å styrke arbeidet innenfor redningstjenesten. Gjennom øvelser og samtrening kan aktørene teste og videreutvikle systemer, funksjoner og kompetanse eller påvise effekt av gjennomførte tiltak og endringer.

DSB er en god kilde til fagstoff om arbeid med øvelser, øvelsesmetodikk og eksempler på oppsummerte erfaringer etter større øvelser, jf. [DSBs øvingsveileder](#) (DSB, 2016).

Øvelser og samtrening er viktige verktøy for å holde en organisasjon i høy nok beredskap, teste håndtering av ulike scenarier, og ikke minst om planverket er samordnet.

12.5 LRS øvingsutvalg

Samvirkeprinsippet er ett av de grunnleggende prinsippene også for øvelser, jf. setningen som sier at «alle aktører har et selvstendig ansvar for å sikre best mulig samvirke både i det forberedende arbeidet og under redningsaksjoner». For å imøtekomme dette kan det opprettes øvingsutvalg som står for gjennomføring av øvingsaktiviteten. Øvingsutvalgene kan bestå av representanter fra nødetatene, Sivildforsvaret, Forsvaret og Statsforvalteren, og ledes av politiet. Redningsselskapet, Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF), Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) og eventuelle andre sentrale samvirkepartnere i distriktet, skal gis tilbud om å være med. Øvingsutvalgene kan, der det er relevant, søke samarbeid med høyskoler og universitet som tilbyr studier innenfor samfunnssikkerhet og beredskap.

12.6 Risiko- og sårbarhetsanalyse og beredskapsanalyse

Å jobbe og planlegge kunnskapsbasert er sentralt i god beredskapsplanlegging og utvikling av redningstjenesten, samt den enkelte samvirkepartner. Da er analyser og vurderinger viktig kunnskap å ta med seg i læring og utvikling. Det er forskjellige krav innen den enkelte etat og organisasjon for hvilke analyser og vurderinger som skal danne grunnlaget for planverk og beslutninger. I denne boken trekkes det frem to slike analyser: risiko- og sårbarhetsanalyse og beredskapsanalyse.

DSB skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. De skal være pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser. DSB har en fagrolle i det arbeidet, og har ansvar for å følge med på forhold som påvirker samfunnets beredskap, og for å sammenstille kunnskap og erfaringer og opptre som nasjonal normgiver på deres arbeidsfelt. DSB sine analyser av hendelser

som kan ramme det norske samfunnet kan være nyttig input til kompetansebygging, øvelser og håndtering av hendelser og planverk.

FylkesROS (Risiko- og sårbarhetsanalyse i fylket) skal gi oversikt over risiko og sårbarhet i fylket. FylkesROS skal danne en felles plattform for å forebygge uønskede hendelser og styrke samordningen av det regionale arbeidet med beredskap og krisehåndtering. Ofte vil kommuner være en viktig kilde til lokal ROS-analyse.

For å sikre en naturlig overgang fra kartlagt risiko til nødvendig beredskap, anbefales beredskapsanalyser og vurderinger gjort på bakgrunn av risiko- og sårbarhetsanalyser. Slike analyser og vurderinger skal bidra til å spesifisere dimensjonering og kvalitet til ressurser og oppgaveutførelse, men også bidra til viktige avklaringer av samvirke mellom ulike ressurser i redningstjenesten. I takt med nye trusler og et endret risikobilde må redningstjenesten utvikle nye metoder og handlingsmønstre. Tankesettet i ROS-analyser samt beredskapsanalyser, er i denne sammenheng grunnleggende for alle som utvikler planverk til bruk i redningstjenesten.

12.7 Internasjonale erfaringer

Norge er et lite land med et lavt folketall. Det vil være begrenset med erfaringer fra større hendelser. Det er derfor viktig at alle aktørene i redningstjenesten har et blikk på hva som skjer internasjonalt og bringer erfaringer tilbake til redningstjenesten. Noen eksempler på samarbeid om erfaringer er:

Arctic Lessons Learned Arena (LLA)

LLA er et prosjekt finansiert gjennom Arktisk Råd / EPPR for å skape en arktisk rettet database som skal fungere som et lagringssted for rapporter etter hendelser og øvelser i

Foto: Thomas Olsen

nordområdene. LLA lagrer rapporter innenfor SAR, oljevern og radionukleære hendelser.

Gjennom LLA sikrer man kunnskapsdeling mellom de arktiske landene, samtidig som også beredskapsplanleggere og akademiske institusjoner kan få tilgang til informasjonen.

International Search and Rescue Incident Database (ISRID)

Databasen ble utviklet for analyse av SAR-statistikk fra hele verden. Per 2022 var over 150 000 SAR-hendelser samlet inn. HRS leverer data til ISRID.

NORDRED

Nordred (Nordred, 2024) er et nordisk samarbeid i redningstjenesten. Medlemslandene er Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Formålet med Nordred er å fremme samarbeid innen redningstjenesten mellom medlemslandene på ulike måter, både når det gjelder samarbeid om å utvikle redningstjenesten, men også operativt samarbeid i redningssituasjoner. Samarbeidet er basert på en egen rammeavtale.

Landsbjørg (ICE-SAR)

FORF og Landsbjørg på Island har en samarbeidsavtale (2016) om gjensidige støtte når det gjelder opplæring, utvikling av standarder og bidrag med kompetanse på konferanser og kurs.

IKAR (Den internasjonale fjellredningskommisjonen)

IKAR er et internasjonalt redningsfaglig forum hvor frivillige organisasjoner/etater innen alpin fjellredning innhenter og utveksler erfaringer innen fagområdene fjellredning, skredredning, flyredning og fjellmedisin. Gjennom deltakelse på IKAR-konferansen blir redningstjenesten oppdatert på ny internasjonal kunnskap innen alpin fjellredning, i tillegg til at man blir oppdatert på nyheter innen utvalg og bruk av redningsutstyr.

The International Maritime Rescue Federation (IMRF)

IMRF er en internasjonal, ikke-statlig organisasjon som støtter maritime søk- og redningsorganisasjoner (SAR) med utvikling av maritim SAR rundt om i verden. Arbeidet spenner over noen av de viktigste utfordringene som maritim SAR står overfor og er viktig for å heve og opprettholde felles standarder, samt forbedre den generelle globale SAR-evnen.

12.8 Arenaer for erfaringslæring og utvikling

Lokalt er LRS rett sted for å drøfte erfaringer. Redningsledelsen ved LRS og HRS bør jevnlig gjennomgå redningsaksjoner innen eget ansvarsområde, og evaluere om man brukte rett ressurser, om situasjonen ble håndtert bra nok eller om det er erfaringer som fører til revisjon av planverk.

NRR og redningsledelsene ved HRS er arenaer for å ta opp behov for endring i planverk, rutiner og regler som berører redningstjenesten. Det er også her den enkelte fagetat må dele informasjon fra sitt virke som kan ha betydning for de andre aktørene.

Det er ulike konferanser som har samfunns-sikkerhet, beredskap og redningstjeneste som tema. Disse er viktige for utvikling av redningstjenesten. I planlegging av slike konferanser bør representanter fra NRR, delta i utarbeidelse av programmet.

Det finnes etter hvert mange utdanninger innenfor redningstjeneste og beredskap. Det er viktig at de som har ansvar for slike utdanningsløp, sikrer input til utdanningen fra redningstjenesten.

12.9 Tilsyn

HRS gjennomfører jevnlig tilsyn med LRS. Tilsynsvirksomheten gjøres ut fra mandat fastsatt av JD. Overordnet mål er å avdekke utfordringer knyttet til samvirke, koordinering, rolleavklaring og samtrenting mellom aktørene i redningstjenesten med sikte på at LRS skal være best mulig egnet til å ivareta sitt ansvar og oppgaver innen redningstjenesten, jf. [instruks om hovedredningssentralenes tilsyn med lokale redningssentraler](#) (Regjeringen.no, 2015).

Foto: Norsk Folkehjelp

13 SAMBAND I REDNINGSTJENESTEN

Godt fungerende samband er en forutsetning for at redningsaktørenes mange oppgaver skal kunne løses raskt og effektivt, både internt i egen etat, og på tvers av organisasjoner og etater.

13.1 Nødnett

Nødnett er et nasjonalt, digitalt samband for politi, brann- og helsetjeneste, samt andre aktører med nød- og beredskapsansvar. Nødnett gir sikker kommunikasjon både internt og på tvers av organisasjonene. Med Nødnett kan brukerne kommunisere i felles talegrupper på tvers av organisatoriske og geografiske grenser samt internt i egen organisasjon i forhåndsdefinerte talegrupper. Nødnett er bygd ut for bruk i Fastlands-Norge.

13.1.1 Systemoversikt

En oversikt over tekniske løsninger og tilgjengelige funksjoner, informasjon og råd om riktig bruk av Nødnett er beskrevet i dokumentet [Nødnett i bruk](#) (DSB, 2024), det eies og forvaltes av DSB.

13.1.2 Grenseoverskridende kommunikasjon

Nødnett er sammenkoblet med finske Virve og svenske Rakel ved hjelp av TETRA-standarden ISI (Inter System Interface). ISI tillater kommunikasjon mellom ulike nett og mulighet for å migrere radioterminaler til andre nett. Dette gjelder både på strategisk og operasjonelt nivå.

Radioterminalene kan flyttes mellom radionetten slik at det er mulig å kommunisere

med svensk og finsk innsatspersonell i felles talegrupper. Brukere av Nødnett som bistår i aksjoner kan kommunisere både med norske, svenske og finske radioterminaler. For å kommunisere over grensen må radioterminalene være konfigurert med egen programvare og lisenskoder. Det er laget felles retningslinjer for bruk av tjenestene i Sverige og Finland, jf. dokumentet [Grenseoverskridende kommunikasjon](#) (DSB, 2024).

13.1.3 Prosedyrer

For å sikre riktig og lik bruk av Nødnett er det utarbeidet sambandsreglement som skal sikre entydige og enhetlige prosedyrer og rutiner for kommunikasjon ved intern og ekstern samhandling på tvers av organisasjoner og brukergrupper. Sambandsreglementene består av flere nivåer:

Nivå 1 Felles sambandsreglement for Nødnett.

- Reglementet beskriver hvordan nødetatene og samvirkepartnere skal samvirke, gjennom entydige prosedyrer og rutiner for kommunikasjon mellom brukerne. Politidirektoratet (POD) har forvaltningsmessig ansvar for Felles sambandsreglement for Nødnett. Nødetatene og beredskapsaktører skal planlegge sine operative prosedyrer med forankring i dette dokumentet.

Nivå 2 Nasjonalt nivå for den enkelte organisasjon/etat.

- Hver brukerorganisasjon/etat utarbeider nasjonale sambandsreglement/prosedyrer for egne brukergrupper.

Nivå 3 Regionalt/lokalt innen den enkelte organisasjon/etat.

- Hver brukerorganisasjon/etat utarbeider sambandsreglement/prosedyrer tilpasset regionale/lokale forhold.

Nødnett skal understøtte kommunikasjon med samarbeidende organisasjoner. Reglementene skal beskrive hvilke funksjoner den enkelte organisasjon har tilgang til, og hvordan disse skal brukes. Sambandsreglementene skal harmoniseres med samarbeidende aktører for å sikre god samhandling mellom innsatspersonell.

Taktiske veiledere til bruk i redningstjenesten må ha en egen del om samhandling i nødnett.

13.2 Maritim radio

Til daglig ivaretar Telenor Kystradio lytte-tjeneste og det maritime sambandet mot fartøy på sjøen. HRS leder og koordinerer sjøredning på maritim radio gjennom kystradioen som er samlokalisert både i Stavanger og Bodø. Maritimt samband mellom og mot fartøy på sjøen er regulert i internasjonalt regelverk. Internasjonal konvensjon om sikkerhet (for menneskeliv) til sjøs (SOLAS-konvensjonen) (Lovdata, 1974) og ITU Radio Regulations (RR) (ITU, 2020) setter minimumsstandarder for sikkerhet innenfor samband til sjøs. Norsk lovverk setter ytterligere krav til maritim VHF-radio om bord og lytteplikt. Dette gjelder også politi-, brann- og ambulansébåter. Alle fartøy som har VHF-radio montert, har også lytteplikt på nød- og kallekanal 16.

13.3 Flyradio

Samband mellom og mot luftfartøy er regulert i internasjonalt regelverk. I det daglige ivaretas dette av Avinor på dedikerte frekvenser. Under en redningsaksjon er det HRS som koordinerer kommunikasjon med luftfartøy. Redningshelikopter, ambulanshelikopter, politihelikopter og brannhelikopter har Nødnett om bord for nødvendig kommunikasjon/koordinering med innsatspersonell på bakken.

13.4 Alternativ kommunikasjon

13.4.1 Offentlig telenett

Varsling fra publikum om hendelser skjer vanligvis over offentlige telenett. Trippel- og tverrvarsling mellom nødetatene, SAR-varsling og viderevarsling til andre samarbeidspartnere skjer også vanligvis over offentlig telenett. Ved større redningsaksjoner kan offentlige telenett benyttes for koordinering av innsats, hvis telenettet ikke er overbelastet av sivil trafikk i eller ved hendelsesstedet. Alternativt kan satellittkommunikasjon eller kommunikasjon satt opp av radioamatørtjenesten benyttes som avlastning ved kapasitetsutfordringer.

13.4.2 Satellittelefon

Satellittkommunikasjon benyttes for kommunikasjon til skip og fly samt kommunikasjon under hendelser der bakkebasert infrastruktur ikke er tilgjengelig eller er ødelagt. Fra satellittelefoner er det mulig å ringe til abonnenter i det offentlige telenettet og til radioterminaler som er innenfor dekning av Nødnetts infrastruktur.

13.4.3 Radioamatørtjenesten

Radioamatørene disponerer en rekke frekvensbånd som gjør det mulig å kommunisere over enhver distanse og under stort sett alle forhold. Norsk Radio Relæ Liga (NRRL), radioamatørenes organisasjon i Norge, har gjennom sine lokale grupper en godt utbygd infrastruktur som gir mulighet for toveis talesamband og å sende og motta e-post over radio i de tilfeller man ikke har lokal tilgang til internett.

En radioamatør har en offentlig utstedt autorisasjon, og en betydelig bred teknisk kompetanse. De kan bistå innen planlegging, feilsøking og feilretting på forskjellige tekniske plattformer og løsninger.

Under redningsaksjoner kan det leveres sporing av søk- og redningspersonell. Ved hjelp av en sporsender vises søk- og redningspersonellets posisjon på kart.

Radioamatørene kan levere internett til IL-KO, selv på steder med dårlig dekning.

Radioamatørenes kapasiteter er hensiktsmessig å benytte som reserve- eller avlastningssamband under større aksjoner og under redningsaksjoner der man kan forvente dårlig dekning av for eksempel Nødnett og mobiltelefoni.

13.4.4 Reservesamband

Radioamatørene kan sette opp portable løsninger ut fra situasjon og behov. Gjennom en godt utbygd infrastruktur og portabelt utstyr etableres det reservesamband. Dette kan benyttes til både tale og e-post.

13.4.5 Kommunikasjonsberedskap

Alle organisasjoner bør ha gode planer for hva man skal foreta seg før, under og etter en hendelse som rammer kritisk infrastruktur når det gjelder blant annet kommunikasjon. Om Nødnett ikke virker som normalt, finnes det flere mulighet for fortsatt å bruke Nødnett radioterminaler for å kommunisere sammen i egen organisasjon og mot andre brukere av Nødnett.

Lokal tilgang på basestasjon (LST)

Over 400 basestasjoner er programmert til å virke lokalt dersom basestasjonen mister forbindelsen med resten av Nødnett. En basestasjon kan da operere lokalt i såkalt Local Site Trunking (LST). En basestasjon må på forhånd være aktivert for dette. En

slik basestasjon vil automatisk gå i LST-modus når den mister kontakten med kjerne-nettet, og vil forbli i LST til den får kontakt igjen. Radioterminaler som er tilknyttet en basestasjon mens den er i LST-modus, vil kunne operere som «normalt», men kun med andre radioterminaler som er tilknyttet den samme basestasjonen.

Direktemodus (DMO)

Direct Mode Operation (DMO) funksjonen kan benyttes for å oppnå kommunikasjon i et begrenset område. Kontakten mellom radioterminaler i DMO avhenger av terreng, hindringer og avstand.

Eventuelt kan DMO repeater benyttes for å utvide dekningsområdet.

Alle Nødnetts radioterminaler kan kobles til DMO. Hvilke DMO-talegrupper som er tilgjengelig avhenger av hva som er forhåndsprogrammert i radioterminalen. Større brukerorganisasjoner har egne DMO-talegrupper, og det er opprettet felles DMO-talegrupper som muliggjør kommunikasjon på tvers mellom brukergupper. Bruken av og tilgang til disse DMO-talegruppene reguleres gjennom sambandsreglement. Ved bruk av DMO under redningsaksjoner benyttes normalt talegruppe DMO-SAMVIRKE for felles kommunikasjon.

DMO gir også brukere som er utenfor Nødnetts dekningsområde mulighet til lokal kommunikasjon for eksempel inne i bygg, tunneler, parkeringsanlegg, og utendørs i områder med manglende dekning.

Det kan være hensiktsmessig å benytte DMO for lokal kommunikasjon med mange Nødnettbrukere for å avlaste Nødnett og begrense radiotrafikken i TMO til det som er nødvendig, selv om man i innsatsområdet har god dekning fra Nødnett.

Foto: FORF

14 DIGITALT SAMVIRKE

Fagspesifikke verktøy vil utvikles og vedlikeholdes av etaten(e) som har fagansvaret. Ved tverrfaglig ansvar vil koordinering og samarbeid være forventet. Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR) vil kunne sette sammen arbeidsgrupper for utvikling og testing av slike støtteverktøy ved behov. Rett digitalisering kan bidra til et mer styrket samvirke i redningstjenesten. Redningstjenesten er spesiell i og med at den benytter ressurser fra mange forskjellige aktører og virksomheter i oppdragsløsningen. Alle disse har interne digitale fagsystemer som i liten grad kommuniserer med hverandre. Det viktigste digitale verktøy for nødetatene og redningstjenesten så langt er Nødnett. Dette verktøyet har betydd mye for felles situasjonsforståelse og gitt økt tempo i samvirket mellom aktørene. Nødnett er beskrevet nærmere i kapittel 13.1 Nødnett.

Det er viktig for redningstjenesten at alle aktørene kan samvirke under en redningsaksjon. Det vil si at de digitale verktøy som hver aktør benytter, bør kunne integreres og kommunisere med systemene til de andre aktørene. Det betyr at om en aktør utvikler et digitalt verktøy for oppgaver i redningstjenesten, så bør følgende prinsipper følges:

- krav til sikkerhet (GDPR) og kontroll på informasjon
- kontroll på hvem som er eier av systemet
- bidra til mer effektiv og enklere løsning av oppdrag

- være tilgjengelig for alle relevante aktører som har behov
- være lett å benytte

Det finnes flere eksempler, som for eksempel Felles Ressursregister og SAR-rapport.

14.1 Felles Ressursregister (FRR)

FRR er en samling av informasjon om ressurser fra offentlige etater, frivillige organisasjoner og private virksomheter. Felles Ressursregister effektiviserer den operasjonelle innsatsen ved å dele oppdatert informasjon om relevante ressurser på tvers av etater og organisasjoner. Ressursen har selv ansvaret for å legge inn og vedlikeholde informasjon om egen redningsberedskap. Alle brann- og redningssjefer har ansvar for å legge inn og vedlikeholde informasjon om tilgjengelige båt-ressurser og eventuelt andre spesielle ressurser.

I en nødssituasjon er det avgjørende at de operative etatene, som har beredskap 24/7, har tilgang til kvalitetssikret informasjon om tilgjengelige ressurser, deres kompetanse, utstyr og posisjon. For så å finne, velge ut og varsle de nærmeste og riktige ressurser i en aksjon.

For å ha en robust beredskap og en effektiv koordinering av redningsoppdrag, er man nettopp avhengig av slik informasjon om ressurser både før, under og etter aksjoner.

SAR-rapport er et nasjonalt rapporterings-system for den offentlig organiserte rednings-tjenesten etter redningsaksjoner, og som alle samvirkepartnere benytter. Formålet med systemet er å lære av tidligere aksjoner for å forbedre fremtidige aksjoner og dermed redde flere menneskeliv. Systemet har også en oppfølgingsmodul for utfordringer og beste praksis. Dette fungerer som et saks-behandlingssystem, der hver konkret sak ikke blir lukket før det foreligger en løsning på utfordringen. SAR-rapport bør tas i bruk av alle aktører som deltar i redningsaksjoner, både på taktisk og operasjonelt nivå, slik at bilde på erfaringer etter hendelser blir komplett. SAR-rapport er nærmere beskrevet i kapittel 12.2 SAR-rapport.

Det er vesentlig at anskaffelse eller utvikling av nye verktøy tar høyde for interoperabilitet (systemene må kunne «snakke sammen»). Data må kunne utveksles mellom aktørene, både horisontalt og vertikalt. Det betyr for eksempel at den informasjon som legges inn i aksjonsstøtteverktøyet i IL-KO må kunne gjenbrukes på LRS- og HRS-nivå, om nødvendig. Videre at kart som produseres på taktisk eller operasjonelt nivå, må kunne deles mellom aktørene og danne grunnlag for produksjon av informative kart for publikum, eksempelvis om evakueringsruter og risiko-utsatte områder. Det betyr også at et person-registreringssystem bør kunne gjenbrukes på kommunalt nivå for deres behov.

Fagspesifikke verktøy vil utvikles og vedlikeholdes av etaten(e) som har fagansvaret. Ved tverrfaglig ansvar vil koordinering og samarbeid være forventet. NRR vil kunne sette sammen arbeidsgrupper for utvikling og testing av slike støtteverktøy ved behov.

Nødvarsel til befolkning, som er beskrevet i kapittel 8.8 Nødvarsel, er også et eksempel på

digitalt samvirke, der politiet kan sende ut et nødvarsel på vegne av andre myndigheter.

14.2 Politiets registrering av impliserte ved alvorlige hendelser eller katastrofer

Politiet skal i samarbeid med samvirkepartnere sikre at personer involvert i en hendelse, og deres pårørende, blir ivaretatt, jf. kapittel 11 i Politiets beredskapssystem (PBS) (POD, 2020).

Politiet har utviklet rutiner for å forenkle registreringen og effektivisere politiets behandling av de involverte for å raskt kunne få tilstrekkelig oversikt av omfanget av hendelsen. Registreringen foregår i samme modul som politiets tipshåndtering.

14.2.1 Instruks og regelverk

Politiinstruksen gir regler om politiets plikt til å identifisere omkomne og sørge for varsling til de pårørende. I tillegg skal politiet sørge for varsling av pårørende til savnede personer eller personer som er kommet til skade.

Politiet har ansvaret for samordning og ledelse av politioppgaver. Samtaler med evakuerte og pårørende bidrar til at politiet får rask oversikt over situasjonen. I den innledende fasen er etterretning og etterforskning viktig for å få overblikk. Dette er oppgaver som i sin helhet er tillagt politiet.

Kommunikasjonen med pårørende, involverte og media er en kritisk faktor. Det forventes at politiet raskt gir riktig og tilstrekkelig informasjon, og derfor viktig at politiet så raskt som mulig innhenter, bearbeider og distribuerer informasjon.

14.3 Felles system for aksjonsstøtte

Det er utviklet et digitalt aksjonsstøttesystem for redningstjenesten. Dette systemet er i første omgang utviklet for bruk ved søk etter savnede personer på land. HRS, LRS og IL-KO gjør

nytte av systemet i forbindelse med planlegging, gjennomføring og evaluering av redningsinnsats. Systemet planlegges utviklet videre til bruk ved andre typer redningsaksjoner (og ved SEAO som gjennomføres i regi av politiet).

14.4 Posisjonsformater

Rett posisjonsformat under redningsoppdrag på land er alltid UTM kartreferanse i kartdatum WGS 84. Dette kravet er ufravikelig da ressursene på bakken opererer på kart som har dette formatet (hovedkartserien for Norge og turkart). I Norge er nå EUREF89 etablert som offisielt kartdatum.

Rett posisjonsformat under redningsoppdrag på sjøen er alltid posisjon oppgitt som grader og desimalminutter.

Nødmeldesentraler og HRS skal kunne forstå og konvertere ulike formater slik at dette blir riktig når oppdraget leses ut til redningsressurser som skal i innsats.

De som er i innsats må kunne operere med ulike formater, både på sjø, luft og land.

Foto: Gunnar Nilsen

15 FAGORD OG BEGREPER I REDNINGSTJENESTEN

Ord kan brukes og forstås ulikt i forskjellige etater. I et samvirkeperspektiv er det nyttig at aktørene i størst mulig grad har et felles språk, og der hvor det ikke er mulig må det være et minimumskrav at ord som må forstås av alle aktører i redningstjenesten er beskrevet, formidlet og forstått.

Denne håndboken inneholder ordliste for akronymer og termer som ofte er brukt i redningstjenesten. Det er i tillegg et digitalt bibliotek for termer oppe til høyre på [HRS sin hjemmeside](#).

Hovedvekten i ordlistene er på norske termer, men redningstjenesten, spesielt på sjø og i lufta, er omfattet av et internasjonalt etablert rammeverk der arbeidsspråket er engelsk. På nettsiden til HRS blir det vist til kilder til internasjonale termer.

15.1 Liste over forkortelser

<i>Forkortelse</i>	<i>Forklaring</i>
ACO	Aircraft coordinator
AIS	Automatisk identifikasjon av skip
Aksjons-AMK	AMK-sentral som koordinerer aksjonen
AMK-LA	Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral – luftambulansse. AMK-sentral med ansvar for koordinering av ambulanssehelikopter mht. alarmering og flight following
AMK-sentral	Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral (113).
CBRNE	Kjemiske stoffer (C), biologisk agens (B), radioaktive stoffer (R), nukleært materiale (N), og eksplosiver (E)
DSA	Direktorat for strålevern og atomsikkerhet
DSB	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

<i>Forkortelse</i>	<i>Forklaring</i>
ELS	Enhetlig ledelsessystem
EP	Evakueringspunkt
ETA	Estimated time of arrival – beregnet ankomsttid
ETD	Beregnet avgangstid
ETE	Antall minutter til ankomst
EVAK	Samleplass for evakuerte
FH	Forsvarets høgskole
FLIR	Forward-looking infrared
FOH	Forsvarets fellesoperative hovedkvarter
FORF	Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum
FRR	Felles Ressursregister
GIS	Geografisk informasjonssystem
Hdir	Helsedirektoratet
HELP	Helikopterlandingsplass
HEMS	Helicopter Emergency Medical Service
HF	Helseforetak
HOD	Helse- og omsorgsdepartementet
HRS	Hovedredningssentralen
IAMSAR	International Aeronautical and Maritime Search and Rescue Manual
ICAO	International Civil Aviation Organization
ICE-SAR	Islands forening for søk, redning og skadeforebygging
IHR	Internasjonal humanitærrett
ILH	Innsatsleder helse
IKAR	Internasjonal fjellredningskommisjon (International Commission for Alpine Rescue)
IL-KO	Innsatsleders kommandoplass

<i>Forkortelse</i>	<i>Forklaring</i>
IMRF	International Maritime Rescue Federation
IR	Infrared (infrarødt)
ISMERLO	International Submarine Escape and Rescue Liaison Office
ISRID	International Search and Rescue Incident Database
ITU	International Telecommunication Union
JD	Justis- og beredskapsdepartementet
KSE	Krisestøtteenheten
KU-ATOM	Kriseutvalget for atomberedskap
KV	Kystvakten
LA	Luftambulanse
LA FW	Luftambulanse fly (ambulansefly) fixed wing
LA RW	Luftambulanse helikopter (ambulanshelikopter) rotor wing
LAT	Luftambulansetjenesten
LLA	Lessons Learned Arena
LRS	Lokal redningsentral
LV	Legevakt
LVS	Legevakt-sentral (LV-sentral)
MEDEVAC	Medisinsk evakuering
MFE	Mobil Forsterkningsenhet. Nasjonal ressurs i Sivilforsvaret for store og komplekse hendelser.
MLH	Medisinsk leder helse
MRE	Mobil renseenhet i Sivilforsvaret
MRO	Mass Rescue Operation
NAKOS	Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin
NARG	Norske Alpine Redningsgrupper
NFS	Norsk Folkehjelp Sanitet

<i>Forkortelse</i>	<i>Forklaring</i>
NGRT	Norske Grotteredningstjeneste
NKOM	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
NLF	Norsk Luftsportforbund
NORDRED	Nordisk redningstjenestesamarbeid
NRH	Norske redningshunder
NRR	Nasjonalt Redningsfaglig Råd
NRRL	Norsk Radio Relæ Liga
OSC	On-scene coordinator
PBS	Politiets beredskapssystem
PD	Politidistrikt
PFT	Politiets fellestjenester
PIT	Politiets IKT-tjenester
PLIVO	Pågående livstruende vold
PO	Politioperativt register
POD	Politidirektoratet
RHF	Regionalt helseforetak
RKH	Røde Kors Hjelpekorps
RITS	Redningsinnsats til sjøs
RN	Radionukleær
SOLAS	International Convention for the Safety of Life at Sea
RS	Redningsselskapet
SAR	Search and Rescue
SBG	Speidernes beredskapsgrupper
SBS	Sivilt beredskapssystem
SEAO	Søk etter antatt omkomne

<i>Forkortelse</i>	<i>Forklaring</i>
SITSEN	Utenriksdepartementets operative senter og situasjonssenter
SLAR	Side-looking airborne radar
SRR	Søk og redningsregion
SRU	Søk- og redningsenhet
STRATEVAC	Strategic Evacuation, Forsvarets kapasitet for evakuering av personer som trenger medisinsk overvåkning, behandling og pleie under transporten, ved hjelp av fly
STY	Venteplass for bistandsstyrker
TELLUS	Politiets kartløsning som primært benyttes på operasjonssentralen for å understøtte oppdrags håndtering.
TransMed	Kartverktøy som brukes på AMK
TransMobile	Kartverktøy/meldingsskjerm i ambulanser
USAR	Urban Search and Rescue

15.2 Liste over termer i redningstjenesten

<i>Termer</i>	<i>Forklaring</i>
Aircraft coordinator (ACO)	Person eller team som koordinerer flere luftfarkoster under leteaksjoner, for å støtte redningsleder og on-scene coordinator
Akuttmedisin	Kvalifisert medisinsk diagnostikk, rådgivning, behandling og/eller overvåkning ved akutt oppstått eller forverring av sykdom eller skade, herunder akutte psykiske lidelser, der rask medisinsk hjelp kan være avgjørende for liv og helse.
Akuttmedisinsk beredskap	Forberedte tiltak som iverksettes for å sikre befolkningen nødvendige helsetjenester i akutte situasjoner
Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral (AMK)	Spesialisthelsetjenestens akuttmedisinske fagsentral for mottak og håndtering av henvendelser om behov for medisinsk nødhjelp og ambulanseoppdrag
Akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus (synonym: prehospital tjeneste)	Medisinsk nødmeldetjeneste, kommunal legevaktordning og ambulansetjenesten

<i>Termer</i>	<i>Forklaring</i>
Akuttmottak	Avdeling eller enhet i sykehus med akuttmedisinsk beredskap for mottak, diagnostikk, triage og behandling av pasient med akutt oppstått sykdom, akutt forverring av eksisterende sykdom eller skade
Ambulansefly	Se luftambulanse
Ambulansehelikopter	Se luftambulanse
Beredskap	Planlagte og forberedte tiltak som gjør oss i stand til å håndtere uønskede hendelser slik at konsekvensene blir minst mulig
Beredskapssituasjon	Situasjon med økt beredskap fordi en hendelse har inntruffet eller man forventer at en hendelse vil inntreffe
Berørt	Person som ikke er direkte rammet, men som likevel kan ha behov for støtte
Brannsjef	Den som leder brannvesenet i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven
Brannvernregion	To eller flere kommuner som samarbeider om gjennomføring av noen eller alle brannvesenets oppgaver
Evakueringslinje (synonym: evakueringsakse)	Transportakse fra innsatsområde til sykehus, legevakt eller evakuertsender
Evakueringspunkt (EP)	Ved EP skal de skadde og uskadde som transporters eller følges ut av innsatsområde registreres, Om mulig også hvor de transporteres All loggført informasjon ved EP skal snarest mulig meldes inn til politiets operasjonssentral, EP er underlagt politiet
Evakuert	Skadde eller uskadde personer som evakueres (flyttes) fra et fareområde til et tryggere område
Evakuertsender	Et evakuerte senter er et oppholdssted for fysisk uskadde personer som har vært involvert i en hendelse, der de kan få informasjon, hjelp til blant annet gjenforening med pårørende, samtaltjenester og omsorg
Grønn sone (synonym: cold zone)	Området regnes som trygt. Beskyttelsesutstyr ikke nødvendig
Gul sone (synonym: warm zone)	Område med mulig helsefare. Beskyttelsesutstyr nødvendig
Helikopterlandingsplass (HELP)	Den bør legges så nær opp til samleplatsen for skadde som mulig, for å unngå omlastning fra ambulanse til helikopter. Denne er underlagt politiet
Helse, miljø og sikkerhet (HMS)	Arbeid som skal gjøres på den enkelte arbeidsplass for å forbedre arbeidsmiljøet samt å redusere skader på det ytre miljø

<i>Termer</i>	<i>Forklaring</i>
Helseforetak (HF)	Utøvende virksomhet som yter spesialisthelsetjenester, forskning, undervisning og andre tjenester som står i naturlig sammenheng med dette eller er pålagt i lov
Hovedredningsentral (HRS)	Offentlig virksomhet for ledelse og koordinering av redningsaksjoner
Håndtering av døde	Det skal normalt ikke opprettes samleplass for døde, de bør så vidt mulig forbli urørte og håndteres om hendelsessted. Ved dødsfall på en samleplass for skadde opprettes en samleplass for døde på et egnet sted etter avtale med innsatslederen, i samråd med etterforskningslederen eller en kriminaltekniker. Samleplassen er underlagt politiet
Industrivern	En ordning som sikrer at kvalifisert personell i en virksomhet er tilgjengelig for innsats på kort varsel
Innsatsleders kommandoplass (IL-KO)	Ved behov oppretter innsatslederen et IL-KO, der den samlede innsatsen på taktisk nivå ledes og koordineres
Innsatsområde	En skjematisk oversikt over de forskjellige funksjonene på et større innsatsområde. Hvilke funksjoner som skal ivaretas, vil avhenge av hendelses art, omfang og kompleksitet
Innsatsstyrke	Styrke som kalles ut til innsats ved redningsaksjoner
Katastrofe	Hendelse med høyt antall døde som vil kreve ressurser og innsats i et nasjonalt perspektiv
Kommandoplass (KO)	Sted hvor lederne på et skadested samles, og som de utøver ledelse fra
Kommunal legevakt (ordning)	Organisert virksomhet som gjennom hele døgnet skal vurdere henvendelser om øyeblikkelig hjelp, herunder foreta den oppfølging som anses nødvendig.
Kriserådet (fullform: Regjeringens kriseråd)	Øverste administrative koordineringsorgan for krisehåndtering på departementsnivå
Krisestøtteenheten (KSE)	Seksjon i samfunnsikkerhetsavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet som ved behov skal yte støtte til lederdepartementet og Kriserådet i deres krisehåndtering
Legevaktsentral	Fagsentral betjent av helsepersonell, normalt for mottak, prioritering og formidling av henvendelse til legevakt eller oppdrag til hjemmesykepleier og jordmor, rådgivning til innringer og varsling av leger ved behov for medisinsk nødhjelp.

<i>Termer</i>	<i>Forklaring</i>
Liaison	Et forbindelsesledd mellom ulike organisasjoner, for eksempel staber, formålet er å forbedre informasjonsflyten mellom egen og mottakende organisasjon
Lokal redningsentral (LRS)	Sentral som har det koordinerende ansvaret for redningsaksjoner i det enkelte politidistriktet eller på Svalbard
Luftambulanse	Luftfartøy som er innredet for og brukes til diagnostikk, behandling, overvåking og transport av syke eller skadde pasienter
Luftambulansetjeneste	Beredskap for eller transport av pasienter og helsepersonell med fly eller helikopter i forbindelse med sykdom eller skade som krever hurtig og kvalifisert innsats eller slik transport grunnet lang avstand
Mass rescue operation (MRO)	Search and rescue services characterized by the need for immediate response to large numbers of persons in distress, such that the capabilities normally available to search and rescue authorities are inadequate Lete- og redningsoperasjoner der et stort antall personer i nød trenger umiddelbar respons og normalt tilgjengelige lete- og redningsressurser ikke er tilstrekkelig
Masseskadetriage	Strukturert arbeidsmetode for å prioritere skadde på best mulig måte ved hendelser der antallet pasienter overstiger tilgjengelige behandlings- og transportressurser
Medisinsk nødhjelp	Nødhjelp iverksatt av helsepersonell i forbindelse med skade, akutt oppstått sykdom, eller akutt forverring av eksisterende alvorlig sykdom
Medisinsk nødmeldetjeneste	Landsdekkende, organisatorisk og kommunikasjons tekniske system for varsling og håndtering av henvendelser ved behov for akutt-medisinsk hjelp og kommunikasjon innen helse- og omsorgstjenesten, der kommunenes legevaktnumre, nasjonalt legevaktnummer (116 117) og medisinsk nødtelefon (113) inngår
Medisinsk nødmelding	Melding til AMK-sentral eller legevaktsentral om behov for medisinsk nødhjelp
Medisinsk nødnummer	Telefonnummer (113) som befolkningen kan ringe ved livstruende/akutt sykdom eller skade
Mobilisering	Samling av personell og materiell for å gjøre klar til innsats
Mottakssenter	Et sted hvor man mottar et større antall evakuerte og/eller skadde fra en hendelse på sjøen eller i utlandet. Mottakssenteret skal sikre at politiet får oversikt over hvor mange som er involvert i hendelsen,

<i>Termer</i>	<i>Forklaring</i>
Nødetat	Offentlig instans med ansvar for å håndtere befolkningens og samfunnets behov for hjelp i nødsituasjoner
Nødmeldesentral	Døgnbemannet kommunikasjonsentral som tar imot nødmeldinger fra publikum, og som koordinerer operative ressurser
Nødmelding	Melding fra den nødstedte, eller på vegne av den nødstedte til nødmeldesentral
Norsk indeks for medisinsk nødhjelp (NIMN)	Beslutningsstøtteverktøy for personell i AMK-sentral og legevakt-sentral som i hovedsak er et verktøy for fastsettelse av hastegrad, valg av respons, medisinsk rådgivning og instruksjon
On-scene coordinator (OSC)	Person som koordinerer søk- og redningsoperasjoner i et bestemt område til sjøs
Operasjonelt nivå	Nivå for å lede, koordinere og støtte taktisk nivå med kompetanse, kapasitet og kommunikasjon samt ivareta innsatsmannskaper og mennesker som er evakuert fra innsatsområde
Pandemi	Epidemi er et utbrudd av en sykdom som sprer seg raskt mellom mennesker i mindre områder, f.eks. influensa, mens pandemi rammer mennesker over et omfattende geografisk område, som f.eks. svineinfluensautbruddet i 2009 og koronaviruset i 2020
Pårørende	Nære personer til de som er involvert i en uønsket hendelse, en ekstraordinær hendelse eller krise
Pårørendekontakt	Pårørendekontakten er de pårørendes kontaktpunkt i politiet. Den skal settes inn så snart som praktisk mulig, og senest når den akutte fasen med å redde liv er over (og man går over i søk etter antatt omkomne). Pårørendekontakten skal holde de pårørende orientert, men også innhente informasjon som kan bidra til å finne og identifisere antatt omkomne
Pårørendesenter	Oppmøtested for pårørende med behov for informasjon, hjelp, omsorg og samtale tjenester, gjenforening med de involverte i en hendelse
Pårørendetelefon	Politidistriktene skal opprette en pårørendetelefon ved hendelser der det er behov for å informere eller på annen måte håndtere mange pårørende
Politisk nivå	Nivå for ivaretagelse av lokale, regionale, nasjonale og internasjonale fellesinteresser som er truet eller utfordret som følge av den oppståtte beredskapssituasjonen
Primæransvar	Ansvar et etat har for en sektor, funksjon eller tjeneste i en normalsituasjon

<i>Termer</i>	<i>Forklaring</i>
Redningsaksjon	Håndtering av en hendelse med fare for liv og helse som krever koordinert innsats fra flere etater eller organisasjoner
Redningsberedskap	Ikke definert
Redningshendelse	En hendelse som krever redningstjeneste
Redningstjeneste	Offentlig organisert øyeblikkelig innsats fra flere samvirkepartnere for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivaretatt av særskilt opprettede organer eller ved særskilte tiltak
Regional AMK (R-AMK)	AMK med overordnet koordineringsansvar i et regionalt helseforetak. I Helse Sør-Øst brukes benevnelsen koordinerende AMK (K-AMK)
Regionalt helseforetak	Statlig eid virksomhet som har ansvaret for spesialisthelsetjenesten i en helseregion
Responstid	Tid fra publikum henvender seg til en nødmeldesentral, til første ressurs er fremme på stedet
Risiko	Sannsynlighet for at en uønsket hendelse kan inntreffe i forbindelse med en redningsaksjon, og mulige konsekvenser av denne
Risikoanalyse	Verktøy for å skaffe seg oversikt over risiko på en systematisk måte
Rød sone (synonym: hot zone)	Område med livsfare. Beskyttelsesutstyr nødvendig
Samleplass for uskadde	Politiet oppretter etter behov en samle plass for evakuerte fra innsatsområde. Til samle plassen evakueres personer som ikke trenger umiddelbar medisinsk behandling. Samle plassen opprettes i nærheten av hendelsesstedet, og er underlagt politiet
Samleplass for skadde	Helsetjenesten oppretter en samle plass for skadde ved behov for å ta hånd om skadde fra hendelsesstedet før de transporteres til sykehus (triage). Samle plassen opprettes i nærheten av innsatsområdet, og er underlagt helsetjenesten
Samvirkepartner	Offentlige organer, frivillige organisasjoner og private virksomheter og personer som kan bidra med kompetanse, personell, materiell og/eller infrastruktur under redningsaksjoner
SAR-varsling	Umiddelbar varsling av de to andre nødetatene og HRS, fra den nødmeldesentralen som mottar initial melding som tolkes som mulig redningshendelse
Søksområde	De ytre begrensingene for hvor det er aktuelt for søksenhetene å søke

<i>Termer</i>	<i>Forklaring</i>
Søksoppdrag	Oppdrag som inneholder informasjon om hva som ønskes utført, f.eks. søk av areal, linjer eller punkter, og som angir intensjon/metodebruk på oppdraget
Sperringer	Avsperring og regulering av trafikk i innsatsområdet. Sperretjenesten skal sørge for opprettelse av indre og ytre sperring, slik at hendelsessted og samleplasser ikke gjøre tilgjengelig for uvedkommende. Sørge for nødvendig trafikkregulering, slik at utrykningskjøretøy og annet nødvendig transport kommer frem
Strategisk ledelsesnivå	Ledelsesnivå som avgjør graden av beredskap og fastsetter de overordnede målene og rammebetingelse-ne for innsatsen.
Strategisk nivå	Nivå for å lede og koordinere en innsats for å ivareta en virksomhets overordnede interesser for å sikre videre drift og ivareta omdømme
Taktisk nivå	Nivå for direkte ledelse og samordning av innsatspersonell, og ledelsen kan ha flere nivåer med delledere i et innsatsområde. På taktisk nivå gjennomføres oppdrag gitt av operasjonelt nivå
Territorialt farvann	En stats nærmeste sjøterritorium, for Norge 12 NM ut fra ytterste skjær
Trippelvarsling	Umiddelbar varsling av de to andre nødetatene fra den nødmeldesentralen som mottar første melding om en hendelse som krever innsats fra alle nødetatene.
Varsling	Mobilisering og utkalling av ressurser
Venteplasser (STY)	Venteplass for bistandsstyrker opprettes i noe avstand fra hendelsesstedet

Håndbok for redningstjenesten – nivå 1
systembeskrivelse, prinsipper og verdier

Opphavsrett © Hovedredningssentralen, 2024
Design og sats: Melkeveien Designkontor AS

Utgave 2
Opplag 1

ISBN 978-82-692804-2-5

www.hovedredningssentralen.no

Et moderne samfunn vil ikke kunne fungere uten en effektiv redningstjeneste, det viktigste grunnlag for vår redningstjeneste er at den forvalter noe av det mest sentrale i vår kultur; respekten for menneskelivet og solidariteten oss imellom når noen trenger hjelp

Justisdepartementet, 2002

